

CALCUTTA SANSKRIT SERIES

under the direction of

Pandit AMARESWAR THAKUR, M A., Ph D.

No. X

डाकार्णवः

STUDIES IN THE APABHRAMŚĀ TEXTS OF THE

DĀKĀRŪNAVA

(Text from Nepal, 2.)

EDITED BY

NAGENDRA NARAYAN CHAUDHURI, M A., PH D

Professor of Sanskrit and allied Languages

Santiniketan College, Visvabharati

Published by

METROPOLITAN PRINTING & PUBLISHING HOUSE LTD,

CALCUTTA

1935

Printed by

SHIBNATH GANGULI

AT METROPOLITAN PRINTING & PUBLISHING HOUSE, LIMITED
56, Dharamtala Street, Calcutta

To

MY AUGUST SOVEREIGN

HIS HIGHNESS MAHARAJA

Vir Vikram Kishore Manikya Bahadur

OF TRIPURA

Who is the Ocean of Wisdom, famous for His Qualities of Head and Heart and has sown the Seeds of Reform in His fertile State,

I Dedicate

In Token of steadfast Devotion and unflinching Loyalty,

This edition of the DAKARNAVA, i e. the Ocean of Wisdom, which is the First Fruit of my Life

PREFACE

On the 6th December, 1933, the University of Dacca accepted my thesis entitled *STUDIES IN THE APABHRAMŚA TEXTS OF THE DĀKĀRĀVA* for the degree of 'Doctor of Philosophy', approved by the Board of examiners consisting of Dr F W Thomas of Oxford (Chairman), Dr Sylvain Lèvi, Professeur au Collège de France, Directeur d'études à l'École des Hautes Etudes and Dr Louis de la Vallée Poussin of Paris. I am very grateful to these gentlemen for their kind recommendation. The present work is practically the same thesis with a few additions and alterations.

An apology is hardly needed for preparing a critical edition of the Apabhramśa Texts of the Dākārnava. Its linguistic value gives it a very high place as it helps to show the change and development of the Middle Indo-Aryan language to the New Indo-Aryan one. It also holds a position of great importance in the History of the Bengali language as some of its forms particularly belong to Bengali. The texts are interspersed in the only existing edition of the Dākārnava which was brought out by the late Mahamahopādhyāya Dr Haraprasād Śāstri under the auspices of the Vāṅgīya Sāhitya-Pānsad of Calcutta. Śāstri's edition based on a single manuscript and the texts interspersed therein are corrupt and unintelligible. The purpose of the present edition is to provide as good and intelligible a text as possible with the help of another manuscript belonging to Prof G Tucci who brought it from Nepal and has kindly allowed me to make use of it and of its Tibetan translation which helps in its correction and the most careful scrutiny of the various readings of the MSS, so as to facilitate further work by others on the Apabhramśa language. The Dākārnava will also throw some new light on the Vajrayāna and its history. I am sure that other eyes will bring many points of great interest to light that I may have failed to see, being too deeply engrossed with minute varieties of reading, difficulties of interpretation and Philological problems to have had either time or insight for these larger questions.

I owe a special debt of gratitude to my revered Guru, Pandit Vidhushekhari Śāstri, Principal, Vidyabhavana (Research Department), Visvabharati, who guided me and took a personal interest in my Research work and under whom, I studied the Tibetan language. He is not only my Śikṣā-guru but also a real guru in the true sense of the term. I am very grateful to Dr. Suniti Kumar Chatterjee, M. A. (Cal), D. Lit. (London), Khana Professor of Indian Linguistics and Phonetics and Lecturer in English and Comparative Philology in the University of Calcutta, who favoured me with valuable suggestions. My manifold obligations to Dr. Prabodh Chandra Bagchi, M. A. (Cal), D. ès-Lettres (Paris), Lecturer in the University of Calcutta, also require to be mentioned, he was kind enough to look through with me my work in its first draft and to give me much helpful advice, many useful references and suggestions, moreover he has taken the trouble to go through the proof-sheets. I am also indebted to Pandit Haricharan Banerjee, sometime Professor of Sanskrit, Visvabharati, and to Muni Shree Jin Vijayji, sometime Professor, Singhi Chair of Jainism, Visvabharati, for their various suggestions. My hearty thanks are due to Pandit Amareswar Thakur, M. A., Ph.D., Vedantashastri, Honorary Secretary and General Editor of the Calcutta Sanskrit Series, who very kindly accepted this work for publication in the above-mentioned collection and to Pandit Narendranath Chandra Bagchi Bhattacharya, M.A., Vedantaturtha etc, Assistant Secretary and Editor to the Series, from whom I have received all kinds of facilities, encouragements and timely suggestions while the book was in the press.

For the Index, I am thankful to my pupil, Mr. Vibhutiprakash Banerjee who volunteered to prepare an index of all the Apabramṣa words.

In spite of my best efforts, the work has been disfigured by a few typographical errors, and for this I crave the indulgence of my readers. A short list of errata has been given at the end of the book.

SANTINIKETAN,
BENGAL
January, 1935.

} Nagendranarayan Chaudhuri.

The Report of the Board of Examiners

Report upon a Thesis entitled *Studies in the Apabhramśa texts of the Dākānava*, submitted by M₁ Nagendranarayan Chaudhuri, M A, candidate for the Degree of Doctor of Philosophy in the University of Dacca

The texts studied by M₁ Nagendranarayan Chaudhuri are interspersed in a work entitled *Dākānava-Mahāyoginī-tantra-śāstra* they were published in the year 1916 by the late Mahāmahopādhyāya Haraprasād Śāstri, the whole *tantra* occupying pp 135-167 of *Hājari Bachari Purān Bāngālā Bhāsāy Baudha gān o Dohā*. The Śāstri's edition was made from a single M_s existing in Nepal, and the interspersed texts were to a large extent corrupt and unintelligible. M₁ Chaudhuri has been able to make use of a second M_s, but his reconstitution of the texts, which is fundamental, is based mainly upon a comparison with a Tibetan version existing in the *Blah-hgyur*, the collection of Buddhist canonical works. With these aids M₁ Chaudhuri has been able to reproduce the verses in a consistent and reliable form, accompanied by the Tibetan renderings, a *Sanskrit Chāyā*, metrical descriptions and grammatical exegesis (pp 1-188), and he has prefixed an Introduction (pp 1-40), discussing the character of the texts, the Script and dates of the MSS, and the grammar and prosody of the language.

M₁ Chaudhuri's editorial work is scholarly. The idea of utilizing the Tibetan version originated with him, and he has carried it out with ability and success, the texts can now be understood and the readings have been fixed with sufficient definiteness and finality to form a basis for discussions of the dialect. In view of the difficulty of the task Mr Chaudhuri must be accorded a high commendation, . . .

The grammatical sketch records the facts of the language, which it associates with a *Saurasenī Apabhramśa* and in which

it finds traces of Eastern Bengali influences and the tendencies of Nepalese copyists. In regard to this very complicated philological question, perhaps no more can be done at present

Mr Chaudhuri cannot, we think, be denied the credit of original and fruitful work, and we concur in the recommendation that the Degree of Ph. D, be conferred upon him

INTRODUCTION

INTRODUCTION

1 Preliminary

While working in the Viśvabhāratī Research Department, I occupied myself with the study of the Tibetan language. In the course of my labours in that direction I commenced examining with the help of the Tibetan translation, the Apabhramśa fragments of the Dākārnava, edited under the auspices of the Vangīya Sāhitya-Pārisad of Calcutta, by the late Mahāmahopādhyāya Dī Haraprasād Śāstri, who discovered it in Nepal and published this manuscript along with three others in one volume, named in full, 'Hājāi Bacharī Puāna Bāngālā Bhāsāy Bauddha Gān O Dohā'. When I was examining them, I noticed many discrepancies in the received text of the original. It is given to conjecture and corruption and also abounds in conjectural emendations. There are omissions and commissions of portions of syllables, syllables and words. Sometimes the late learned editor was not content with faithfully reproducing the text as he found it, but he made bold to improve upon it wilfully without taking trouble to discover the right reading of the text. There are also misuses and superfluous uses of punctuations which are partly responsible for making the language of the Apabhramśa text of the Dākārnava, an enigma. While I was studying them, another idea struck me, how far would this work, which contains a number of the Apabhramśa fragments and is composed in the province of Bengal proper, throw light on the origin and growth of the Bengali language. The study of this work, therefore, particularly gave me much pleasure, as I thought, I would find therein, Proto-Bengali forms, composed and preserved, which would be of great importance to the history of the Bengali language.

Keeping all these considerations in view, I made up my

mind to undertake a critical study of it. As I proceeded with the work, I took down notes, which I now put before the public.

The text of the present edition is based on that of Mm. Dī H P Śāstī, on the Tibetan translations¹ of two xylographs of the Naithang edition—one belonging to the Viśvabhāratī Library and the other belonging to the India Office Library, which was borrowed for my use by my revered Guru Pandit Vidhuśekhara Śāstī, Principal, Research Department, Viśvabhāratī and on the codices of the readings of two manuscripts—one belonging to the Asiatic Society of Bengal, procured for my use and the other belonging to Prof. Tucci who brought it from Nepal and kindly lent it to V Śāstī for my use. The first manuscript which is marked A by me, contains 197 folios with 7 lines on a page. It is written in Newari characters on Nepalese paper, white on one side and yellow on the other and is 11 by 5 inches in size. This manuscript has been copied under orders in 1907 for the Asiatic Society of Bengal. This is a modern Newari copy of the original manuscript in the Dubai Library of Nepal. The edition, published by Mm. Dī H P Śāstī, is representative of the text of the copied manuscript. The last verse (No. xxviii) in the present work, which is not found in the published text of Mm. Dī H P. Śāstī, is taken directly from the manuscript. The second one which is not a copy but seems to be an independent one, is marked N in the present edition. This manuscript apparently belongs to that period of the manuscript of the Dubai Library. It has 125 folios with 5 lines in a page. This too is written in Newari characters. Neither of them contains any date nor any name of the copyist. Both the manuscripts are full of serious mistakes and it will not be out of place to mention here that without its Tibetan translation it would not have at all been possible to restore the text of the present edition properly, though in some cases I had to reject it in favour of the right reading.

This work is called 'डाकार्णव' and its name in full is 'श्रीडाकार्णवमहायोगिनीतन्त्रराज्य' The real form should be 'श्रीडाकार्णवमहायोगिनीतन्त्रराज्य', as supported by the Tibetan transliteration and as we do not come across with such a form in other works of this type. The Tibetan version both in transliteration and translation calls it 'डाकार्णवमहायोगिनीतन्त्रराज' ('dā kāna ba mahā yo gi nī tantia iā dza' in transliteration and 'mkah gio igya mtsho inal hbyor mahi igyud kyi igyal po chen po' in translation). Now let us explain the term 'डाकार्णव'. The word 'डाकार्णव' which is the combination of 'डाक' and 'अर्णव', means 'the ocean of wisdom' (ज्ञानार्णव). In the colophon of the first chapter of the Dākānava, it is written—'इति डाकार्णवे महायोगिनीतन्त्रराज्ये ज्ञानार्णवावतार प्रथमपटलः', which is in English, 'The introduction to the ocean of wisdom (ज्ञानार्णव) (has been described) in the first chapter (पटल) of the Dākānava-Mahāyoginī-Tantia-iājya'. There is also another expression in the beginning of the first chapter which runs thus—'शृण्वन्तु ज्ञानसागरान्', which is in English, 'please hear the ocean of wisdom'. It is now quite clear from above that ज्ञानार्णव has been used instead of डाकार्णव and they carry the same meaning. For this reason they are one and the same. There is also a work, called the Dāka-Tantia, popularly known as Dākei-vacan, which contains the wise and wholesome sayings and aphorisms regarding astrology, meteorology, medicine, agriculture and other subjects of great interest to domestic life. We find the worship of Dākini in Tantiacism. Dākini, who is one of the yoginīs, is represented as a goddess of wisdom. In the Tibetan language too she is mentioned as cye śes kyī mkhah hgiō ma, i.e., the goddess of wisdom. Dākini is the feminine form of the word 'dāka'. From all these evidences, it is now quite obvious that 'dāka' means prajñā or jñāna (wisdom).

Let us now find out the source of the word डाक. This word does not occur in the Vedic speech, nor even in old classical

Sanskrit For this reason this word arouses our suspicion as its root is unobtainable in genuine Sanskrit Tib 'gdag' to signify प्रज्ञा (wisdom) is the original word I am strongly inclined to hold that डाक signifying प्रज्ञा or ज्ञान (wisdom) comes from the Tibetan source

We meet also with many Tibetan words in I A and N I A The following list of a few words of undoubted Tibetan origin, used in I A and N I A of different times will prove, to some extent, the influence of the Tibetans on the Aryan people in all the ages, but the influence of the Tibetans on the province of Bengal and its neighbourhood, seems to be very considerable, because in ancient times Eastern India was in close communication with Tibet Hiuen Tsang who visited India in the seventh century A D, remarked that the tribes living in the frontiers of Bengal and Assam, were akin to a Tibeto-Chinese people

A List of Tibetan words in I A. and N I A

(1) Vanga (Bengal)—This is without any doubt identical with the Tibetan word 'bans,' meaning 'marshy and moist' Vanga (Bengal) was marshy and moist in the early period of Bengal history In the Anguttara-nikāya we find the mention of 'Vanga' only once (I 213) in the list of sixteen kingdoms, everywhere else, there is the mention of 'Vamsa' in place of 'Vanga' (iv 252, 256, 260) 'Vamsa' is the literal pronunciation of the Tibetan word 'bans', though its real pronunciation is 'ban' From 'ban' 'vanga' is easily obtainable¹

* Vāṅgālā (Bengal) is undoubtedly from 'Vāṅgālam' found in the Tirumalai Rock Inscription of Rajendra Chola I The first part of the word, 'Vāṅgālam' is from Tib 'bans', 'marshy and moist', from which 'Vāṅgā' itself was derived and the second part of the word, Dravidian 'ālam' is a verbal derivative from the root 'āl', meaning 'to possess', 'to use', etc Therefore, 'Vāṅgālam' means the 'marshy and moist region' Cf Malayālam [Dravidian 'mala' 'a mountain'+y (inserted to prevent hiatus)+ālam] meaning the 'mountain region' An inhabitant of Vāṅgālā is called Vāṅgālī (Vāṅgālā+i)—cf Nepālī, Vihārī etc.

(2) Kalanka—meaning 'blame, spot, etc' comes undoubtedly from Tib 'klan ka' No genuine Aryan root for it is obtainable

(3) Jambu (the rose apple fruit)—This word does not occur in the Vedic language, and we first meet with it in Pān 17 3 165 It is evidently from Tib 'hdzam bu', this word is traceable in the Kuki language 'cambu'

(4) Khanā—is not the name of a particular woman This word is the general name of learned men Khanā is without any doubt from Tib 'mkhan' with the addition of the feminine suffix So 'Khanāi-vacan' is not the wise sayings of a particular lady, but of learned men in general

(5) Canā, Conā or Cenā—which signifies urine, specially of the cattle, is from Tib 'gcin' meaning 'urine'

(6) Cho or Cho'—which signifies 'a swoop' comes from Tib 'mchu' meaning 'lips'

(7) Doma, Domba or Dombi—comes from Tib 'diun ba' meaning 'wise'

There are other words also which have been borrowed into I A and N I A from the Tibetan language But for want of time and space I wish to stop here for the present and have a mind to write an elaborate paper on this very subject in near future

The Dākānava is a Buddhist Tantra where a fine artistic method has been adopted in order to realise Śūnya (Void) through the medium of mystic names, forms, formulas and symbols It is divided into fiftyone chapters called *patalas* (*patala*—*piatala* where *tala* seems to be from *stara*) and consists of Sanskrit ślokas intermingled with the Apabhrāmśa fragments in prose and verse It is written in the Sangiti style as it begins with the usual formula—

एव मया श्रुतमेकस्मिन् समये भगवान् महावीरेश्वर सर्वतथागतवीरकायवाक्चित्तयोगिनीभगेषु क्रीडितवान् ।

Being a Sangiti which means singing together, its Tibetan translation is included in the Kanjui collection and not in the Tanjur one in which the Tibetan translation of all other

Tantias are included As it belongs to the Sangīti literature, its Apabhramśa fragments must be primarily regarded as songs But we should not estimate their value by the same standard as is applicable in the case of poetical compositions Some of them follow their metrical systems and I have mentioned in their proper places the names of metres after examining them very carefully, while others are connected with the conditions of their musical expressions and it is quite impossible to analyse them wholly by the recognized systems of prosody They are self-regulated and follow the laws of their own which vary naturally according to emotional or melodious suggestion The words and lines are sometimes elongated or crippled for the sake of tune and fall into apparently song rhythm

In the first century A D, under the reign of the Indo-Scythian king Kanishka, Buddhism was officially recognized to be divided into two sections—(1) Mahāyāna (the great vehicle) and (2) Hīnayāna (the little vehicle) The former in its later stage was split up into two sorts—(1) Pāramitānaya and (2) Māntianaya or Māntiayāna —

महायानं च द्विविधम्, पारमितानयो मन्त्रनयश्चेति । तत्र यः पारमितानयः सौत्रान्तिकः योगाचार-
मध्यमकस्थित्या व्याख्यायते । मन्त्रनयस्तु योगाचार सत्यमकस्थित्या व्याख्यायते ।—AS, p 14

Later on, Māntianaya or Māntiayāna was further divided and different offshoots came into existence and Vajrayāna is one of them Our present work belongs to Vajrayāna which may be regarded as Buddhist Tantricism, based on the Buddhist philosophy, Yogācāra and Madhyamaka

Vajrayāna is an admixture of Tantricism and Buddhism In the Guhyasamāja, p 154, Vajrayāna is defined as —

सौहृदी द्वेषस्तथा रागः सदा वञ्चे रतिः स्थिता ।

उपायस्तेन बुद्धानां वज्रयानमिति स्मृतम् ॥

When Tantricism penetrated into India, the Buddhists readily incorporated many ideas, doctrines and gods of this new religion in their own They busied themselves with producing

a variety of literature on the Tantras and our present work is one of them

2. The Teachings of the Dakarnava

The Dākārnava follows the doctrine of the Vajrayāna or the symbol of Śūnya (void) and Mantras, Yantras, Mudrās, Dhāraṇīs, Yoga and Samādhi have been described there as a means to attain happiness and prosperity in this world. The word Vajra occurs, times without number, in the present work. The word Śūnya also occurs frequently in the Dākārnava where it is used in a particular sense to represent Vajra and not that which is conceived by the Mādhyamaka school and that is clearly defined below —

न सन्नसन्न सदसन्न चाप्यनुभयात्मकम् ।

चतुष्कोटिविनिर्मुक्तं शून्यं माध्यमिका विदुः ॥

—AS, p 19

अस्मिन्नास्मिन्नुभयानुभयचतुष्कोटिविनिर्मुक्तं शून्यरूपम् ॥

—Sarvadarśanasamgraha, p 23

The reason, why Śūnyatā is called Vajra, is given below —

इदं सारमसौशीर्यमच्छेद्यामिद्यलक्षणम् ।

अदाहि अविनाशि च शून्यता वज्रसुच्यते ॥

—AS, p 23

“First, the knowledge of Śūnyatā which leads to nirvāṇa and a diamond are both very precious, secondly, both of them are abhedya, ‘adamant’, in the sense that they are so hard, strong and firm that one can hardly penetrate them. It may also be noted that ‘abhedya’ is a synonym for a diamond”—The Vajrayāna by Vidhuśekhara Bhattacharya in the *Modern Review*, Oct, 1930, P. 395

The aim of the Dākānava is illustrated by the following verse —

केवल सहजसहाउ रि दिसइ नमहु सुरासुर तिहुयण नाहइ ।
इन्द्रिय लोच थ जानइ कोइ परम महासुह पूजहु गाहइ ॥
सम्भ कस्य जिन भावह रुइ भव निव्वाण न दिसइ कोइ ।
माइमोहइ अच्छसि नाइ सत्तउयान ज नासइ कोइ ॥

—XXVIII

‘O, only the Sahajyā doctrine (सहजसहाउ=सहजस्वभाव) is being instructed Bow down to the lord of gods, demons and all the three worlds The organs of senses do not know where he (the lord) is Adore the highest Bliss with gāthās and all kinds of action become real Nowhere Samsāra and Nivāna are seen Owing to ignorance of illusion you are in the navel Who can now destroy the Sattvayāna ?’

Really speaking, there is no difference between the Vajrayāna and the Sahajayāna The philosophy of the Vajrayāna centres round that of the Sahajayāna and Vajra and Sahaja are one and the same The following is the reason as to why Vajra is called Sahaja (born or produced together) Every one on earth is entitled to attain Vajradharahood and he possesses the right of attaining it from his very birth There is no remissness which can stand on the way of attaining it —

अनेन सर्वबुद्धल सर्वसौरिल्लमेव च ।

सर्ववज्रधरत्वञ्च सिध्यन्तीहैव जन्मनि ॥

—Vajradākatantra

The Dākānava begins with an invocation to all Viras, i e, the Sādhakas who attain Siddhi ‘success’ after sticking to the Vāmācāra and Vīreśvaris, i e, the great female devotees who attain Siddhi according to the system of the Vāmācāra —

ॐ नम सर्ववीरवीरेश्वरीभ्य ।

This shows that the present work follows the Vāmācāra system of Tantricism which is the basic principle of the Sahajyā culture

The *Dākārṇava* is a very interesting work, giving in a nutshell many leading doctrines and rites of the *Vajrayāna*, which throw immense light on this obscure religion

As time went on, the literature of the *Vajrayāna*, being written in the mystic language (*sandhābhāṣā*), began to be misunderstood. This misconception gave rise to awful degeneration. *Lalanā*, *Rasanā* and *Avadhūti*, meaning really the three principal arteries (*nādis*), such as *īdā*, *pingalā* and *susumnā*, were taken as women in the ordinary sense. *Vajra*, *Linga*, *Padma*, *Mudrā* etc, instead of being used in a refined sense, have been used in a gross one. There are many other mystic terms in the *Vajrayāna* which require a scientific treatment demanding some sort of technical study to understand them clearly. But for our present purpose, it is sufficiently plain so as to convince us of the fact that these terms have not yet been thoroughly understood in their proper light. Many of the current interpretations and criticisms are irrelevant and should be rejected. The whole subject of the *Vajrayāna* should, therefore, be studied anew, on a critical, scientific and comparative basis, if its real significance should be understood and any profitable use made of it. The same thing happens also in the *Dākārṇava*. The doctrine of the *Sahajayāna* (*Sahaja*) and *karunā* (compassion) have been taken in the ordinary sense of women and *Sādhaka* is instructed to have conjugal union with them just like with women. The terms like *vajra*, *padma*, *hrdaya*, *mudrā* and the like, losing their meanings on their face, convey other senses quite different from the original.

The doctrine of the *Dākārṇava* is based on the *Yogācāra* system of Buddhist metaphysics where *Citta* (Mind) holds a very exalted position. It is all in all there. The same idea finds expression in the *Dākārṇava* where the metaphysical *Citta* is deified and invoked to enlighten all beings and to deliver them from *Māyā*—

इ बोद्ध करहु चित्त जिननाहइ
सत्तम्राउ उतारहु माइअइ ॥

Mind is at the root of all happiness and miseries. There is an oft-quoted maxim, '*mana eva manusyanām kāṣānam bandha-mokṣayoh*', which is true to a word. A purified mind directs one towards the path of salvation, while a polluted mind leads one to destruction and this is why Buddha has laid a special stress on the purification of mind (*citta-śodhana*) in his dialogues. The phenomenal world grows itself from *Citta* and hence happiness or miseries which one enjoys or undergoes depends or depend on the purity or impurity of mind. Mind becomes dull and inactive by mundane desires and attachments (*kāmanā* or *vāsanā*) and is subject to bondage. When *kāmanās*, both internal and external, are relinquished, the flow of the mind is virtually stopped and the goal is easily attained. *Kāmanā* or *Kāma* is *Māra* and *Māra* is *Mrtyu* (death or destruction). *Kāma* is called *Māra*, because it is the root of all miseries and sufferings. When *Siddhārtha*, a Royal prince, 2500 years ago, could conquer *Māra* (i.e., *Kāma*, 'lust'), the Highest Wisdom shone of its own accord and he became Buddha. He is also called *Mārajit* or *Mrtyuñjaya* (conqueror of death). The tendency of *Kāmanā* or *Vāsanā* should be annihilated by the development of real knowledge as salvation is never attained without the cessation of the work of *Vāsanā*. Thus the practice of controlling *Vāsanā* and mind should go hand in hand with the development of real knowledge and they will remove all obstacles barring the path to salvation. When *Vāsanā* is destroyed, the mind will be full of boundless compassion (*Karuṇā*) and sympathy. The development of *Bodhi* (Supreme Knowledge) which is the most important factor for annihilating *Kāma* or *Vāsanā*, has been fully and emphatically discussed in the *Dākārnava* where *Bodhi* is deified and the *Sādhaka* is instructed to set his mind on it. One obtains *Nirvāna* (salvation), and freedom from constant sufferings and the continuous flow of births and rebirths by dint of the development of *Bodhi* :—

सुखं सुखं बोधिं हीं पपञ्चगच्छी

यः कामस्य उदारस्य चित्तं हृष्यति ।

And also,

धन्वाधन्वु जइ अत्यगिन्धी
ताइ तु बन्धसि बोद्धि मातु ।
सिञ्ज सुरासुर सेह द्विधी
तुइइ आवइइगइ निजाण ॥

The Mahāyānists do not aspire for their own salvation, but they try their level best for the deliverance of their fellow creatures who always undergo manifold sufferings. In the Kāṇḍavyūha we find that Avalokiteśvara, out of compassion, did not want to obtain Nirvāna (salvation) though he was fully entitled to attain it, unless all the creatures of the world acquired the Bodhi knowledge and attained Nirvāna.

This very ideal has been forcibly advocated in the Dākārṇava —

मायिसहावइ अच्छसि तुम्हा
तिहुअण सल्ल उतारअ जिम्हा ॥

The Dākārṇava deals with the worship of Vajra, representing Śūnya and it is also identical with Dharma and Mahāsukha —

इइइ य भाव अभाव य रग्ग
विरग्ग सणठइ ओवण रज्ज ।
मज्जठिओ अओ धम्मु य रज्जइ
रज्जइ वज्ज विणिधम्म पमेज्जु ॥

And also,

रम रम परम महासुइ वज्जु ।

Vajra with its three darts (trisūcikam bhāvayed vajram—Dākārṇava, Patala XII) represents collectively the Buddhist Triratna (the three jewels)—Buddha, Dharma and Sangha (Buddha, the Law and the Community) Śūnya, Vijñāna and Mahāsukha—these three have been admitted in the Śūnyavāda doctrine of the Vajrayāna. Śūnya, with these three, is called Vajra by the Vajrayānists. According to the Buddhist Tantricism Śūnya, Vijñāna and Mahāsukha are the constituent parts of Nirvāṇa.

When a Bodhisattva attains Nivāna, his mind is overflowed with the greatest pleasure. The Mahāsukhavādins are of opinion that this Śūnya is Nairātmadevī (Goddess of soullessness), and just after obtaining Nivāna, the Bodhi mind merges into Śūnya and with the embrace of Nairātmadevī, it enjoys Mahāsukha. The character of Mahāsukha, conceived in later times, is the nature of bliss arising out of conjugal union. This conception of Mahāsukha gave rise to the culture of love as well as the ideal of Parakīyā in the doctrine of Sahajiyā.

The Sādhaka, being free from all false notions and with a mind completely pure, can easily attain Siddhi by the proper coordination of prajñā (wisdom) and upāya (means). Prajñā is Śūnyatā, devoid of all prapañca and upāya is karuṇā (compassion) (AS, p 2), Śūnyatā is again identical with Karuṇā (compassion). Śūnyatā is infinite and so also is Karuṇā. The combination of prajñā and upāya leads one to the stage of Mahāsukha, representing Vajra, gradually leading through the four kinds of ānandas, such as ānanda, paramānanda, sahañānanda and virañānanda —

प्रज्ञीपायश्च सिञ्जत कञ्च ।

The cruel rites of the Tantras, such as māyāna (destruction of enemies), ākarsana (attracting) *etc.*, though not mentioned together, appear in the Dākārnava and Mantras have been prescribed to attain the desired Siddhi.

The ideas of pañcatattva or pañcamakāras, such as madya (wine), māmsa (meat), matsya (fish), madhā (parched grain) and mathuna (sexual copulation), cakras, nerves *etc.*, have been fully discussed in the Dākārnava and they manifest peculiar mysticism which is the common property of Hindu, Buddhist and Vaiṣṇava Tantricism.

The Dākārnava, being a Tantra, is essentially the Mantra-śāstra. Mantras are the verbal expression of the idea of God. They are composed of letters—both vowels and consonants. There are many bijas and mantras which do not convey any mean-

ing on their face according to the ordinary use of the language. But the initiate knows well their meaning and the gods whom they represent through the proper guidance and instruction of the preceptor (Guru). It would be enough to note here that mantras are prescribed for spiritual advancement, accompanied by meditation upon the divinities.

The Dākārnava also deals with Yantra. Yantra, in its literal sense, means any instrument for restraining or fastening. In Tantric ceremonies it is that with the help of which the mind of the Sādḥaka is concentrated and fastened to the object of worship. Gods and goddesses are sometimes worshipped in Yantra as well. It is a diagram depicted or engraved on metal, paper or other substances and is worshipped in the same way as an image. Different Yantras are prescribed for different worships and consequently they are of different designs according to the different objects of worship. The subject is strictly technical and most important for the purpose of comprehending the applicability of some of the features of the Tantras and Mantras. But I cannot do full justice to it for want of space and time as there are many other subjects of equal worth to be discussed here.

The Guru (the preceptor) plays a very prominent part in the Dākārnava as in other Tantras. He is the religious teacher whose direction is there held as the best guide for spiritual advancement (jñeyam gurumukhāt saivam—Dākārnava, Patala, III). As it deals with the Sahajiyā doctrine which is of mystic nature, one cannot dive into it without the proper guidance of one who has got a full command over the subject.

Regarding the treatment of the subject in the Dākārnava, it may be said that in advocating arguments, lots of similes, examples and references have been put forward, but the defect lies in the fact that the subject-matter has not been treated well in a systematic way. In spite of this defect the defence for the Vajrayāna or the Sahajayāna doctrines of ethics and metaphysics is very lucid, strong and impressive.

The central idea of the *Dākārnava* agrees with that of many other works on the same subject, such as, the *Sādhanamālā*, *Advayavajrasamgraha*, *Prajñopāyaviniscayasiddhi*, *Jñānasiddhi*, *Guhyasamājatantīa*, *Āścaiyacayācaya*, *Dohākosa* and other *Sahajiyā* literatures. The predominance of mind over all, utility to please it by all means, the wonderful success (siddhi) owing to the proper co-ordination of *Prajñā* and *Upāya*, high honour and unique position attributed to the Guru who reveals the meaning of the esoteric doctrine and whose qualifications are identical with those of Divinity itself, the efficaciousness of Mantras and Yantras, all ordinary activities expressed in the mystic language, absence of the objective world, conception of *Mahāsukha* which is symbolically expressed as the union of *Vajra* (the thunderbolt) and *padma* (the lotus), the superiority of man to God—all these are the common characteristics to all the works mentioned above.

3. DATE

It is not possible to ascribe a definite date to the *Dākārnava*, for there are very scanty materials available to us for the purpose of fixing the date. We do not find the mention of the name or names of any author or authors either in the colophons, or in the body of the book, with the help of which, we can ascertain its date. Nevertheless, what can help us a little in this direction, is the language and palaeography. Let us now take up these two data one by one and see what we can do with their help.

As regards the language, it shows imperfect acquaintance with the *Apabhramśa* language. It is in a moribund form of *Apabhramśa*. A comparison of the *Apabhramśa* of the *Dākārnava* with that of the *Dohā-kosa* shows that the former cannot be earlier than the latter whose date is the 12th century A. D.

Let us now judge it from the palaeographic stand-point. The photographs of some of the pages of the original manuscript in the Durbar Library of Nepal have been published by Mr. Dr.

H P Śāstri in his *Bauddha-gan-o-dohā* The marginal note in the Tibetan language found in the manuscript of Durbar Library shows that it was probably one of those manuscripts which were used by the translators at the time of the Tibetan translation The original manuscript is written in Newari characters The Nepali or colloquially the Newari character possesses some of the characters common to the Northern Indian alphabets With the help of Buhler's *Indische Palaeographie*, Tafel, vi, we have been able to find out similarities between some of the alphabets of the Dākār-nava and those of North Indian manuscripts

अ—This letter is similar to that of Cambridge Ms No 1691, dated 1179 A D—Col. xi 1, cf avahagaha—the photo of fol 2^a—second half, L 12, pahiam—the photo of fol 2^b—second half, L 8

आ—It is also similar to that of Cambridge Ms No 1691—Col xi 2, cf eāru—the photo of fol 3^a—first half, L 7

इ—It is similar to that of British Museum Ms No 1439, dated 1286 A D—Col xii 3, cf iam—the photo of fol 2^b—second half, L 9 thū—the photo of fol 2^b—second half, L 12

ए—It is open at the top and is similar to that of Cambridge Ms No 1699, dated 1198 A D—Col X II ए, even in the beginning of the 12th century A D was not open at the top cf eam—the photo of fol 3^a—first half, L 7, ekādaśa—the photo of fol 20^a—first half

क—It is similar to that of Cambridge Ms No 1691, dated 1176 A D—Col xi 14, cf kamma—the photo of fol 3^a—second half, L 7

ग—This letter is similar to that of Cambridge Ms No 1691, dated 1179 A D—Col xi 17, cf yogini—the photo of fol 3^b—first half, L 5, gahao—the photo of fol 3^a—second half, L 6

- क—It is similar to that of British Museum Ms No 1439, dated 1286 A D—Col, XII 21, cf chatthai—the photo of fol 3^a—second half L 3
- ख—This letter is similar to that of Cambridge Ms No 1691, —Col XI 29, cf Vairovano—the photo of fol 3^b—second half, L 8, jana—the photo of fol 3^a—second half, L 2
- ग—It is similar to that of British Museum Ms No 1439, dated, 1286 A D—Col XII 30, cf tihvana—the photo of fol 3^a—second half, L 2, tāi—the photo of fol 2^a—second half, L 12
- घ—It is similar to that of Cambridge Ms No 866, dated 1008 A D—Col XIII 32, cf danta—the photo of fol 3^a—first half, L 4, deva—the photo of fol 3^a—first half, L 7
- ङ—This letter is similar to that of Cambridge Ms No 1691, dated 1179 A D—col XI 34, cf ajāna—the photo of fol 3^a—second half, L 5, āsanu—the photo of fol 3^b—second half, L 5
- च—It is similar to that of Cambridge Ms No 1691, —col XI 38, cf nābhi—the photo of fol 2^b—second half, L 8, bhinnu—the photo of fol 2^b—second half, L 9
- छ—This letter is similar to that of British Museum Ms No 1439, dated 1286 A D—col XII 47, cf sahāva—the photo of fol 3^a—second half, L 7, suhāsuha—the photo of fol 2^a—second half, L 12

From the above identification of letters, it is now quite evident that the manuscript of the Dākārṇava, in the Durbar Library of Nepal, belongs to the 13th century A D

Our present work may very well be placed in the 13th century A D

4 LANGUAGE

The language of the present work is an artificial one based on the Śauraseni Apabhramśa and it was evolved in the early NIA period as a direct result of the literary influence of the Śauraseni Apabhramśa. It was also influenced by Sanskrit and the literary Prakrits of the second MIA period. It has NIA forms with single consonant side by side with MIA forms and there we have specially many Bengali words and expressions e g, tumi, lai, chay, yemanta, kāj, pāi, pūv, ke, juvanisayala, mantasayala, etc. The grammar determines the character of a speech and here the grammar is largely based on Śauraseni Prakrit and Śauraseni Apabhramśa, as its '-u' nominatives, its '-aha' genitives, and its other agreements in forms with the Śauraseni Apabhramśa sufficiently indicate. Similarly the pronominal forms like 'jo' 'so' 'ko' = old Bengali, 'je', 'se', 'ke', and the pronominal adverbs 'juma', 'tuma', are also found in the present work. The language of the present work may be well compared with that of the 'Pūthiājā-Rāsu' which is, of course, written in the old Hindi in respect of their being overwhelmingly influenced by Śauraseni Apabhramśa forms and the genuine NIA character is also very conspicuous there.

The language of the present work seems to be based on East Bengal dialect. The pronunciation of some of the letters, belongs rather to East Bengal than to West Bengal. e g, the pronunciation of ङ as र and consequently the pronunciation of र as ङ, are found particularly in East Bengal dialect and the same thing has also happened in the present work. e g, सजर=सजड, पडिअर=परिकर. The deaspiration of some aspirated words and consequently the aspiration of deaspirated words show East Bengal tendency. e g, मोअ—मोह, बोअन—बोहन—बोधन, पउ—पहु—प्रसु, etc, भिनि—विनि—दि, पडु—पउ—पद, भीओ—बीज, etc.

The manuscript of the Dākārnavā was written in Nepal where the scribes were, perhaps, more acquainted with the standard Śauraseni Apabhramśa than with Bengali. For this reason, it seems to

me that the language of the present work is much more influenced by the Śauraseni Apabhramśa than by Bengali, though it was composed in Bengal proper

5 Grammar as construed from the Apabhramśa fragments of the Dakṛnava

I PHONOLOGY

(A) VOWELS

§ 1 Vowels —The Apbh like the literary Prakṛts possesses all the Sanskrit vowels, save and except r, h, ai and au. In the present text we find some words in ai as in vairoyana (vairocana), taloa (talokya), vūaddatae (vūādvate). We do not come across any word in au in our work.

§ 2. i itself is represented by a, i, u, e, ai

r—ā

gahaio (grhita), chettaa (chettrka), bhadaa (bhātaka)

r—ī

ḍatta (ḍista), vinda (vrnda), tuja (trtiya) ḍissai (ḍrśyate),
kia (krta)

r—u

suṇu (śrṇu)

r=e

heya (hr̥daya), paketa (prakṛti)

r—ar

marau (mr̥tyu)

§ 3. ai is either weakened to e or resolved into i

ai—e

addete (advaite) *

ai—i

tiloa (trialokya), tihāka (traidhātuka)

- § 4 (a) All vowels, except i, ai and au generally remain unaltered
But sometimes there is shortening or weakening with oi
without the loss of the quantity of the syllable

aggi (agīa), bhanti (bhrānti), maha (mahā), disa (daśa),
kana (kona), isāna (isāna), juna (yoni), dia (deva),
kajja (kāya), samsara (samsāra), sesa (śīrsa), dhāa
(dhātu), viālu (vetāla)

- (b) Sometimes there is the opposite tendency of lengthening the
vowel, even at the cost of quantity

bhāini (bhagini), māi (mayi), dveya (dvaya), jāla (jala),
gunā (guna), mānu (manah)

- § 5 The ā of feminines is sometimes shortened, though in some
cases the shortening might be due to metre

māya (māyā), dattha (damstīā), ieha (iekhā), pūa (pūjā),
majja (majjā), soa (śobhā)

- § 6. The ī of feminines is sometimes shortened also, though in
some cases the shortening might be due to metre

dāini (dākīni), jūni (yogīni), caāli (candālī), avadhū
(avadhūti).

- § 7. Initial a, ā and u are in some cases dropped

nudihi (anudivasam), nattha (anartha), nāhao (anāhata)
jānau (ajñāna), nanda (ānanda), sana (āsana), bharaṇa
(ābharāṇa), roa (uraga), pāi (upāya).

- § 8. 'ya'-śruti —This is not a peculiarity of any Prakrit or the
Apabhramśa. This is due to the fact that 'ya', the real
pronunciation of which is a compound sound of 'i' and 'a', is

pronounced as 'a' since long, and 'ya' is inserted to prevent the hiatus caused by the vocalization of consonants. Thus both the purposes, such as (1) the pronunciation of 'a' due to the vocalization of consonants and (2) the prevention of the hiatus, are served by its introduction. This phenomenon is very common in the Bengali language, cf Bengali kuyā (—kūpaka), moyā (—modaka), etc

sayala (sakala), rayā (ravi), tihuyana (tribhuvana), bhuyana (bhuvana), varoyano (varocana)

§9 'va'-śruti —The real pronunciation of 'va' is a compound sound of 'u' and 'a'. But sometimes it is pronounced as 'a' (cf jīva is pronounced as 'jīa', divasa is pronounced as 'dīaha' and so on), 'va' is also inserted to prevent the hiatus caused by the vocalization of consonants. Thus both the purposes, such as (1) the pronunciation of 'a' due to the vocalization of consonants and (2) the prevention of the hiatus, are served by the introduction of 'va'

bīva (bīja), juvini (yogini), pava (pada), jova (yoga)

Both ya and va are pronounced as a, for this reason the introduction of both ya and va is found in the same word and this insertion is, of course, due to the vocalization of consonants. Thus

rājā—īāyā or lāvā, pada—paya or pava

(B) CONSONANTS

The language of the Dākāī nava shows a very varying form of the Sanskrit consonants and generally agrees with the Prākṛits

§10 Initially all single consonants remain unaltered, with the exception of 'ya' and rarely others as in bhahma (brahma), bhinni (binni—dvi).

§11. Vocalization of consonants —

ka—loa (loka), vasia (vikasita), saala (sakala), utāaa (uttāaaka)

ga—joi (yogī)

ja—bhua (bhujā), bia (bija)

ta—ārāhia (ārādhita), dhāu (dhātu), mohia (mohita), mudia (mudita), viasia (vikasita), bhania (bhanita), gunia (gunita)

da—āi (ādi), khea (kheda), satthānāi (samsthānādi)

pa and ba—saiūa (svaiūpa), pāu (pāpa), iūi (iūpa)

ya—māi (māyā)

ra—heuka (heruka), anuttāo (anuttara), sariū (śariia)

la—karāini (karālini), piḡgaa (piḡgala)

*va—tihuana (tribhuvana), bhāa (bhāva), sahāa (svabhāva), dia (deva), paattu (pavitra)

§12 Softening of consonants —

ta to da—mauda (makuta)

ta to da—bhādaa (bhrtaka), vāda (vāta)

pa to ba—sarūba (svaiūpa), iūba (iūpa)

§13 The aspirates of all classes, except the palatals, when alone, are generally reduced to 'ha'

kha—mahāsuha (mahāsukha), muha (mukha), nihi (nikhila)

tha—pahia (pathita)

tha—nāha—(nātha)

dha—ārāhia (ārādhita), bohī (bodhi), samāhi (samādhi), viuiha (vividha), bohana (bodhana), nihi (nidhi)

bha—tihuana (tribhuvana), paḍihāsa (pratibhāsa), sahāa (svabhāva), sohana (śobhana), hāu (bhāva)

§14 There is only one example of the change of 'ka' to 'ca' in the Dākāinava —sūcara (śūkaia)

§15 na is sometimes retained as in Ardha-Māgadhi and sometimes it becomes ṇa.

nāha (nātha), tihuyana or tihuvana (tribhuvana), vanoyana (vanocana), sohana (śobhana), puna (punar), jāna (jñāna), nihi (nidhi), nāi (nādi) puno (punar)

§16 na is sometimes retained and sometimes changes into na
kāiana or kāiana, guna, pamāna

§17 ya changes into ja In the Bengali language ya is pronounced as ja The same practice is observed by Uriyā and in most cases by Hindī and Punjābī

bhaja (bhaya), pameja (pameya), jahaa (yathā), tija (titya), joga (yoga), jutta (yukta), indjau (indiyaka), visaja (visaya), junni (yogini), jama (yama)

§18 (a) Skt ma changes into nasalised va (vā) in the first instance, then into va and finally there is syncope of va
panacaū (pañcama), nitta (nimitta), pahia (prathama), gaiao (gamitaka), gāi (gamyā), nāo (nāma)

(b) On the contrary, Skt va sometimes changes into ma
jumma or juma (yat+iva), tīma (tad+iva), jīmā (jihvā)

§19 (a) śa is retained—deśa, viśesa (viśesa)

śa changes into sa—sunu (śinu), sāsu (śvāsa), pāsa (pāśva), suala (śukla), sesa (śisa), sattu (śatiu), sūna (śūnya), śua (śua), sukka (śukla)

śa changes into sa—sasi (śasi)

śa becomes ha—nāha (nāśa)

(b) sa is retained—satta (sattva), sahāva (svabhāva), salla (sakala), saiūa (svaiūpa)

sa becomes sa—saha (saha)

sa changes into ca—cahāi (svabhāva)

(c) sa is retained—kasana (karsana)

sa becomes sa—viśesa (viśesa), usia (bhūṣita), sa (sat)

sa changes into cha—chattha (sastha), chaya (—cha+ka)

syncope of sa—bīanu (bhīṣana).

(C) COMPOUND CONSONANTS

§20 In the Dākārnava compound consonants are treated variously and agree in a general way with the Prākṛits

- (a) At the beginning of a word compound consonants drop the latter one, having *ya*, *ra* and *va* in the second place

ya—*dheya* (*dhyeya*), *dhānu* (*dhyāni*), *vāpai* (*vyāpnoti*)
ra—*papañcu* (*prapañca*), *ghāna* (*ghīāna*), *bamma* (*brahma*)
va—*sahāa* (*svabhāva*), *saiūa* (*svarūpa*), *saiāa* (*svaiāa*), *sasaū* (*śvāsa*), *jalaita* (*jvalita*)

In some cases Svarabhakti takes place

javaia (*jvara*)

- (b) Compound consonants, noninitially, are assimilated. The assimilation is of two kinds—(1) Progressive assimilation, (2) Regressive assimilation

- (1) Progressive assimilation —

vagga (*varga*), *cauttha* (*caturtha*), *savva* (*sarva*), *jutta* (*yukta*), *kamma* (*karma*), *kanna* (*kāna*), *sadda* (*śabda*), *jamma* (*janma*), *canda* (*candra*), *pamma* (*padma*), *cinna* (*cinna*)

- (2) Regressive assimilation —

sunna (*sūnya*), *aggi* (*agni*), *agga* (*agra*), *kumma* (*kumbha*), *cakka* (*cakra*), *vajja* (*vajra*)

- (c) Separated by Svarabhakti —

suala (*śukla*), *visamita* (*vismita*), *usahāma* (*usma*), *praeta* (*preta*), *laana* (*lagna*), *dasara* (*dasāra*)

- (d) In the Dākārnava we find many examples of varnopa-jana or addition of a letter or letters

mahantu (*mantra*), *bohi* (*bodhi*), *saautta* (*sattva*), *vuna-thaio* (*vinastaka*), *samkuataa* (*samketaka*), *aarudhoanu* (*avaodhana*)

(e) Special compound consonants are specially treated

(1) jña becomes ja—jāna (jñāna)

ma—ninnāo (nirjñata)

(2) ksa becomes kka—mokka (moksa)

kkha—akkhāu (aksara), akkhaju (aksaya), cakkhu (caksu)

kha—khudda (ksudra), khahanta (ksayati), ukhita
(utksipta), bhakhāa (bhaksita)

ja—jāihā (ksārayasi), jārūoa (ksārita)

ha—pahaā (paksaka)

(3) dhya becomes jja—majja (madhya)

(4) ddha jja—sijja (siddha)

(5) śma ma—masānu (śmasāna)

§21 Sporadic double consonants—The language of Dākārnava shows double consonants, though there were none in the original. In many cases they are due to analogy, in others, due to metre

salla (sakala)—the loss of a in saala—sakala, has caused the doubling of la in compensation

kajja (kāya)—the shortening of ā requires the doubling in compensation

vissau (vīsa) —on the analogy of vīsa where ssa is legitimate

junnī (yoginī)—the loss of i has caused the doubling

akkasu (ākāśa)—the shortening of ā requires the doubling of ka in compensation

pavissa (pravīśa)—the doubling is *metri causa*

binnī (dvī)—on the analogy of tinnī (trinī) where the doubling is legitimate

puṇṇa (punar)—on the analogy of puṇṇa where ṇṇa is legitimate

ikka (eka)—the weakening of e necessitates the doubling of kka

nassa (nāśa)—the shortening of ā has caused the doubling of ssa

rajja (rāja)—doubling due to the loss of ā in rāja

ragga (iāga)—the shortening of ā has caused the doubling of gga

laggaḷ (lagatḷ)—where perhaps the doubling consonant is due to the change of conjugation, lag being regarded as of the 9th class

§22 In one case only the compound consonant is simplified and the preceding syllable gets an anusvāra as a compensation

sambha (sarva)

II MORPHOLOGY

(A) INFLECTION

§23 —a bases of Masculine and Neuter genders

Nom	Singular	Plural
Masc	bhāva, sahāva, ragga, viragga, vanoyayo, dhammu, bhua, janu, loa, bheu, bāla, vajjadhau, nau, buddha	
Neut	citta, cakku, dukkha, iūa, bio, tattu	akkharau
Acc		
Masc	sahāa, saia, papañcu, moha, bhā, pammattha, loa, pammū	
Neut.	jāna, maiana.	
Inst		
	sahāvau, bohicitthau, sarūbai, punnai saiūṇa, mohai, vīsai	praṇai

	Singular	Plural
Abl	randa, majjā	
Gen	māggaha, puaha, vaggaha, vaggasa, dantaha, sūnaha, vajjaha, heyaha, biosa, vaggassa, matthassa, jānaha, gunaha, sattahu, virahu, loaha, kājaha, samsāaha	loaṇa
Loc	mathaī, kannāī, kundaī, mudāī, maudāī, pamme, majjū, anthe	
Voc	citta, vajadharu	

24 —ī bases Masculine are not very numerous in the language of the Dākārṇava

Nom	manau
Inst	vihinā
Loc	samāhūa

25 —u bases are not also numerous

Nom	dhāu, hetau, pau, pasu	dhātaha, guravo
Acc	sattu	
Inst	bhihinā	
Voc	pabhu	

26 There are no—r bases in the language of the Dākārṇava
There are only two examples of—ī bases which are of course treated as—ā or—u bases

Nom	ūsau, haddau
------------	--------------

27.—ā bases feminine.

Nom.	sajjaa
Acc	karunā
Inst	gāhaī
Abl.	māīaī
Gen.	dhaīaī, sahadhan

Singular**Plural**

§ 28 —₁ o₁—₁ bases feminine These have merged into each other so completely that except in some rare cases, no distinctive characteristic of—₁ bases is left behind

Nom uatti, dāni, nāi,
sijjau, caāli, juṇi, boi

Acc juani, uti, bohi

Gen bhanati, gahāa,
nāhu, dāniā, bohi

Loc bohi

Voc bhāni, candāvai

§ 29 The consonantal bases have lost their characteristics and vowel bases are formed in their stead either by the addition of 'a' to the consonant or by dropping it

Nom jani, jagu

Acc kamma

Abl. manā

Gen nabhaha, kama, sirayi, jaganu
bammaha, sirasa, manaha, kamaha

Loc kamme, jagai, sirai, sirasi.

(B) Pronominal Inflection

§ 30 First person

Singular**Plural****Gen** mahu**Loc** māi, mai

§ 31 Second person

Nom tumma, tumi, tu, tummi, to**Gen** tummihu

§ 32 The base jo, Sanskrit yad

Nom jo, ji**Inst** ji, jina

§ 33 Demonstrative tad

Nom so, sa, tā**Gen** tasu, tassa

§ 34 Sanskrit kim

Nom ko, ke**Inst** ke

§ 35 Sanskrit idam

Acc i**Gen** assa

§ 36. Sanskrit adas in Neuter

Nom. aha

§ 37. Sanskrit sarva

Nom. sabhu, sabbha**Gen** savaḥa, sabbhahu,
sabbhaha, savvahu

§ 38. Pronominal adverbs
jamma, jima, tima, jemanta

§ 39 Numerals

(a) cardinal.

akku, ikku, vikka, eku.

dvi, bhinni, bhi, dvai

ti, tinni

ca, caurai, cau

pañca

chaya, cha, sa

satta

attha

nava

daśa, disa

dvadisa, dvaadassa

dasatea

caudasa, cauddasa

tayaisai (trayastrimśat).

sata.

saasa (sahaśia)

(b) Ordinal.

pahiam, pahaiya

vinni, bhinni, bhini

tija, tinni, tinno, tinna

cauttha, cau

panacau, panacama

atthae dasosa (sodaśa)

(c) Adjectival

dveya

(d) Adverbial

ikallu, bhinni.

III Conjugation

§ 40. Present Tense

	Singular	Plural
2nd	acchasi, bandhasi, jāi (yāsi), nibohai, jārahi, paiahu, acchai	
3rd	calai, gahantai, bhāi, hai, jalati, jāi (jānāti), thāi, marui, janai, vāpai, laghai, laggai, hūi, bhu, sanathai, nāsai, uāruī, pumadi, ho (bhavati), uddai, uthati, pāi, bhanti	

§ 41 Imperative

2nd hara, rama, utārahu, sunu, saro,
karaahu, vihaiahu, ramahu,
rajjahu, pameju, karo, dharu,
chadahi, pavissa

3rd. laggau, uthao, jārūo, hao

§ 42. Future

2nd. pābuhu.

§ 43. Causative

(a) Present Tense

3rd upattai, tarahabai

(b) Imperative

2nd rāmaya

§ 44 Passive voice

(a) Present tense

3rd disai, dissai, dahai, bhajjai, dijao,
kkappai, dissa.

	Singular	Plural
(b)	Imperative	
3rd	dikkhadau	
§45	Denominative	
	ānandaī, iavaīavaī	
§46	Present Participle	
	kamanta, maīanta, pahanta, sijjantu	
§47	Past Participle	
	ārāhīa, ūsīa, jutta, jahaleo	
§48	Gerund	
	lai, pahīgahīaī, gahuaō, gahāī	
§49	Potential Participle	
	upasamahāīau, bhānabbham, nīmanta	

IV Number

- §49 Generally the plural is expressed by the singular in the Dākārnava as in the old Bengali Thus
 kamma, viśaja, indīya, randa
- §50 But specific plurality is expressed or implied in the following ways —
- (a) By composition with the collective words, such as, sarva, sakala—all, jana—men, jāla—net and vrnda—heap
 Thus
 loa-sabbha, tihuyāṇa-sabbha, manto-sayala, juvaṇī-sayala, juvaṇṇī-jana, jumī-jālu, juvana-vinda.
- (b) By the use of specific numerals Thus cau-pai, paa-cauaddasa

7 Prosody

As regards prosody it is useless to say that no rules are in full existence in the Apabhramśa verses of the Dākārnava. The prosodic range of the verses of the present work, the arrangement of their numbers, their metrical systems—all are intimately connected with the conditions of their musical expression. For this reason, the Sūtras of the Prākṛta-Pāṅgala and the Chand-

nuśāsana of Hemacandra which are said to apply to the oldest poems of Northern Indian vernaculars, will not be applicable here in toto, as I have already tried them very minutely. I am quite sure that this will not satisfy many of those who are the staunch followers of the laws of the Prākṛta-Pāṅgala and the Chandonuśāsana, but I can not help it and must face hostile criticism by making my critics sure of the fact that I do not abruptly deviate from these two famous works and that the metres enumerated in the present work, are used in the composition of verses designed to be sung, for this reason variation of long and short lines is seen and the rigid rules of metrical arrangement are not in full swing.

I have given the names of metres in the present work, according to the Prākṛta-Pāṅgala and the Chandonuśāsana, though in some cases the lines vary in length and are imperfect in structure.

The metres of the Apabhramśa verses of the Dākārṇava are mātrāvitta and most of them are 'Copāi', 'Caupāi' or 'Pādākulaka'. I have discussed them in their proper places and for this reason I think it needless to repeat the same thing here.

8 Prefatory Remarks

The present edition has been arranged in the following way —

- (1) Emendatory Text
- (2) Chāyā
- (3) Text, published by Mm Dr H P Śāstī in the
Bauddha Gān O Dohā
- (4) Tibetan Translation
- (5) Notes.

I did not dare to give the English translation of the present work, which, owing to its elliptical sentences, obscure and obsolete phraseology and many technical terms of the Vajrayāna was a work of very considerable difficulty.

In the Chāyā I did not strictly follow the rules of Sandhi and Samāsa in order to make it lucid and expressive.

डाकार्णवः

STUDIES IN THE APABHRAMŚA TEXTS OF THE

DĀKĀRŪNAVA

I

सुणु सुणु बोहि हो पपञ्चुगओ
ण कमन्त उतारअ चित्त हुअ ।
मायि सहावइ अच्छसि तुम्म
तिहुअण सल्ल उतारअ जिम्म ॥

श्रुणु श्रुणु बोधि प्रपञ्चगतं, न कामयमानमुत्तारकं चित्तं भवति ।
मायास्वभावेऽसि त्व, तिभुवनस्य सकलस्य उत्तारको यथा ॥

सुणु सुणु बोहिय पञ्चुगओ, णकमन्त¹ उतानक² चित्तमाय³ ।
सइ इहावइ⁴ अदसि⁵ तुम्म, तिहुअण सल्ल उतार अजिम्म⁶ ॥

1. A न कमन्त ।	4 A मायि सहावइ ।
N. ×क×न्त ।	N. मायि × × × इ ।
2. A उतारक ।	5. A N अच्छसि ।
N उतार× ।	6. A. उतारय अजिम्म ।
3 A. चित्त ।	N उतारअ जिन्त ।
N चित्त× ।	

gson gson byan chub spros son paḥa /
sems can bsgyal baḥa sems med pa /
sgyu mahi ṛan bshin lhyod bshugs nas /
khams gsum ma lus bsgyal baḥa mdzad ॥

NOTES

Sunu—*śīnu* Literally it means "Hark" or "Hear", but here it is used in the sense of "Awaken". The Tibetan equivalent of this word is "gson", meaning "to live" (Skt *jīva*), but in this work it is found to have been used in the sense of "to hear" (Skt *śīnu*), cf 'sunu sunu tummi' , , and its Tibetan translation is 'gson cig' —XXI

bohi—Acc Sing,

sunu sunu bohi—Awaken, awaken (thy) bodhi (enlightenment).

ho—It has been used here as expletive.

papañcugao—papañcugau—prapañcagata

prapañca—Phenomenon, cf 'prapañco hi vāk'—MV p 373, L. 9, 'evam tāvatkarmakleśā vikalpatah pravartante | te ca vikalpā anādimat-samsārābhyastāt jñānājñeyavācyavācakakartṛkarmakaranakriyāghatapatamukutai athai ūpavedan īstripurusa l bhālābhasukhaduhkhaya'o'ya-śonindāpi aśamsādīlaksanād vicitrātprapañcādupajāyante'—MV p 350, L. 13 15

na—na—'n' and 'n' are used indiscriminately in the present work. This shows that the cerebral 'n' sound was lost

kamanta—Present participial form

Add 'hua' after 'citta'

hua—bhavati, PP p 345, 1, p 581, 1

papañcugao na kamanta utāraa citta hua—This is a queer construction. We would rather expect 'na' to be construed with 'hua', and this is also supported by the Tibetan translation, 'med pa'

māyi—māyā which is 'prañā'—'māyā prañā ca bhanyate (bhanyate)'
—Commentary on Song No 15 of the *Āścaryacaryācaya*

सहावद्—Loc Sing of-a base

acchasi—It is derived from Skt 'as'—to be, with the inchoative 'ccha', and this has been recognised by Hemacandra IV 205 and Kramadīvara IV 10. But Pischel derives it from 'iccha' (§480), which would of course, give 'accha' in Prakrit. I think that Pischel's derivation is not right in the present case as it does not suit the sense

tumma—Really speaking, this form is in the plural number of the pronoun of the second person both in Nom and Acc cases. But it is used here in the sense of Nom singular,

tihuana—tribhuvana,

salla—saala—sakala—cf Tib -'ma lus'. The loss of 'a' in 'saala', has caused the doubling of 'la' in compensation

jimma—It is a synonym of 'yathā' Its derivation seems to be from yat + iva
—ja + iva—jiva—jivā—jima Here the doubling is due to rhyme

Metre—Copāi, 15 mātrās. Final syllable is short

II

इहइ ण भाव अभाव ण रग्ग
विरग्ग सणठइ ओवण रज्ज ।
मज्जठिओ अओ धम्मु ण रज्जहु
रज्जहु वज्ज विणिधम्मु पमेजु ॥

इहं हि न् भावोऽभावो न रागो विरागः संनश्यत्यत्र पुनारज्य ।
मध्यस्थितेऽत्र धर्मे न रज्य रज्य वज्रेऽभिन्नधर्मे प्रमोदस्व ॥

इह¹ ण भाव सभाव ण रग्ग, विरग्ग स णठइ ओवण रज्ज² ।
मज्जठिओ अओधम्मु ण रज्जहु³, रज्जहु वज⁴ विणिधम्मु पमेजु ॥

1. A N इहइ ।	3 N. रज्जहु ।
2. N. रज्जु ।	4. A, N वज्ज ।

dnos pohr rañ bshin hdod chags min |
bral bahr dgah ba ñams pa ste |
de la han dgah ba mi bya ho |
de gn̄s dbus na gn̄s pa yi |
chos de la yañ dgah dm̄gs med̄ |
dbye ba med pa yr ni chos |
ido rje la ni dgah ban gyrs ||

NOTES

i—as expletive

bhāva—existence

Read 'abhāva' for 'sabhāva', 'a' and 'sa' are often confused Dr P C Bagchi reads here 'abhāva' with the help of the original manuscript of the Durbar Library of Nepal I also agree with Dr Bagchi as the sense of 'abhāva' suits here better According to the Tibetan translation it is 'svabhāva' (=ran bshin)

ragga from rāga—is made to rhyme with 'rajja'

viragga from virāga—on the analogy of 'ragga'

सणदइ—samnaśyati

ovana—ovuna—o puna—ava punah , cf jaun, taun, kaun, kon

rajja—Imperative mood, second person, singular number

majja—majjha—madhya.

thio—thiu—thia—sthita

ao—āo—āu—āa—āta—atta—atra.

dhammu—dharma. Here 'dharma' means 'the Path'

अनुत्पन्ना इमे भावा न धर्मा न च धर्मता ।

आकाशमिव नैरात्म्यमिदं बोधिनयं दृढम् ॥ —GST p 12, L 9 10.

अभावा सर्वधर्मास्ते धर्मलक्षणवर्जिता ।

धर्मनैरात्म्यसम्भूता इदं बोधिनयं दृढम् ॥ —GST p 12, L 14-15

अनुत्पन्नेषु धर्मेषु न भावो न च भावना ।

आकाशपदयोगेन इति भाव प्रतीयते ॥ —GST p 12, L 19-20.

प्रकृतिप्रभास्वरा धर्मा सुविशुद्धा नभ समा ।

न बोधिर्नाभिसमयमिदं बोधिनयं दृढम् ॥ —GST. p 13, L. 3-4

rajjahu—Imperative mood, second person, singular number.

Vajra—vajra

Vajra (Tib. rdo rje) literally means 'diamond' and it is generally translated as 'thunderbolt' It symbolizes 'Sūnya', as we find in the *Advaya-vajrasamgraha* —

दृढं सारमसौशीर्यमच्छेद्याभेदलक्षणम् ।

अदाहिं अविनाशि च शून्यता वज्रमुच्यते ॥ —AS p 23, and 37.

It is believed by the Northern Buddhists that Buddha wrested the Vajra from Indra and adopted it as the Buddhist symbol. We think that the

Vajra with its three close-pointed darts (त्रिसूचिक भावपेद्वज्रम्—*Dākārnava*, Patalā XII) represents collectively the Buddhist Tri ratna (the three jewels)—
Buddha, Dharma and Saṅgha (Buddha, the Law and the Community)

binī—abhinna (Tib dbye ba med pa)

dhammu—Here 'dharma' signifies 'Nivāna'

वज्र विणिधम्मु—'Vajra' is identical with 'dharma' (=Nivāna), i e, 'Vajra' and
'Nivāna' are one and the same

pameju—Imperative mood, second person, singular number

Metre—Copāi, 15 mātrās

III

धम्माधम्मु जइ अत्थगिओ
ताइ तु बन्धसि बोहि मानु ।
सिज्ज सुरासुर सेह हेओ
तुइइ आवइगइ निजाणु ॥

धर्माधर्मौ यत्र अस्तं गतौ तत्र त्व बध्नासि बोधौ मनः ।
सिद्धः सुरासुरः स हि भवति व्रुट्यत्यायातिगती¹ निजानाम् ॥

1 The real Skt form should be 'गतायाती'

धम्माधम्मु जइअत्थगिओ, ताइतु बन्धसि बोहिमान् ।
सिज्ज सुहासुह सेह हेओ, तुइइ आवइ गह¹ निजारणु ॥

1 A. अवहगह । N. अवगह ।

chos dan chos mun gan du nub /
byan chub der ni sems bzuñ gyis //
grub pa lha dan lha ma yin /
* * * * * //

NOTES

जइ—yatra 'yattado dai'—SBC III, 3, 14, ODB p. 841.

Read अत्थ for अथ

attha—→asta

gū—giu—gia—gaya—gaa—gata -

धम्मधम्म जइ अत्थगिअी—Where both 'dharma' and 'adhama' have disappeared
ताइ—'त' has got to be long metrically

तइ—tatia ODB p 825

तु—Nom singular of the pronoun of the second person

बन्धसि—Present tense, second person, singular number

मानु—'म' is long due to metre

ताइ तु बन्धसि बोद्धि मानु—Fix your mind on that 'bodhi' (supreme knowledge)

सज्ज—One who has obtained perfection (Siddhi) This is a noun form and
I think it is derived from the verbal root सिज्ज् (Skt सिध्) The
real form should be सिज्ज् (=सिद्ध)

Read सुरासुर for सुहासुह as the former is supported by the Tibetan translation
and it also gives a better sense -

सिह—cf —

दिसन आयलि तपनक गीह ।

धूजा उपहार तँहि राखलि सिह ॥ ८ ।

—Vidyāpati, Song No 275

In the Gopīcandrer gān,—

एहि बाज्ये छिल बाजा बोजा धसुतुवि ।

झीव ठाई मर्मा कहि सेह गेल मवि ॥—p 437

Again—

* सर्वदेवेव शुक ह्य नामे बुहस्पति ।

सेह केन ना छाडिल आपनाव बुवती ॥

अगस्त्य नामे छिल मुनि सकलेव प्रधान ।

सेह केन झी छाडि ना कबिल ध्यान ॥

* सातकाणु वामायण बचिल बाअीक ।

सेह केन ना छाडिल आपनाव झीक ॥—p 466

हैअी = भवति (Tib yin)

tuttāi—trutyati

Read आवरुगर for अबह गह

आवरु—āyāti—Coming

गरु—gati—Going

आवरुगर = गमनागमनम् ।

Read निजाण for निजाणु as the latter does not give any sense, nor is it
allowable by metre

निजाणु—Gen plural.

Metre—Vajra, 14 mātrās 3 at the end of the first and third pādas is short according to the following rule of Prakrit prosody—

इहियारा वि दुजुआ एओ सुआ अवसमिलिआ वि लरु ।
रह वजयसजोए परे असेस वि होइ सविहास ॥

IV

पहिअं वैरोयणो नाहो नाभिठिअ अधगुण जुत्तओ ।
उठओ सासु गलजन्तह तिहुवण दीवोपम जुहओ ॥
अन्यमन्तो सवरो येमन्तो जाव सषी वामगाहणो ।
भिन्नि सोहणोइ मन्त इवरो मन्तोतिभणो जनइ जुअनि ॥

प्रथम वैरोचनो नाथो नाभिस्थितोऽधोगुणयुक्तकः ।
उत्तिष्ठतु श्वासो गलपर्यन्तं ह त्रिभुवनदीपोपमो यथा ॥
अन्यमन्त्रः स-परो यथा, यावत् शशी वामग्राहणः ।
बिन्दुशोभनो हि मन्त्र इतरो मन्त्र इति भण जनयति योगिनीम् ॥

पहिअ वैरोयणो¹ नाहो,² नाभिठिअ³ मधगुण जुत्तओ ।
उठओ सासु गलजन्तह, तिहुवण दीवोपमे जुहओ ॥
अन्यमन्तो सवरोयमन्तो । जावो सषो⁴ वामगाहणो⁵ ।
भिन्नि सोहणोइ⁶ मथुइवरो । मन्तोतिभणो जनइ जुअनि ॥

1 N. वैरोचणो ।	4. A. सषी ।
2. N. नामा ।	N. सषि ।
3 N. नाभिठिअ ।	5 N. ०ग्राहणो ।
6. N सोहचोइ ।	

thog maṛ nam snān mgon po ste /
re mo sum skor te hog gūas //
lans nas mgrin pahṛ bar du hgo /
sa gsum sgron ma ltā bur som //

gshan pah snags ni sa mthah hdra /
 de las la hbab gyon nas so //
 snags hdi thig les 1gyan pa ste /
 snags ni 1nal hbyor ma skyed po //

NOTES

paham—prathamam (Tib thog mar)

Vairocano—Vairocana—He is the chief of the five Dhyanī Buddhas Vairocana is derived from Vilocana or 'Virocana' which means 'eye' or 'light' Tib nram = Skt 'vi', and 'snan la' = light He is Vairocana, because he enlightens all with the light of wisdom and conducts them along the path of Nirvāna In the *Cittavivuddhīpakarana* of Āryadeva we find that he presides over the eyes He is white in colour which represents wisdom (cf The white colour of the goddess Sarasvatī) and he has the *dharma cakramudrā*, as symbol of the union of Wisdom with Matter

nāho—nāthah

nābhūthā—nābhūthita—Seated on the Manipūra Cakra also called Nābhūpadma, which is at the spinal centre of the region of the navel

There are six centres of Consciousness (Caitanya), called Cakras or Padmas, which are the seat of Śakti (Energy) inside the Meru or the spinal column These are—(1) Mūlādhāra, (2) Svādhisthāna, (3) Manipūra, (4) Anāhata, (5) Viśuddha and (6) Ājñā

The Mūlādhāra Cakra is the first lotus which is at the spinal centre of the region between the genitals and the anus It is the root of the Suśumnā Nāḍī Above the Mūlādhāra, at the spinal centre of the region above the genitals, is the Svādhisthāna Cakra, the second lotus Above it, at the spinal centre of the region of the navel, is the lotus Manipūra (Nābhūpadma) Above the Nābhūpadma is the Anāhata which is in the region of the heart Next above it, is the lotus Viśuddha, in the region of the throat Above the Viśuddha, at the centre of the region between the eyebrows, is the lotus Ājñā

Read अद्युण for नद्युण, as अ and न are often confused Tib hlog (= Skt अद्य)
 adhaguna—adhoguna

अद्युण = तन्मोण which is the Suśumnā Nāḍī Cf—सुषुम्णा तन्मोणस्यीति ।—Commentary on the *Saṅgahārūpana*

Read जुनञ्चो for जुनुञ्चो

juttao—जुत्तओ—yuktaka

अधगुण जुत्तओ—United with the Suṣumnā Nāḍī

uthao—uthau—utthau—uttīsthatu—Imperative mood, third person, singular number

Sāsu—śvāsa—This form is Nom singular

Read गलजन्त for गलजन्तु

गलजन्त—Combination of गल and पर्यन्त Tib mgrin pahū bar du

उठओ सासु गलजन्तु—Let the wind pass from the Mūlādhāra Cakra to the throat
1 e , the Viśuddha Cakra

ह—It is a particle used for emphasizing the preceding word We find the frequent use of this word even in the Rīgveda, Brāhmanas and Sūtras It is translatable by 'indeed', 'verily', etc It is derived from च=indeed, verily, etc, (=Gk re), Cf —

अपणा सासँ हरिणा वैरी ।

खनह न काडच मुकुच हरि ॥

—ACV 6, 2

सहजे निचल येन किय समरसे निचमण राच ।

सिद्धे सो पुण तक्खणी खड जरमरणह स भाय ॥

—DKK 19

tihuvana—tribhuvana

Read दीवोपम for दीवोपने, as there is a slight difference between the signs of च-कार and ए-कार

juha—yatha

O—U—This particle is used here as an ornament of speech,

सवरौ—Combination of स and पर

Read येमन्तौ for यमन्त Tib hdra

Yemanto—yemanta—ye-manta—ye-mant Cf एमन्त, तेमन्त, etc

jāva—yāvat

Saśī—śaśī This interchange shows that there must have been one sound for the three sibilants (श, ष and स) and that is palatal and this is due to Māgadhī influence Śaśī (Moon)—the feminine, or Śakti-rūpā Nāḍī Idā, on the left

bhinnī—bhinnu—binnu—bindu Tib thig le

sohano—śobhanah

1—hi

Read मन्त्र for मद्य Tib snags

ivai a—iara—itarā—Here Va-Śruti has taken place
manto—mantraḥ.

ti—iti Pischel § 92 and 143

मद्यो—Imperative mood, second person, singular number,

जनइ—janayati

juani—yoginī—Acc. singular

—

पुणो द्वय भनिअं भइ धीयणो मारणु जीवणो दायणो हि ।
पास द्वि भिन्नि ठइअ मत्थ आहु भिन्नि
यवघुसुन ठइओ बीओ अन्तो ॥
वाहणो महण बोइ माग्गह इअं सुचरनीहि बीअं
आआरकहन्नाभरणो दसोसकहलाधर ठइअ रवइ भोरणो ॥

पुनर्द्वयं भनितं भवति ध्यानं मारणं जीवनं दानं हि ।
पार्श्वे द्वौ बिन्दू स्थितौ, मस्तेऽथवा बिन्दुः (स्थितः)
य-वर्ग-संस्थितं बीजमन्तम् ।
वाहन महाबोधिमार्गस्येदं शूकरीबीजम् ।
आ-कार-कर्णाभरणं षोडशकलार्द्धस्थितरव्याभरणम् ॥

पुणो द्वेय भनिअ^१ भइ धीयणो^२, मारणु जावणो दायणोहि ।
पासद्वि भिन्नि ठइअ मत्थनाहु^३ भिन्नि,
यवघुसुन ठइओ^४ बीओ^५ अन्तो ॥
वाहणो महण^६ बोइ माग्गह, इअं सुचरनाहि बीअ,
आआरकहन्नाभरणो हसेसि^७ कहल धिरठइ रवह भोवणो ॥

1 N भनिअ

4. N ठइउ

2. N. धीयवो

5. A N बीओ

3 N. मधोनाहु

6. N गहन.

7, N हससि

slaṅ yan sa bon gn̄is pa'bi jod /
gyas pa n̄i ma bskyed pa ste /
logs su gn̄is phye mgor thug le /
aa snehi mthuk yi sa bon no /
byan chub sems chen h̄bab lam mo /
hdi ni phag mohi sa bon yin /
ā yi yi ges mthar ḡgyan pu /
ber drug ḡla phyed ni mas ḡgyan //

NOTES

puno—punar

Read वय for वय

bhaniam—bhanitam Here न is used for ण We find many other similar instances in the present work This shows that the cerebral n sound was lost

भद्—bhavati.

dhiyano—dhyāna

māranu—māraṇa

Read जीवयो for जावयो Tib bskyed pa

dāyano—dāna

ङ्ङि—It is a particle denoting—indeed, surely,

pāsa—passa—pārśva Skt पार्श्व is derived from पशु (a rib) Cf —

काव पान चून नाहिं खाणुं ।

काहावो पास नाहिं जाणुं ॥—SK p 64

आङ्गालि भवानी पाईला तुम्हि आश ।

बव पाईला चल तुम्हि सत माँएष पास ॥—GV p 21

bhinni—bindu.

ठारुअ—sthita

Read मत्थ for मथ्थ

mattha—masta—on the top.

Read आहु for नाहु

āhu—athavā

bhinni—bindu

Read वग्घ for वग्घ

vaggha—vaggha—varga

Read ठङ्गो for ठिङ्गो and सन ठङ्गो as one word

सनठङ्गो—सनठङ्ग—samsthita

bīo—bīu—bīja

यवग्घ सनठङ्गो बीओ अन्तो = व-कार

mahana—mahān Tib chen

māgga māgga mārga

māggaha—Gen singular of—a base

iam—īdam

Read सूचरनीहि for सूचरनाहि

sūcaran —śūkarinī We do come across with such a feminine form in Sanskrit

In Sanskrit the feminine of śūkara is śūkarī

sūcaranīhi—Ge singular

śūkarī bija = vārāhi bija = ta kāra.

Read दसोस for हसेसि

दसोस—Combination of दश (ten) and षट् (six) = Skt षोडश Tib bcu drug

Read कहलाधर for कहल धिर

दसोसकहलाधर = षोडशकलाहं Tib jla phyed षोडशकल is the name of Candra (the moon) and अधर—अरध—अर्द्ध

Read ठङ्ग for ठङ

ठङ्ग—स्थित

Read रवङ्ग for रवह.

रवङ्ग—रवि—The sun The sun dix represents bindu

दसोसकहलाधर ठङ्ग रवङ्ग = चन्द्रबिन्दु—Moon-like spot, the sign for the nasal ८.

भोरणो—आभरण Tib rgyan

यवग्ग पहिअं बीअं हेरणो भुअणगुण जोइ,

दसतेअ सरभूसणो सुअल पहअ कल हु ।

तिल सहिअ दीयन्नानन्द चउत्थइ ॥

य-वर्ग-प्रथमं बीजं हेरम्बभुवनगुणयोगि,

त्रयोदशस्वरभूषणं शुक्लपक्षककला खलु ।

तिलसहितदीप्यमानानन्दश्चतुर्थो हि ॥

यवग्ग पहिअं वीअ हेरणो भुअणगुण जोइ,

दसतेअ सरभूसणो सुअल पहेअ^१ कलहु ।

तिल सहिअ दीयन्नो नन्द चउत्थइ^२ ॥

1 A N. पहअ 2 N चत्थइ

*ya sncha dan pohi sa bon ni /
sbyor bas sa gsum ilun yon tan /
ilbyans kyi bcu gsum pas igyan qdab /
dkaṛ pohi phyogs kyas mgo bor igyan /
thug le dan ni bcas pa hbar /
dgah bu bshar pa dag pa ho //*

NOTES

यवग्ग पहिअ वीअ = य कार

हेरणो—हेरम्ब—The wing Tib rlu I think Skt 'Heramba', also written as 'Herambha' (=Name of Ganeśa) has come from the Tibetae word, 'bhe ram bha,' meaning 'a name of the wind' In the R̥gveda we find that Maruts are the Ganas of Rudra Ganeśa (=Lord of Ganas = Lord of Maruts) is a title of Śiva who is known as Rudra Therefore Ganeśa, an epithet of Heramba, must have some connection with the wind This justifies the origin of the word, 'Heramba' or 'Herambha', from the Tibetan word, 'bhe ram bha' And I discard the theory of the origin of this word (i e Heramba) from the Dravidian language

jo1—yogi

हेरणो भुअणगुण जोइ—has the connection with the qualities of the wind (हेरम्ब) and the earth (भुवन), i e it is connected with the Anāhata Cakra as well as the Mūlādhāra Cakra

दसतेअ = दसोदश Tib bcu gsum pas.

सर—खर—A vowel

दसतेअ—सर—the thirteenth vowel i e , o.

suala—sukala—śukla

pahaa—paksaka 99P § 489.

kala—kālā—The ā of the feminine sign is shortened here

hu—khu—khalu Pischel § 94 and 148

तिल is here बिन्दु—The nasal sound which is marked by a dot above the line (अनुस्वार)

Read दीयन्नानन्द for दीयन्नो नन्द

दीयन्नानन्द—Combination of दीयन्न which is the Present Participial form and
आनन्द

cauttha—caturtha

There are four kinds of ānandas—(1) ānanda, (2) paramānanda, (3) saajānanda, and (4) vīramānanda—AS p 32

आनन्द चउल्ल = विरमानन्द ।

1—hi

यह वग्गहन्तोइ सुहरूअ उसर सनिरूहण जुत्तओ
चन्दभिन्न सेस लगन जारूओ अ दिहसइ ॥
सवरक्खरो अनाहो रइसन सनठिअ चउसरगिहो
कहणदेश हओ कलेरद चन्दभिहिना
भूसउ मथअ रागहन्तो सहाव ॥

य-स्य वर्गस्यान्त हि सुखरूपम् उ-स्वर-संरोहण-
युक्तक चन्द्रबिन्दुः (तस्य) शीर्षे लग्नो ज्वाल-
यतु च दिवसं हि । स-पराक्षरम् अनाहो
रव्यासनसस्थितं चतुर्थस्वरग्रहः कर्णदेशो
भवतु, कलाद्धचन्द्रबिन्दुना भूषितं मस्तकं रागस्यान्तः स्वभावः ।

पहवग्गहन्तोइ¹ सुहरूअ, उसण² सनिरूतण³ जुत्तओ⁴ ,
चन्दभिन्न सेस लगन जारूओ⁵ अदिहसइ ॥
सवरक्खरो अनाहो⁶ रइ , सन सन⁷ ठिअ , चउसरगिहो
कहण⁸ देश⁹ हओ¹⁰ कलेरद¹¹ चन्दभिहिना
भूसउ मथअ¹² रागहन्तो सहाव ॥

1	A N यह०	7	N. मर
2.	N उसन.	8	N कहन.
3	N सनिरूतन	9	N देस
4.	N जुत्तउ	10	N हउ
5	N जारूउ	11	N कोरद
6	N नाहो	12	N. मठअ

ya snehn nthah ma bde bahr grugs |
o yr yr ge shon ldan pa |
mgo bor zla phyed n̄i mas mn̄an |
sa yr p̄ha iol gshom med pa |
n̄i ma yr n̄i qdan la gn̄as |
dbyans h̄yr bsh̄i pa i na d̄iun b̄zun |
mgo bor zla phyed thag les i qyan |
hdod chuqs mthahr i an bsh̄in no //

NOTES

यह—Gen singular of ya k̄ira

वग्गहन्तो—Combination of वग्गह (Gen singular of vaggā—vaiga) and अन्त
 1—hi

suha—sukha

iūa—rūva—rūpa

सुहहृष—Embodiment of bliss Sukha is used here as the equivalent of
 Ānanda, meaning Spiritual Bliss

Read उसर for उसण as the latter does not give any sense

उसर—The vowel उ

Read सनिरुहण for सनिरुण as त and ह are often confused

सनिरुहण—सरोहण Tib Shon

उसर सनिरुहण जुत्थी = उ-खरारुढम् ।

canda—candra

bhinna—bindu

sesa—sisa—śirśa Tib mgo bor

jāru—jārau—jvālayatu—Imperative mood, third person, singular number

a—ca—Pischel § 184

dihasa—dīasa—divasa

सवरक्खरो—combination of स, पर and अक्खरो.

अनाहो—Without any obstruction Tib gshom med pa

रइसन—combination of रइ (रवि) and आसन.

sanathia—samsthita

चउ = चतुर्थ Tib bsh̄i pa

चउसर = चतुर्थस्वर—The vowel ई

giho—graha

kahana—kahna—kanna—kaina Tib rna

hao—haū—Imperative mood, third person, singular number

kalarada—kalāiddha

bhīhīnā—bhīhīnā—bhīhīnā—bhīhīnā—bhīhīnā bindunā—Inst singular,
Tib thig les

भूसड—bhūsita

Read मत्यञ्च for मयञ्च

matthaa—mastaka

सवरक्खरो

भूसड मत्यञ्च—This gives the bījamantra, ॐ

रागयन्तो—combination of रागह (=Gen singular of राग) and अन्न

sahāva—svabhāva

ज्ञानक्खरो भिन्नि गुनिअं सहार ट्हरो जवो ।

अध उध ठइओ नाहो गहन संभोगइ ।

धनविहिना युइओ सन्तासनइ भीओ ।

फ फ अण्ठे इउ पुणो वि भनिअभं ।

उतिइ जालह पुरह रन्दइ वोउ ।

जहव चण्डावइ पूरिह तिहुअण बोहिचित्त हइ ।

ज्ञानाक्षरं द्विगुणितं सम्भरदहरजातम् ।

अधोर्ध्वस्थित (बीजम्) नाथग्रहणं सम्भोगो हि ।

धनविधिना युक्त सन्त्रासनीबीजम् ।

फद् फद् अन्तयिति पुनरपि भणितव्यम् ।

द्युतिं हि ज्वालय (सा द्युतिः) पुरस्य रन्ध्रे वहतु ।

द्योतस्व चण्डावति पूरय त्रिभुवनम् (तत्र) बोधिचित्तं भवति ।

ज्ञानक्खरो^१ भिन्नि गुनिअ सहार ट्हरो^२ जवो ।
 अघउ धडइओ^३ नाह गहन संभोळइ ।
 धनविहिना युइइओ सन्तासनेइ भीओ ॥
 फफसण्ठेइउ पुणो विभनिअभं ;
 उतिइ जालह पुरइ रम्दह वोउ ;
 जहव चण्डावइ पूविह तिहुअण^४ बोहिचित्त हइ ।

1	A	N	जानक्खरो	3	N	०ठइओ,
2	N		ट्कहर	4	A	तिहुअण
					N	तिहुअन

*ye śes sa bon ñas hgyun dbye /
 spr̥o ba dan n̄ bsdu bas shyēs /
 hog dan̄ sten du gnas pa yr /
 mgon pa loñs spyod ɾ dzogs h̄dzun pa /
 sññ̄ h̄ha dan n̄ chu shyēs su /
 don gyr cho ga yons ɾ dzogs paħa /
 yons su shrag byed ma sa bon /
 ba mthaha yr ge bzun nas n̄ /
 slan yan de bsh̄n̄ b̄jod paɾ bya /
 dbu ɾ gyan h̄baɾ ba h̄dzun ḡon gr /
 bu gaɾ gtum mo spor̄ ba ho /
 byan chub sems kȳs sa gsum hgens //*

NOTES

Read जानक्खरो for ज्ञानक्खरो

जानक्खरो—Combination of जान (—ज्ञान) and अक्खरो (—अचर)

ज्ञानाचर = ज्ञानबीज = ए कार

bh̄nn̄—b̄nn̄—dv̄—on the analogy of t̄nn̄ (tr̄ñ̄) where the doubling is legitimate

gun̄am—gun̄itam.

sahāra—sambhara—other forms are सन्वर, शन्वर, सवर, meaning माया (sorcery)

ḥaharo—dahara—dahara—dahra—dabhra

In the *Chândogya Upansad*, VIII 1, 1.—

अथ यदिदमस्मिन् ब्रह्मपुरे दह्रर पुण्डरीक विश्व दह्ररीऽस्मिन्नन्तराकाशस्मिन् यदन्नासादन्वेष्टव्यं तद्वाव
त्रिजिह्वासितव्यमिति ॥

javo—jāta

Read अध उध ठदधो for अधउ धददधो

adha—adhah.

udha—ūrdhva

Cf—

अधे उधे एडि गेला चक्र सूक्ज ।

ठाठा वानुव मोध्ये सिंहे कवे जूज ॥—GV p. 120.

adhobīja—au-kāa

ūrdhva-bīja—am-kāra

In the *Sādhanamālā*, p 445—

धौ ध बीजे पुनरपि कथिते अधोर्हवासिन्या ।

nāho—nātha—कायवाक्चित्तप्रभु ।

gahana—grahana

Read संभोग for संभोर, as the latter does not give any sense Tib lous spyod

1—hi

धनविहिना—Inst singular

Read युद्धधो for युद्धधो

yutta—yukta.

Read सन्नासनर for सन्नासनीर

सन्नासनर—सन्नासनी.

bhio—bhīu—bīja

Read फ फ अन्ते इउ for फफसहइउ which gives no sense at all

pha—phat

anthe—ante—ante—Loc singular

iu—ia—ita—it1 Pischel § 116

vi—p1—ap1 Pischel § 143

bhaniabham—bhaniavvam—bhanitavyam.

Cf इ इ सन्नासनी शिखायाम्, फट् फट् चण्डिका सर्वाङ्गेष्वस्त्रम्—S M p 441
ut1—dyut1—Acc singular of -z base in the feminine gender,

jālahā—jvālaya—Imperative mood, second person, singular number

Read पुरह for पुरइ

पुरह—Gen singular of *a* base

Read रन्दह for रन्दइ

randa—randhara रन्दइ—Loc singular

vou—vahatu—Imperative mood, third person, singular number

jahava—dyotasva—Imperative mood, second person, singular number

षण्डावइ—Voc singular of *i* base

Read पूरिह for पूविह which gives no sense at all Tib hgens

pūriha—pūraya—Imperative mood, second person, singular number

tihvana—tribhuvana—Acc singular

bohicitta—bodhicitta—Nom singular 'bodhicitta' symbolizes 'śukra'

इइ—bhavati

बोधिचित्त इइ—बोधिचित्त जायते = शुक्रमुत्पद्यते ।—The Commentary on DKK 7

V

आइ ठिइ वैरोयनो सहाउ धम्मधाउ काजह रुवइ ।

त सनठइउ पनचउ अकूखरु

पनचम वधि नभह विसूउ जुवन रुअ ॥

पहन्तो बीओ ओसर जुत्तओ

मोअनासनइ जुवविन्द फुरन्तओ ।

तसु पुन वग्गह भीओ चतुत्थ तिहुयण वापइ जुविणि विसू ॥

आदिस्थितिवैरोचनः स्वभावो धर्मधातुः कार्यस्य रूप हि ।

त-(वर्ग)-संस्थित पञ्चमाक्षर, पञ्चमवर्गो नभसो विश्रयो योगिनीरूपम् ।

प-(वर्ग)-स्यान्त बीजम् ओ-स्वरयुक्तक मोहनाशन हि

योगिनीवृन्द स्फुरति च । तस्य पुनर्वर्गस्य

बीजं चतुर्थं त्रिभुवनं व्याप्नोति योगिनीविश्रयः ॥

आइ ठिइ^१ वैरोचनो^२, सहाड धम्मधाउ काजह^३ रुवइ ,
 तमसन ठईउ^४ पनचउ^५ अन्नरु^६ , पनच सवधि नभह विस्सउ जुवन रुअ ॥
 पहदन्तो बीओ , ओस जुतुओ^७ , मोअना सनइ^८ जुवविन्द हरन्तओ^९ ,
 तसु पुन वग्गह भीओ^{१०} वतुषु तिहुयण वापइ । जुविणिविस्सि^{११} ॥

1	N	थिइ.	6	A-N.	अक्खरु
2	A-N	वैरोचनो	7	N	जुत्तउ
3.	N	काजह	8	N	ंसइ
4	N.	उउ	9.	A-N	फुन्तओ
5	N	पनचउ	10	N.	बिउ

11 A-N विस्स

*thog maṃ iṃam svaṃ phyaḡ htshal ba
 chos l'yi dbyams ni bya baḡ qzugs |
 ta sdehi lna paḡ yi ge ni |
 lna pa yi ni sde mtshan no |
 iṃal hbyor ma gṃugs nam mkhah i ten |
 pa mthah sabon o dbyams ldan |
 gti mug hjomṃ par byed ma ste |
 iṃal hbyor mahi tshogs sp'i o ba ho |
 de yi bshṃ paḡ sa bon ni |
 sa gsum du ni l'hyab pa yi |
 iṃal hbyor ma ni sp'i a ba ho //*

NOTES

āi—ādi

thi—sthi

आइठिइ—Who stands first.

sahū—svabhāva—Literally it means own nature. The Ādi Buddha is called Svabhāva by the Svābhāvika sect. Again Vairocana is the Ādi-Buddha and so Vairocana is also Svabhāva.

The word svabhāva is interpreted by Śāṅkara to mean Jñāna which is the Paramātmā, or, in other words, divine or spiritual knowledge.

dhammadhāu—dharmadhātu The lucid meaning of धर्मधातु is given in the
Prajñopāyavimścayasiddhi, p 5 —

तदेव सर्वबुद्धानामालय परमाहुतम् ।

श्रेय सम्पत्कारं दिव्य धर्मधातु प्रकीर्तितम् ॥

kāja—kajja—kārya

kājaha—Gen singular

ruva—rūpa

काजह रूप—The essence of action

Read त सनठइउ for तससन ठइउ

त = *Ta* class

sanathau—samsthita

panacau—panacava—panacavā—panacama—pañcama

akkharu—aksara

त सनठइउ पनचउ अक्खरु—The fifth letter of the *Ta* class—*i e*, the *Na*

Read पनचम वधि for पनच सवधि

panacama—pañcama

vaghi—varga

nabhaha—Gen singular.

vissau—visraya

juvana—yoginī Cf Tib rnal hbyor ma

rīa—rūpa

Read पहन्तो for पहदन्तो which gives no sense at all Tib pa mthahū

पहन्तो—Combination of पह (= Gen singular of *Pa*) and अन्तो

पहन्तो वीओ—The last letter of the *Pa* class—*i e*, the *Ma*

Read ओसर for ओस Tib O dbyans

पहन्तो वीओ ओसर जुतओ = मो

Read मोअनासनइ together

moa—moha—Here we find the loss of aspiration

moanāsana—mohanāsana

i—hi

juva—yoginī

vinda—vinda.

Read फुरत्त for हरत्त Tib spro ba

पूरन्त—Here the suffix अन्त is not a present participial suffix. But it is a suffix of the finite verb, in the third person, singular number, present tense, though really speaking it is a form in the plural number. It is derived from the suffix अन्त which has come from अन्ति—Skt अन्ति, a suffix of the finite verb in the third person, plural number, present tense. In OB and MB we find the forms, such as, नाचन्ति (with the suffix अन्ति), नाचन्त (with the suffix एन्त) and नाचन्त (with the suffix अन्त), used in the same sense and similarly, आहन्ति, आहन्त and आहन्त, चलन्ति, चलन्त and चलन्त, etc. NB finite verbal forms, such as, नाचन्त, आहन्त, चलन्त, etc., are derived from नाचन्त, आहन्त, चलन्त, etc., respectively. And also, NB finite verbal forms, such as, हन्त, नेन्त, etc., are derived from हन्त or हन्तोन्त (with the suffix अन्त), नेन्त (with the suffix अन्त), etc., respectively.

औ—And

तसु—Gen singular of the pronoun of तद्

Read चउत्थ for चतुषु Tib bshu pahı

चउत्थ—चतुर्थ

भापद्—present tense, third person, singular number

जुविणि—योगिनी

विष्म—विष्मउ—विश्रय

पहइयस्स तिइज छयगइ नठओ कारण त्रायण चक्कु ।
 बोहि बीवु ज वघहन्तो ।
 पनषह पहिअं तथतह बीओ
 इसर मत्थइ लघइ जालह अकूवरु
 सचइओ सवह कारण भाओ ॥
 चवग्गह मजठिअ गहइअं रयइ ओसम जुत्तओ
 जहलेओ कम्म विसैसु ॥

प्रथमस्य तृतीयं (बीजम्) षड्गतिनष्टककारण ताथिनीचक्रम् ।

बोधिबीज थ-वर्गस्यान्तम् । पञ्चमस्य प्रथमं (बीजम्) तथताया

बीजम् इ-स्वरो मस्ते लगति, जलस्याक्षरम् सञ्चित सर्वस्य कारणभावः ।

च वर्गस्य मध्यस्थित (बीजम्) गृहीतं रव्यासयुक्तकं जलितकर्मविशेषम् ।

पहइ यस्म^१, तिहसु ऋयगहनठओ कारणु त्रायण^२ चक्कु; बोहि बीवुज वघहन्तो ॥
पनचह पहिअन्त^३ तथह^४ बीओ, ईसरमथह लघइ, जालह अक्खरु ।
सठइओ, सठह^५ कारणु भाओ ॥

चवग्गइ मजठिअ गहइअ^६ रयहओ^७ सन जुतुओ^८, जहलेओ^९ कम्म विसेसु ॥

1 N ०यसो

4 N ततथह

7. N. रयहउ

2. N त्रायन

5. N. सथह

8 N जुत्तउ

3 N पहिअं

6. N. हइजं.

9, N जाहरेउ

*thog mahā sde yi gsum pa ste |
hgro ba drug nams byed pahā |
mīhah hgro ma yi hkhori lo spīo |
ya snehi mīhah mahā sa bon nr |
byan chub sems kyī ran bshin no |
lān pahā sde yi thog ma ste |
de bshin nīd kyī sa bon te |
ī yi dbyans kyīs ngo la īeg |
chū yi yi ge yons bsays pa |
thams cad byed pahā ran bshin no |
tsa sdehn dbus gnas bzun nas nr |
nī ma yi nr gdan ldan pa |
las kyī dus su khyad par ldan //*

NOTES

Read पङ्कडयस्म for पहइ यस्म

pahaiya—pahaia—pahaya—pahaa—pahava—pahavā—pahama—prathama

Skt prathama—pra-tama where 'tama' is the suffix of the superlative degree

पङ्कडयस्स—Gen singular

Read तिहसु for तिहसु Tib gsum pa

tuja—tītiya

Read ऋयगइ for ऋयगइ Tib hgro ba drug po

Chaya—cha + ka—'a—sa—sat

गइ—गति

छयगई—The six kinds of moving beings—(1) देव (the gods), (2) असुर (the demons), (3) मनुष्य (humanity), (4) तिर्यक् (beasts, etc), (5) प्रेत (the ghosts), (6) नरक (hell-beings)

nathao—nathau—natthau—natthaa—nastaka

trāyana—trāyani—tāyini. I I P 357. This word is used here in the sense of खिचरी cf Tib mkhah lrgo ma The meaning of the word नायिनौ is a female protector.

cakku—cakra.

bīvu—bīu—bīa—bīja

ja—ya—This shows the pronunciation of य=ज as in Bengali. Cf. Tib, ya snehu.

vagha—vagga—varga.

vaghahanto—combination of vaghaha (Gen singular) and—anto

panaco—panacaa—panacava—panacava—panacama—pañacama

panacaha—Gen singular

पनचह पहिअ—The first letter of the fifth group, 1 e त

Read तथतह for ततथह

tathata—tathatā In the *Dvikaḥparūja*, we find the following interpretation of तथता —

“सर्वेषां खलु वस्तूनां विशद्विस्तयता मता ॥”

तथतह—Gen singular.

Read इसर for ईसर, Tib, 1 y1 dbyans,

इसर—The vowel इ.

Read मल्लइ for मथह.

मल्लइ—Loc singular.

lagha1—lagati—Present tense, third person, singular number.

jāla—jala Tib chu

जालह अक्खर—the bīja of water The following are the bījas of water — च्छ, क, भ and व

Read सचइओ for सठइओ Tib yons bsags pa

sacai0—sacaiu—saccara—sañcīta—I I P 529

जालह अक्खर सचइओ—All the bījas of water taken together.

Read सवह for सठह Tib thams cad.

सवह—of all,

bhāo—bhāu—bhāva.

कारण माओ—The appearance of cause

Read चवग्गह for चवग्गह

चवग्गह—of the *ca* class—1 e the group *ca, cha, ja, jha* and *ña*

चवग्गह मज्झिम्—the middle *bija* of the *ca* class—1 e *ja*

गह्गह—याहित

Read रयइ for रयह as the latter does not give any sense

rayai—ravai—ravi

रयइ—रवइ—रवि

juttao—juttai—juttaa—yuktaka

jahaleo—jahaleu—jalita, covered

वरउ बीओ अआर कन्नइ लधु ।
 तिहुवण जाण सहाउ पमेज ॥
 अग्गिअ बीओ भिन्नि सर जुत्तओ ।
 संसरह कमह सहाव ॥
 सवरो इसरग लगइ सेस ।
 सघा भहमसहाइ दिसूस ॥
 भिनि सर गहिअइअभं ।
 त्रावणि रुअ सत उतारणो जिम्म ॥

वाराही-बीजम् अ-कारः कर्णे लगतु त्रिभुवन-ज्ञान-स्वभावप्रमेयम् ।
 अग्निक-बीजं द्वितीयस्वरयुक्तकं संसारस्य कर्मणः स्वभावः ।
 स-परम् (बीजम्) इ-स्वरको लगति शीर्षे सदा ब्रह्मस्वभावो दृश्यते ।
 द्वितीयस्वरो ग्रहितव्यः ताथिनीरूप सत्त्वोत्तारण यथा ।

वरउ चीओ^१ अथारकन्नइ लघु । तिहुवण^२ जाण^३ सहाउ पमेजु ॥
 अग्गिअ वीओ^४ भिन्नि सर जुतुओ^५ , संसरह कमइ सहाव ॥
 सवरोइ सरण लगइ सेस , सधोभह मसहाइ दिस्स ॥
 भिणि सर गहिअ इअभं , त्राव णिरूअ , सतउ तारणो जिम्म ॥

1	A वीओ	4	N. बिउ.
	N बिओ.	5	A जुत्तओ
2	N तिहुवन.	N	जुत्तउ.
3	N. जान		

phay mo yī n sa bon n /
a yī yī ge rna ba reg /
sa qsum ye śes 1 an bshn mñam /
me yī sa bon dbyans gñis ldan /
hkhā1 baha las kyī 1 an bshn no /
sa mthahr ngo la 1 dbyans 1 eg /
1 tag tu tshans pah1 1 an bshn blta /
dbyans kyī gñis pa bzun nas n /
de lta1 mkhah hq1 o ma yī qzugs /
sems can sgr1 ol bar byed paho //

NOTES

varau—vārāhī , Vārāhī is one of the sixty four Yoginīs

bīo—bīu—bīa—bīja

varau bīo—the bīja of Vārāhī—1 e ta kāra

कन्नइ—Locative singular

लघु—(Tib reg)—Imperative mood, third person, singular number

jāna—jñāna

sahāu—svabhāva.

pameja—prameya

aggia—agnika

aggia bīo—the bīja of Fire which is either 1-kāra or a1 kāra.

sāmsara—samsāra

samsaraha—Gen singular

Read कर्मह for कर्म

कर्मह—Gen singular of कर्म

saraga (Tib dbyans)—svaraḥ—a vowel

सगह—Present tense, third person, singular number

सिह—Locative singular of शीर्ष (Tib mgo la)—on the head

sadhā (Tib rtag tu)—sadā

bhahama—bhahma—bahma—brahma.

sahāi (Tib bshin)—svabhāva

दिस्स—Passive voice, third person, singular number, present tense

bhīni—bhīnī—bīnī—dvi

gahīaīabham—grahītavyam

trāvani—tāyini Both त्रावण and चावण are the same and signify खेचरी (Tib mkhah hgro ma)

sata—satta—sattva

utārano—uttārana—deliverance

जिन्म = यथा.

ज ठइओ र जुत्तओ असर पुन एभ इ धातह तिननि फहन्तो जुन्न ॥

छटूठह वग्गस पहिअं जुविनिमन्तो सयल सरुअ ॥

र ठइओ असरजुत्त मरह दुठ सत्त कारण भुतु

जआर पहिगहिअइ इसर माया भाइ सजुओ ॥

य-(वर्ग) स्थितो र-(कारः) युक्त-अ-स्वरः पुनरेव

इ-(स्वर-युक्तः) धातवस्त्रयः, (तेन) स्फुरति योगिनी ।

षष्ठस्य वर्गस्य प्रथमं (बीजम्) योगिनीमन्त्रसकलस्वरूपम् ।

र-स्थितम् (बीजम्) अ-स्वर-युक्तं मरस्य दुष्टसत्त्वकारणं भवतु ।

ज-कारः परिगृह्य इ-स्वर मायाभावसयुक्तः ।

जठइओ' रजुन्तओ', असरपुनो एभइ धातह भिन्नि , फहन्तो जुन्न ॥
 ङ्ठइ वग्ग सपहिअं, जुविनिनन्तो, सयल सरूअ ॥
 रठइओ सुसरजुतु', मरह, दुठ स तु कारण भुतु ,
 जआर गहि हिअइ', ईसर' माया' भाव सजुतु ॥

1	N.	जाठइओ ।	4.	A.-N.	गहिगहिअइ ।
2	N.	र जुन्तउ ।	5	A N	इसर ।
3	A N	असरजुत्त ।	6	A. N	मायाइ ।

ya yig gnas pa ra dan ldan /
slar yan r yi dbyans sbyar ro /
lham's gsum rnal hbyor ma spro ho /
drug pahū sde yi dan po ni /
rnal hbyor ma snags kun ran bshin /
ra gnas pa ni a dbyans ldan /
sdan pahū sems can gsoč byed hgyur /
dra yi yi ge yons bshin ste /
r yig dbyans dan yan drug ldan /
sgyu mahi ran bshin yons ldan pahū //

NOTES

ja (Tib ya)—ya this shows that the pronunciation of य=ज as in Bengali
 In Bengal, at the present day, even in pronouncing Sanskrit words,
 Pandits pronounce य as initially, and also medially in compounds

Read एभ and इ separately

ebha (Tib yan)—eba—eva

इ (Tib r yi dbyans)—The vowel इ

dhātaha—It is used here as the predicate, plural of—u base in masculine
 gender

Read त्रिन्नि for भिन्नि

tinni (Tib gsum)—trinī—three

phahanto (Tib spro)=Skt sphurati

junna (Tib rnal hbyor ma)—yoginī

Read ङ्ठइ for ङ्ठइ

छट्ठइ—of the sixth

वर्गस—of the varga or group

छट्ठइ वर्गस पहिअ —The first bija (letter) or the sixth varga—i e the first letter of the *Pa* class—i e *Pa kārā*

Read जुविनिमन्तो for जुविनिमन्तो

जुविनिमन्तो (Tib rnal hbyor ma suags) = धीगिनीमन्त

dutha—dutttha—dusta

Read सत्त for स तु

satta (Tib sems can)—sattva

भुतु—Imperative mood, third person, singular number

bhutu—भवतु—bhavatu

Read पहिगहिअइ for गहि हिअइ

pahigahai (Tib yons bzun ste)—parigahya—IIP § 356 This is a Gerund form.

Read इसर for ईसर

इसर (Tib i yig dbyans)—The vowel इ

bhāi—bhāva

Read सजुत्त for सजुत्तु.

sajutta (Tib yons ldan paho)—samjukta

दन्तह बीओ एसरह लग्गइ कन्नइ भिन्न रोअ महन्तु अह ।

ओकारहु धाउ सभु जान विशेषो मन्तु ॥

ल ओ जुत्तओ लोअह धारु बोइहि कारणु धम्मु ।

कप्पुव यसन जुत्तओ न हुमरणो सहाओ अभिन्नु ॥

दन्तस्य बीजम् ए-स्वरोह लगति कर्णे भिन्नम् उरगमन्त्रोऽदः (बीजम्) ।

ओ-कारः खलु धातुः सर्वः, ज्ञानविशेषमन्त्रः ।

लश्च युक्तको लोकस्याधारो बोधेः कारणधर्मः ।

क-पूर्व (बीजम्) य-आसनयुक्तक न खलु मरणस्वभावाभिन्नम् ।

दन्तओ^१ बीओ^२ , एसरह लग्गइ , कन्नह भिन्न , रोअ महन्तु, अभ ।
 ओकर हूइ^३ धाड सभु , जान विशेषो मन्तु ॥
 लओ जुतुओ लोअह धार , बोइहि कारणु धम्मु ,
 कप्पु वय सन जुतुओ , नभु सरणो^४ सहाओ अभिन्नु^५ ॥

1. A. N. दन्तह ।	3. N. ओकरहु ।
2. N. बिड ।	4. A. N मरणो ।
5. N अभिन्न ।	

so yi sa bon rna ba la |
 e hi dbyans kys reg pas dbye |
 klu yi snags n sbyan bya ste |
 o yi yi ge sa gsum kun |
 ye ses kyi n khyad pa snags |
 la yi yi ge mo dan ldan |
 hjiḡ ten rnam khi ten kun te |
 byan chub byed paḥi don yin no |
 thog maḥi ka n ya sten ldan |
 hchi dan than skyes dbye ba med f

NOTES

दन्तह बीओ—the bīja of Danta—i. e. O-kāra

ह in एसरह is a particle for emphasizing a preceding word

लग्गइ (लगति)—where the double consonant is due the change of conjugation, लग् being regarded as of the 4th class. According to the Nirukta of Yāska, 1v, 10, this root is also regarded as of the 4th. class.

Read कन्नह for कन्नह

कन्नह (Tib rna ba la)—Locative singular

भिन्न—used here as an adverb, meaning separately.

roa (Tib. klu)—uraga—the serpent.

mahantu (Tib snags)—mantu—manta

रोअ महन्तु (उरगमन्त)—A Mantra dealing with a particular form of Tāntrik Yoga named Kundalī (the serpent) Yoga. When Kundalīnī Śakti, or Supreme Power in the human body is aroused, this yoga is achieved. This Power is the Goddess (Devī) Kundalīnī which is

the Divine Cosmic Energy in bodies In the following two verses (10 and 11) of the *śaitcakānūṭīpana* (Description of the six Centres), we find the description of the Kundalinī Śakti —

तस्योर्ध्वे विसतन्तुसीदरलसत्सूक्ष्मा जगन्बोद्धिनी
 ब्रह्मद्वारमुखं मुखेन मधुरं सखादयन्ती स्वयम् ।
 अडावर्त्तनिभा नवीनचपलामालाविलासास्पदा
 सुमा सर्पसमा शिवोपरि लसत्सार्द्धंविभ्रत्ताकृति ॥
 कूजन्ती कुलकुण्डली च मधुरं मत्तलिमालास्फुट
 वाचं कीमलकायबन्धरचनाभिदातिभेदक्रमै ।
 श्वासीच्छ्वासविभङ्गनेन जगता जीवो यथा धार्यते
 सा मूलाब्जजगद्धरे विलसति ग्रीहामदीप्तावलि ॥

Read अह् as अम as the latter does not give any sense

अह्—Nominative, singular of the pronoun अद्स् in neuter gender—‘धनुषि वा’,
 SBC, I, 1, 32

Okāra (Tib o yī yī ge)—o kāra

hu—khu—khalu Pischel § 94 and 148

dhāu—dhātu

sabhu (Tib kun)—sabba—savva—sarva, all

धाउ सभु—All the elements which are eighteen in number—SIX indriyas, *SIX
 viśayas and six vijñānas

jāna (Tib ye śes)—jñāna

viśeso (Tib khyad par)—viśeṣa

जान विशेसो मन्तु—A special Mantra of knowledge

ल (Tib la yī yī ge)—the letter *la*

3—and

loa—loka

loaha—Gen singular

dhāru (Tib rten)—ādhāra—Here the loss of the initial vowel is due to the
 accent on the second syllable

लोअह् धारु—The support of the universe

boi (Tib byan chub)—bodhi

boihī—Gen singular

kāranu—kāraṇa

कारणु चन्तु—Causal property

कपपुव—Here the doubling is due to the accent.

puva—pūva—puva—pūva

य (Tib ya)—the letter Ya

sana (Tib stan)—āsana—Here the loss of the initial vowel is due to the accent

Read ह for सु as ह and भ are often confused

hu—khu—khalu, Indeed

sahāo—sahāu—svabhāva

न ह मरणो सञ्जाओ अभिन्नु—इद बीज मरणस्मावाभिन्नमिति न—1 e it is quite different from the nature of death.

पहन्तो सरअ संठइओ तिहुअन माति सरूव ॥

तकूरु एआर ओसिअओ सुह अवइओ

पुणु पहन्तो मज्ज सहज सरूअ अपमाणु ।

सवरो ई अ जत्तओ वजसटु अनाह जान ॥

ईसर जुत्तओ जवगूहन्तो विइनठइओ अजान सरूअ ॥

प-स्या (वर्गस्य)न्तं स्वर-अ-सस्थित लिभुवन-म-अतिस्वरूपम् ।

त-अक्षरम् ए-कार-भूषितक सुखावधृतम् ,

पुनः प-स्यान्तं मध्यं सहजस्वरूपप्रमाणम् ।

स-परम् (तत्र) ई-(कारः) च-युक्तकः वज्रसत्वानाशज्ञानम् ।

इ-स्वर-युक्तकं य-वर्गस्यान्तम् (तेन) विनष्टकम् अज्ञानस्वरूपम् ।

पहन्तो सरअ सठइओ , तिहुअन माति सरूव ॥

तकूरु एआरओ सिअओ¹, सुहअ वइओ

पुणु पहन्तो² मज्ज सहज सअरूअ पमाण³,

सवरोई अजुत्तओ⁴, वज सटुअ⁵ नाह जान ॥

ईसर⁶ जुत्तओ⁷, जवगूहन्तो, विहन ठइओ⁸ अजान सरूअ ॥

1 N एआर उसिअओ

5 A मर

2 N पहन्तो मन्त

N सएत्त

3 A N पमाणु

6 N इसर

4 N अजुत्तओ

7 N जुत्त

8 A. विइनठइओ, N विइनठइड.

pa yr sde yr mthah ma la /
 a yr yr gehr dbyans sbyar bya /
 sa gsum gyr ni mi ran bshin /
 ta yig e yr yr ges bi gyar /
 bde ba hdzin par byed pa ho /
 slar yan pa sdehr mthah ma ste /
 tshad med pa yr lhan shyes kyis /
 dbus na bshugs pahr ran bshin no /
 sa yr mthah ma r dan ldan /
 rdor sems ye ses gshom med paho /
 yahr sdehr mthah ma r dbyans ldan /
 mi ses ran bshin hjoms byed paho //

NOTES

पद्मन्ती (वीची)—*ma-kāra*

मातिसंख्व—Combination of म and अतिसंख्व

म = Mandala In mysticism, it is also the symbol of the want of attachment

Cf Tib ma ni chags pa med pahr sgo rtog pa med pas thams
 cad grol (Bkha hgyur rgyud w 43)

अतिसंख्व—Beyond all forms

तकख्वर—Combination of त and अकख्वर

अवहचो—avahiu—avadhita

Read संख्व for सख्व and separate the final अ from सख्व

सहज संख्व—the doctrine of Sahajyā

Read अपमाणु for पमाणु Tib tshad med pa

apamānu—apramāna

a—ca Pischel § 184. Tib dan

vaja—vajja—vajra

sathu—sattu—sattva

वजसदु—वजसत्त्व Tib rdor sems

वजसत्त्व = वज = बोधिविषय = अद्वय = सम्बुद्ध = बोधि = प्रज्ञापारमिता = समता

Cf एतदद्वयमित्युक्त बोधिविषयमिदं परम् ।

वज औवजसत्त्वस्य सम्बुद्धो बोधिरिव च ॥

—*Prajñopāyavimścayasiddhi*, p 17

anāha—anāsa—anāśa Pischel § 262—undestroyed Tib gshon med paho,
 ja—ya जवग्—य-वर्ग Tib yahı sdehi
 vunathaio—vinastaka. Pischel § 598

द्ये मन्तो धम्म सहाओ वपइ सअल सहाअ ।
 मआरो वहइ रन्द । वहण बीओ रवि जुत्तओ
 मअरन्द सहओ मन्त । प-चउत्थ थिअउ
 सर ऊआर सन्नइ भजह नठअ ओ ।
 त मन्तो नासइ सत्तु पुणो पस चउत्थु महउ रवरवइ ॥

त्ये-मन्त्रो धर्मस्वभावो व्याप्नोति सकलस्वभावम् ।
 स-कारो वहति रन्ध्रात् । वहन-बीजं रवियुक्तकं
 मकरन्दस्वभावमन्त्रः । प-(वर्ग)-चतुर्थस्थितक
 (बीजम्) स्वर'ऊ'-कारासन हि भयस्य नष्टकञ्च ।
 त-मन्त्रो नाशयति शत्रुम्, पुनः प-(वर्ग)-स्य
 चतुर्थ (बीजम्) महत् रवरवायते ।

द्येमन्तो¹ धम्म सहाओ , वयइ² सअल सभाअ³ ,
 सआरो वहइ रन्द ॥ वहण⁴ बीओ रवि जुत्तओ,
 मअरेन्द सहओ मत्त⁵ । पनचउत्थ⁶ थिअउ ॥
 सर उआर⁷ सन्नइ , भजह नठ मओ⁸ ॥
 तमन्तो नासइ सत्तु⁹, पुणोपस चउत्थु , सहउ¹⁰ रवरवइ ॥

1 A. N. द्ये.	6 A. प-चउत्थ.
2 A N वपइ	N. पथचउत्थ.
3. A. N. सहाअ	7. A. G. ऊआर
4. N. वह	8 N. नठअओ
5 A N मन्त.	9. A N सत्तु

tye snags chos dbyims ran bshin te /
 thams cad ran bshin du khyab paho /
 bu ga rnams nas hdzags sa ya /
 hbab pahr sa bon ni ma ldan /
 chui si m dban po yi m snags /
 pa sdehi bshu pahr sa bon ni /
 ū dbyans stan dan ldan pa ste /
 hkhon bahr hrgs pa nams byed pa /
 ta yi snags hys dgra nams byed /
 slan yan pahr sdehi bshu pa m /
 sgra chen po m sgroqs pa ho //

NOTES

dye—tye Tib tye

dhamma—dharma Cf धम्म—GCG p 41, 68

वपद्—Present tense, third person, singular number

saala—sakala

sahāa—sabhāva

वहद्—Present tense, third person, singular

randa—randha—randhra This form is Abl singular, Tib bu ga rnams nas

vahana—vahana, meaning 'taranī' (a boat) So 'vahana bīja' is 'taranī bīja'

i e, na kāra

वहण वीञ्चो रवि जुत्तञ्चो—न्

Read मञ्जरन्द for मञ्जरेन्द.

maaranda—makaranda, Cf,

एव काल वीञ्च लद्द कुमुनिञ्च अरविन्दए ।

मङ्गुअरुए सुरअवीर जिञ्चअ मञ्जरदतए ॥

—Kīsnācārya's *Dohākosa*, Sl no 6

विञ्चल—स्थितक

Read—ऊञ्चार for उञ्चार Tib ū dbyaus

sanna—āsana Tib stan

bhaja—bhaya

भजद्—Gen singular

sattu—śatru

पस—Gen singular of प Tib pahṅ sdehi

महउ—This is an adverbial form

रवरवइ—Present tense, third person, singular number

पहनह बीओ अकर सह लघु मन्तो नइ मनउ ॥
 अपउ कहननु गहइओ माइरूअ ॥
 सवरो एआर जुत्तओ हेतउ तिहुयण भनति ॥
 पहन्तोइ मज्ज सरूअ सवर अआर जुत्तओ विसमितधम्मु ॥

पवनस्य बीजम् आ-कारेण सह लगतु, मन्त्र इव मणिः ।
 अप्य (बीजम्) कर्णे गृहीत मायारूपम् ।
 स-परम् ए-कार-युक्तक हेतुस्त्रिभुवनभ्रान्ते ।
 प-(वर्ग)-स्यान्त हि (बीजम्) मज्जास्वरूपम्,
 स-परम् अ-कार-युक्तञ्च विस्मितधर्मः ।

पहनह बीओ अकरनह^१ लघु सन्तोनह^२ मनओ^३ ॥
 अपउ कह ननु , गहइओ, माइ रूअ ॥
 सवरो एआर जुत्तओ हेतउ तिहुयण भनति ॥
 पहण तोइ^४ मज्ज सरूअ, सवरो अआर जुत्तओ ॥
 विसमितधम्मु ॥

1. N. अकरणह	3. N मनउ.
2. A. N. यन्तो नह	4. N पहन्तोइ

rlun gr sa bon ā yug 1 eg /
 snags nr nor bur hbab bshin paho /
 chu yr sa bon 1 nar bzun pa /
 sgyu ma yi nr 1 an bshin no /
 sa yi pha 1 ol e yug ldan /
 sa gsum gyr ni hkhul hgyoms rgyu /
 pa sdehi mthah ma 1 kan 1 an bshin /
 sa yr pha 1 ol a dan ldan /
 no mtshar che ba yi nr chos //

NOTES

pahana—paana—pavana Tib rlun

pahanahaa—Gen singular Tib rlun gi

पहनह बीओ—प-कार

akara—ā kāra Tib ā yig

Read सह for नह as the latter does not give any sense

सह—With

laghu—lagatu Tib reg , Imperative mood, third person, singular number

Read नह for नह

नह=इव Tib bshin pa See SBC p 278

मनउ—मनइ—mani , a jewel It represents Buddha and his doctrine

अपउ—appu—appi—apya Pischel § 594

अपउ—Connected with water Tib chu There are four bījas of water, namely, ञ, क, ऋ and व

kahananu—kahnu—kannu—karṇa This is an extended form

कहननु—Loc singular Cf Tib 'rnar' which is an abbreviated form of 'rna bar', meaning 'in the year'

māi—māyā Tib sgyu ma

juttao—juttau—yuktaka Tib ldan.

हेतउ—hetu , cause

tihuyana—tihuana—tribhuvana Here 'य'-श्रुति has taken place

bhanati—bhrānti , Gen singular

majja—majjā

visamita—vismita.

जवग्गसहन्तोइ पमह अक्खरु बीओ ॥

चवग्गस मज्ज बीओ रस मत्थथिओ

एआरु तसु परल्लघु देवहसुरह सहाव ॥

एअं मन्तो छयपदइ जुवणविन्द ओ

सव्वभ कम्म सरुअ चक्कु ॥

य-वर्गस्यान्तं हि पद्माक्षरबीजम् ।
 च-वर्गस्य मध्यबीजं र-(कार)-स्य मस्तास्थितम्
 ए-कारस्तस्य परे लगतु, देवस्यासुरस्य स्वभावः ।
 एव मन्त्रषट्पद हि योगिनीवृन्दञ्च सर्वकर्मस्वरूप चक्रम् ।

जवग्ग^१ सहन्तोइ, पमह, अक्खरु भाओ^२ ॥
 चवग्ग समज्ज बीओ, रसमत्थ^३, थिओ,
 पआरु तसु परल्लघु ॥ देवह^४ सुरह सहाव ॥
 षअ मन्ती छयपदह, जुवण चिन्दह^५,
 सव्वम कम्म सरुअ चक्कु ॥

1	N. यवग्ग०	3	N सरमत्थ.
2	A बीओ N भावओ	4.	A. N. देवह
		5	A. N चिन्दओ.

ya yi sile yi mthah ma n /
 pa dmahr sa bon mchog yi ge^१ /
 tsa yi dbus mahr sa bon n /
 ra n mga la gnas pa ste /
 e yug gis n phye ba n /
 lha dan lha mm ran bshun no /
 de ltar snags tshig^२ drug po^३ ste /
 rnal hbyon ma yi tshogs spro ba /
 las hun ran bshun hkhoi lo ho /
 1 x. go 2 x tshigs 3 x pa.

NOTES

pamaha—pamha—pamma—padma

चवग्गस—Gen singular of चवग्ग (—च वर्ग)

majja—majjha—madhya

रस—Gen singular of र-कार

mattha—masta, the head

thio—thiu—sthita.

तसु (=Skt. तस्य)—Gen. singular.

परञ्जघ—The doubling is here due to emphasis

चवग्गस परञ्जघ = जे,

देवहसुरह—Combination of देवह and असुरह Tib lha dan lha min
eam—eyam.

chaya—cha + ka , cha—sa—sa—sat,

sx ah, 1yc a,

juvana—yoginī Tib rnal lhyor ma,

vinda—vinda

sabbha—savva—saiva,

çakku—cakra,

VI

यवगूहन्तोइ बोइ सहाओ भिन्नि जिअम्मु रेह

जुत्तओ असर पतिअत्त जोअण मन्तो ॥

साठइअ अचलउअ ॥ न ए जुत्तइ सअउत्त अन निओ ॥

आइ ठिअ सरो पहिअ गुणनाहो भिजिह्मा

इसर मउत्थइ लघो तिहुवनधाअ सरूवओ ॥

य-वर्गस्यान्तं हि (बीजम्) बोधि-स्वभावः, द्विजिह्वारेखायुक्तञ्च

आ-स्वर-पतित्वं योगिनीमन्तः ।

स-आस्थितम् (बीजम्) अचलका ।

न-(कारः) ए-(कारः)-युक्तो हि सत्त्वान्यनिमित्तम् ।

आदिस्थितः स्वरः प्रथमगुणनाथः, द्विजिह्वा

इ-स्वरो मस्ते लगतु, त्रिभुवनधातुस्वरूपञ्च ।

यव गहन्तोइ^१ बोइ सहाओ , भिन्निजिअ^२

मुरेह जुत्तओ, असर पुतिअओ, जोअण मन्तो ॥

साठइअ^३ अचलउअ ॥ न ए जुत्तइ सअउ ओअन नित्त ॥

आइ ठिअ^४ सरो पहिअ^५ गुणनाहो^६, भिजिघघो^७

इसर मउत्थइ लघो, त्रिहुवरधाअ^८ सरूवओ ॥

1 A N यवग्ग०.

2 N ०जिअ

3. N साथिअ

4 N ०थिअ

5 N पहिअ

6 N गुन०

7. A N भिजिह्मा

8 A त्रिहुवनधाअ

N. तिहुवनधाय

ya sdeh mthah yi sa bon ni /
 byan chub sa bon ran bshin no /
 lce gn̄is yr ger yr ge ldan /
 rnal hbyor ma snags a yrg dban /
 sa gn̄as pa ni mi gyo baho /
 na yr yr ge e dan ldan /
 sems can kun sprul rgyu mtshan no /
 thog gn̄as dbyans ni thog mahi mgon /
 lce gn̄is r dbyans mgo la r eg /
 sa gsum kham̄s kyr ran bshin no //

NOTES

bhinni—binni—vinni—dvi Tib. gn̄is.

जिच and सुरिह should be read as जिचमु and रिह.

jiammu—jihvā Tib lce जिह्वा-बीज is the vowel ई.

reha—rekhā रिखाबीज is प

असर—According to Tib it is आसर (—ā-svara) ā is here shortened

patiatta—patitva

joana—yoginī Tib rnal hbyor ma

साठरुच—Combination of स and आठरुच. Tib sa gn̄as pa.

āṭhaia—āsthita

acalaua—acalakā—One of the ten degrees which are to be ascended by a
Bodhisattva before attaining Buddhahood

न—the letter न

ए—the letter ए.

सअड and बीचन should be read as सअडन and अन.

saautta—sattva Tib. sems can

ana—anna—anya.

nitta—nuttva—nivitta—निर्विच—nimitta

bhi—bi—vi—dvi Tib gn̄is.

jihmā—jihvā. Tib lce.

नडरुच—Locative singular, Tib. mgo la.

dhāa—dhātu, Tib. kham̄s.

त ए षह जुवइ । पहम वग्ग पहिअं जुवनतत्त सरूवइ ।
यस्स चउत्थ ठिअ बीओ सअलह नाइ सहाइ ।
अट्ठअह पहिअं सूनह ऊसिअओ सुक्कधातअओ ।
भिन्नि वग्ग ठइअ पहिअं कक्क भिण ठइअ ।

त-(कारः) ए-(कारेण) सह युक्तो हि ।
पञ्चमवर्गप्रथमं (बीजम्) योगिनीतत्त्वस्वरूपं हि ।
य-(वर्ग)-स्य चतुर्थस्थितबीज सकलस्य नारी-स्वभावः ।
अष्टमस्य (वर्गस्य) प्रथम (बीजम्) शून्यस्य भूषितञ्च शुक्रधातवश्च ।
द्वितीयवर्गस्थित प्रथम (बीजम्) कङ्कालबिन्दुस्थितम् ।

त षषह जुवइ , पहन वग्गपन्निअ ,
जुवनततु सरूवइ यस्स चउत्थ विअ बीओ ,
सअलइ नाइ सहाइ ॥ अट्ठअ पतिअ
सूनह ऊसिअओ । सुक्कधातअओ । भिन्नि वग्ग
ठइअ पन्निअ^१ , क्क^२ भिण^३ रइअ^३ ॥

1 N. कक्क

2. N भिहा

3. A ठइअ

ta yr yr ge e dan ldan /
lna pa yr n thog ma ste /
nal hbyon ma yr an bshn no /
ya sde bshn gnas pah sa bon /
kun qyr gtso mohr an bshn no /
bi qyad pah sde yr thog sa bon /
ston pa yr^१ n rgyan pa ste /
khu bahr lhamns kyr no bo nnd /
gnns par gnas pah thog ma n /
keu rus thg le hdzm pa ho //

1 x yrs.

NOTES.

saha—saha—This interchange shows that there must have been one sound for the two letters (ष and स). In Bengali, as a descendant of Mīga-dhī, the palatal sound only obtains. For this reason the three sibilants are interchangeable.

juva—jua—yuta. Tib ldan, Here 'व' श्रुति has taken place.

Read पद्म for पद्मन ।

pahama—pañcama Tib lna pa

Read पञ्च for पञ्चि ।

paham—prathamam Tib thog ma,

prathama—pra tama

juvana—yoginī, Tib rnal hbyor ma

यस—Of ya-varga

Read तिच for विच Tib gnas pahı,

thıa—sthıta

Read सञ्जलह for सञ्जलह ।

सञ्जलह (सञ्जलस्य)—Gen singular, Tib kun gyı

nāi—nārī Tib gtso mohı,

sahāi—svabhāva Tib. rau bshın,

Read अट्टञ्जह for अट्टञ्ज

अट्टञ्जह (अट्टञ्जस्य)—Gen singular,

atthaa—atthava—अट्टञ्ज—astama

sūna—sūnya

kakka—kankāla Tib ken rus

bhna—bindu Tib, thıg le

Read ठञ्ज for रञ्ज.

thıaıa—sthıta,

यवगृह भिन्नि बीओ इसर जुत्तओ वज्रह अग्नि ठिअ नाह ॥

तहन्तो एआरभरणो जुन सुमण्डिअओ ॥

त रवइ जुत्तओ जवरह अध्वह राओ ॥

भ रइ जुत्तओ अओरमण्डिअओ नाहिइ कुण्डइ ठिइओ ॥

य-वर्गस्य द्वितीयं बीजम् इ-स्वर-युक्तञ्च वज्रस्याग्निस्थितो नाथः ।

त-स्यान्तम् (बीजम्) ए-काराभरणं योनि-सुमण्डितञ्च ।

त-(कारः) रवि-युक्तश्च ज्वरस्य ध्वंसराजः ।

भ-(कारः) रवियुक्तश्च ए-कार-मण्डितश्च नाम्नेः कुण्डे स्थितः ।

यवग्गहा भिन्नि बीओ, इसरजुतुओ , बज्जह अग्नि डिअ नाह ॥

तहन्तो एआरभरणो जुन सुमण्डिअओ ॥

तवरइ जुतुओ जननहा¹ अध्वइ² राओ ॥

भरइ जुत्तओ , अआरमण्डिअओ , नाहिइ, कुण्डइ डिइओ ॥

1 N जवरहा 2 N. अथवह

ya sde gn̄is pah̄ sa bon ni |
i yr̄ dbyans dan ldan pa ste |
ido ije s̄in gn̄as¹ mgon po ho |
ta thā e yr̄ yr̄ ges i ggan |
shye gn̄as la ni spras pa ho |
ta yr̄ n̄i ma dan ldan pa |
i ms hjom̄s pa yr̄ i gyal po ho |
bha ni n̄in ldan e yr̄ i gyan |
lte bah̄ thab tu gn̄as pa ho |

I x nas

NOTES

Read यवग्गह for यवग्गहा

aggi—agni But in Tib 's̄in' has been used, meaning सार or हृद्य

agni (fire) may be regarded as the essence (सार) or heart (हृद्य) of vajra (thunderbolt, diamond)

juna—yoni, vagina In mystic language it represents 'the source of all things and from which the whole world was manifest'

Read रवइ for वरइ, Tib. n̄i ma.

ravaḥ—ravi

Read जवरह for जननहा Tib rimis

जवरह—Gen singular.

javara—jvara This is due to anaptyxis

Read अध्वह for अध्वइ

adhvaha—dhvamsa. Tib hjom̄s pa This is due to prothesis

rāo—rāu—rāa—rājā.

Separate म from रइ

rai—ravi

नाहिइ—Gen singular of इ bases in the feminine gender

कुण्डइ—Loc singular of अ bases

नाहिइ कुण्डइ—In the cavity of the navel

पहन्तोइ मम्मरूओ दहन्तोइ कषणभावओ इ मण्डिअओ ॥
 विसोसणिअ मन्त येमन्त चअनइ सरूअ महणिहि बीव ॥
 रह ओआर ओसिअअं रुठइ नाइ सहावइ ॥
 सस भिन्नि बीवु हेयह रूओ ॥

पे-स्यान्तं हि (बीजम्) मर्मरूपम्, ट-स्यान्तं हि

(बीजम्) कर्षणभावश्च इ-मण्डितञ्च ।

विशोषणीयमन्त्रो यथा चतुरानन्द-स्वरूपं महानिधि-बीजम् ।

रवि-(बीजम्) ओ-कार-भूषितकं रुष्टि-नाडी-स्वभावो हि ।

श-(वर्ग)-स्य द्वितीयं बीजं हृदयस्य रूपम् ।

पहन्तोइ, मम्मरूओ , दहन्तोइ कषणभावओ^१ ॥ इमण्डिअओ ॥

विसोसणिअ^२ मन्तय सओ^३, चअनइ सरूअ , महणि हि^४ बीव ॥

रहओ आरओ सिअअं^५ , रुठइ नाइ^५ सहावइ ॥

ससभिन्नि बीवु , हेय हरूओ ॥

1. N. कसन०

3. N. मन्त यमन्त

2. N. विसोसणिअ.

4. N मणिहि.

5. N नइ.

pa sdehi mthah nu gnas ran bshin /

ta mthah yi yis rgyan pa ni /

hguyis pa yi ni ran bshin no /

bi soss si snags bshin ste /

dgah ba bshin yi ran bshin gyi /

gter chen po yi sa bon no /

ra yrg o yr yr gehr igran /
 rtsa drag po yr ran bshin no /
 śa yr gn̄is pahr sa bon ni /
 sn̄in po yr ni gzugs su ho //

NOTES

mamma—marma

rūs—rūu—rūa—rūpa

kasana—karsana

visosama—visosanīya

Read मन्तो येमन्त for मन्तय सञ्चो Tib snags bshin

येमन्त = यथा

चञ्चनद्—Combination of चउ (—चतुर्) and चानद् (—चानन्द) Tib dgah ba bshī

There are four kinds of चानन्द, such as, (1) चानन्द (2) परमानन्द, (3) सहजानन्द and (4) विरमानन्द AS, p 32

Read महृषिहिहि for महृषि हि

mahanihī—mahānidhī

bīva—bīu—bīja Tib sa bon Here 'व' श्रुति has taken place

rai—ravi

osiao—osioū—osīaa—usīaa—ūsīaa—hūsīaa—bhūsītaka, decorated

ओचार ओसिञ्चञ्च —Decorated with the vowel ओ

Read रुट्ठइ for रुठठह.

rutthai—rusth

nāi—nādī. Tib rtsa

सस—Gen singular of श

bīou—bīja

सस भिन्नि वीडु—The second letter of the श class—i e ष

heya—hiya—hiyā—hiyaa—hīaa—hrdaya In the mystic language, हृदय represents ज्ञान (knowledge) JS, XV, p 81

हृयह—Gen. singular.

णिआर सरूवइ गहिअओ जुवणि तत्त सरूअ ॥

करजो सञ्जोवइ अकूखरु धूइल नाइ रहह भावइ ॥

तपज्जठिअओ गहइ जुवणविन्दइक अट्ठपइ सहघनाइनि रूआ ॥

तहन्तो इआर उसिअओ कपहलह मज्ज नाइनि रूअ ॥

णि-कारः स्वरूपेण गृहीतश्च योगिनीतत्त्वस्वरूपम् ।
 क-र-अ-सयोग हि अक्षरं दूरनाडीरसस्य भावोहि ।
 त-(स्य) प-(स्य) मध्यस्थितञ्च (बीजम्) गृहीत्वा
 योगिनीवृन्दकम् अष्टपद साधनाया एव रूपम् ।
 त-(वर्ग)-स्यान्तम् इ-कार-भूषितञ्च कपालस्य मध्यनाडीरूपम् ।

णिआर सरुवह गहिअओ , जुवणि, तन्त'सरुअ ॥
 करओ सज्जोवहइ अक्खरु, धूरुल लहरहह भावइ ॥
 तपज्जठिअओ , गहइ जुवण विन्दइ कअठ्ठपइ सहसधनाइ^३ निरुअ ॥
 तइ हन्तोइ^३ आरउ सिअओ ; कपहलइ लज्जनाइ निरुअ ॥

1. A -N तत्त. 2 A सहधनाइ
 3 N हइन्तोइ.

*ni yig ran bshin gyis gzun ba /
 ranal hbyor ma yi de nul do /
 ga yig ra yig a yig ldan /
 dbu ma rgyan ma ro ran bshin /
 ta pahā ba gnas brun ba bya /
 ranal hbyor ma yi tshogs kyir ni /
 ran pa bygad pa syub ran bshin /
 ta sileh mthah ma r yig rgyan /
 thod pahā dbus kyir tsa ran bshin //*

NOTES

Read सरुवह for सरुवह Tib ran bshin gyis

सरुवह—Instrumental singular

juvam—yogini.

o from a. Tib. a yig.

Read सज्जोवह for सज्जोवहइ

sañjova—sañjova—samyoga Tib ldan.

dhūla--dūra Tib rgyan ma

Read नाइ for लह. Tib dbu ma

nāi—nālī

raha—rasa

rahaha—Gen singular

तपञ्ज—Combination of त (वर्ग), प (वर्ग) and मञ्ज (—मञ्ज) The middle letters of त and प classes—1 e द and व

गहइ—This is a gerundial form

juvana—yoginī,

Read विन्दइक as one word

vindaika—vindaika

Read—अट्ठ for अट्ठ

attha—asta

paī—pada Tib rkan pa

सहधनाइ—Gen singular of साधना

नि=एव

nī—nai, nai (SBC, p 144)—nvai (=‘nu vai’ as found in the Padapāṭha of the *Taittirīyasamhitā*), meaning ‘eva’ (indeed) The indeclinable word, nvai, occurs frequently in the Brāhmanas in the sense of ‘indeed’ तवनि, तवुनि, तवेनि, etc, are also found in GCG In the East Bengal dialect we also find the use of ‘nī’ in the sense of ‘eva’ Cf. चाग्निनि, तुग्निनि, etc

rūa—rūpa

Read तहन्तो for तइ हन्तो and also read इआर as one word

तहन्तो—The last letter of the त class—1 e, न

Read उस्त्रिअ as one word

तहन्तो इआर उस्त्रिअओ—And the last letter of the त class (1 e, न) is decorated with the vowel इ—1 e, नि

kapahala—kapāla Tib thod pahī

kapahalaha—Gen singular

majja—majjha—madhya.

nāī—nādī Tib. rtsa

नि=एव

क गहइअओ कम्म खहन्तइ सोड ॥

र अआल गइओ सिरयि मज्जा महाराड मुज्ज ॥

पाथिअ बीओ इआर जुवइ तिकनह मजि ॥

तहन्तइ निमनहउद्ध इ ओसिअओ ॥

क-(अक्षरम्) गृहीतञ्च कर्म क्षयति तच्च ।
 र-(अक्षरम्) अ-कार-गृहीतिं (तेन) शिरसो मध्यात् महारावो मुज्यः ।
 पार्थिव-बीजम् इ-कार-युक्त हि त्रिकोणस्य मध्ये (तिष्ठति) ।
 त-(वर्ग)-स्यान्त हि (बीजम्) निर्माणाधऊर्द्ध (तिष्ठति) इ-(कार)-भूषितञ्च ।

कगहइ अओ, कम्म खहन्तइ सोउ ॥

रअआले अइओ , सिरयि मज्ज^१ , महाराउ सूज्ज ॥

पाथिअ^२ बीओ, इआर जुवइ , तिकनह मज्जि ॥

तदन्तइ^३, निम नह उद्धइ ओसिअओ ॥

1 N मजा

2 N पथिअ

3 N तहन्तइ

ka ɪ u mnon biɔd bzuŋ baŋ bya /
 de ɣis las ɪ nams raɖ paŋ byed /
 ɪ a ɣɪŋ a ɣɪ ɣɪ ges gzuŋ /
 mɔŋ baɦɪ dbruŋ naŋ sɔɪ a ʧen haɖzɑŋ /
 sa ɣɪ sa bon ɪ ɣɪŋ lɖaŋ /
 ɔɪ u gsum ɔɣɪ nɪ dbruŋ su ho /
 ta ɣɪ mthah ma ɪs ɪ ɣɪŋ pa /
 sɔɪ ul paɦɪ sten dɪn hoɔ du ho //

NOTES

Read गहइअ as one word.

गहइअ = गृहीतम् Taken

khahantaɪ—khahanti (= क्षयति) Destroys Present tense, third person, singular number Really speaking, the suffix अन्ति is plural, but in OB and MB it is used as singular

सोउ—And it Tib de ɣis

u (and)—ua—uta Cf उ (and) in SK, p 92, 211

Read अआल for अआले

aāla—aāra—a kāra

Read गइओ for अइओ which gives no sense Tib gzuŋ

gais—gau—gahu—gihīta

सिरयि—Gen singular of सिर (= Skt शिरस्) Of the head,

मज्जा (=Skt. मध्यात्)—Abl singular

Read मुञ्ज for मूञ्ज

mujja—mujya—Causal potential participle of rt मुञ्ज—to sound

pāthia—pārthiva

pāthia biā—क्त

जुव = युक्त (joined) Tib. ldan

पाथिअ बीओ इअर जुवइ—1 e, कि.

tikana—trikona, triangle The tri kona is the symbol of the Tri ratna, and, according to the secret doctrine of certain sects, represents the yoni, 'from which the world was manifest', the source of all things. The triangle is often found in the Nepalese temples dedicated to the Buddha Śaktis and figures in the Garbhadhātu mandala immediately above the five leaved lotus enclosure. The Japanese look upon the triangle as a flame symbol—'body of fire' (third element)—which destroys all that is impure.

The Buddha, according to Beal, once 'discoursed on the symbol "I" with three dots arranged as a triangle resting on its base', and 'used the triangle as a symbol of the embodied form of the Tathāgata.'

When seated in dhyāna mudrā the Buddha forms a perfect triangle resting on its base, and it is believed by Buddhists to have been his attitude in the womb of his mother. In the Garbhadhātu mandala the triangle rests on its base, and, according to the esoteric doctrine, is the form which is symbolical of material essence. The triangle with the point below is the symbol of the highest form of spirituality—the spiritual essence of Ādi Buddha.—GNB, p 177

तिकनइ—Of the triangle, Gen singular

मज्जि—Loc singular

तहन्त—The last letter of the त class—1 e, न

निमनइउइ—Combination of निमन (—निर्माण), अइ (—अध) and उइ (—ऊर्द्ध).

— —

त र अ संजोवइ बीओ धम्मघाइकोनओ
तिहुयन उअत्ति ॥ स गहिअइ मघइमि
सहइअ सुक्क । न इ जुअइ जानह हाओ ॥
पहन्तइ अ उसइअओ माइ नाइनि पम्म ॥

त-(अक्षर)-र-(अक्षर)-अ-(अक्षर)-संयोगं हि
 बीजं धर्मधातुश्लिकोणञ्च त्रिभुवनोत्पत्तिः ।
 स-(अक्षरम्) गृहीतं हि मध्यमं सहशुक्रम् ।
 न-(कार)-इ-(कार)-युक्तो हि ज्ञानस्य भावः ।
 प-(वर्ग)-स्यान्तं हि (बीजम्) अ-(कार)-
 भूषितञ्च मायानाभीपद्यम् ।

तगअ¹ सजोवइ बीओ , धम्मधाइ कोनओ , तिहुयन उअन्ति ॥
 सगहिअइ धूइ निसहइ सुक , नइजुअइ जानह² हाओ ॥
 पहन्तइ , अउसइ अओ , माइ नाइ निपम्म ॥

1. A. N. तरअ. 2. N जिन्ह.

Ma yig ra yig a yig sbyan /
 chos kyn dbyams ni gru gsum ste /
 de phyin sa gsum skyed pa ho /
 sa bzun dbus ma bcas sa bon /
 na yig r dan ldan ran bshin /
 pa sdehr mthah ma a yrs r gyan /
 sgyu mah no bo padmah r tsa //

NOTES

त र अ—The letters त, र and अ
 samjov a—samyoga

धम्मधाइकोन—Combination of धम्मधाउ (—धर्मधातु) and तिकोन (—तिकोण) धम्मधाउ +
 तिकोन = धम्मधाउ + इकोन = धम्मधाइकोन

धर्मधातु—The essence of Reality, the element of the elements There are
 three dhātus —(1) काम, (2) रूप and (3) धर्म

tihuyana—tribhuvana

Read उअत्ति for उअन्ति

uatti—utpatti

तिहुयन उअत्ति—Origination of three worlds

Read मधइमि for धूइ मि which gives no sense

madhaimi—madhyama Tib dbus ma

मध्यम —The Middle Path In Hinayāna, it means a middle course between
 materialism and the doctrine of an Eternal Soul And in Mahāyāna
 it means Relativity which is शून्यता

Read सहइअ for सहइ Tib bcas

sahaio—sahita—Together

sukka—śukra In the mystic language, शुक्र means वैरोचन Cf —

शुक्र वैरोचन ख्यात वज्रोदक तथाऽपरम् ।

स्त्रीन्द्रिय च यथा पद्म वज्र पुसेन्द्रिय तथा ॥

—JS, II 11.

जानह—Gen singular of जान (—ज्ञान)

hāo—hāu—bhāva

पहन्त—The last letter of the प class—1 e, न

māi—māyā In the mystic language, माया means प्रज्ञा (knowledge) Cf माया
प्रज्ञा च भण्यते ।—AC, Com 26

nāi—nādi

नि=एव—Indeed

pamma—padma In the mystic language, पद्म is a symbol of self-creation It
also symbolizes the female principle (स्त्रीन्द्रिय च यथा पद्मम्).

रइ यटूठइअओ कन्न सहाइ ॥

टहन्तो बीओ इजुत्तओ निहिभिण

सत्त गहन्तइ नाह ॥ एअं दिसपउमन्तो

चउ जुवह पमाहइ सव्भु ॥

रविः य-स्थितश्च कर्ण-स्वभावः ।

ट-(वर्ग)-स्यान्त बीजम् इ-युक्तञ्च,

निखिलाभिन्नसत्त्व गृह्णाति नाथः ।

एवं दशपदमन्त्रः चतुर्युगस्य प्रमाथी सर्वः ।

रइ यटूठइ अओ, कन्न सहाइ ॥

टहन्तो बीओ , इजुत्तओ , निहिभिण सत्त¹ गहन्तइ नाह ॥

एअं दिसपउ, मन्तो, चउ जुवह पमाहइ सव्भु ॥

ra gan gnas pa na ran bshin /
ta slehi mthah ma r dan blan /
ma lus dbyer med sems can gyi /
kham s hulzin pa yi mgon po ho /
de lta snags tshig bcu b'jod de /
dus bshi yi ni tshad can no /
nal hbyor ma lun las kyi ni //

NOTES

रइ—ravi The letter र is the bīja of रवि (sun).

रइ यट्टइअ—The letter र belongs to the य class.

kanna—karna Here कर्ण refers to कर्णपिशाची, a Tantric deity, who is worshipped as the mystic form of डाकिनौ

sahāi—svabhāva

टहन्तो बीओ—The bīja which is the last letter of the ट class—1 e, ण

टहन्तो बीओ इजुत्त—णि

nihi—nikhila Tib ma lus Here we find the syncope of / II P § 363

bhina—abhinna Tib dbyer med Here we find the aphaeresis of *a*.

gahanta—gahanti (=Skt गहति)—Present tense, third person, singular number

nāha—nātha

eam—evam, thus

disa—daśa Tib bcu

pau—pada

cau—catur Tib bshi.

juva—jua—yuga. Tib dus

juvaha—Gen singular

pamāha—pramāthi(n)—Destroyer.

चइ जुवइ पमाइइ—The destroyer of the four ages of the world, such as, (1) कल or सत्य, (2) त्रेता, (3) द्वापर and (4) कलि

sabbhu—sarva It refers to सत्तो (=Skt सत्त्व).

VII

प पूवइ रहइ आसनअ पहहिअ धम्मु ॥

तह चउयत्थिअओ एआर कण्णाभरन्नो जुवन मन्तु ॥

त मज्जठिअओ दीजओ अथु ।

न इ सजुअइ निम्महि विस्सहो ॥

प-पूर्व हि रव्यासनक प्रथमधर्मः ।

तस्य चतुर्थस्थितञ्च (बीजम्) ए-कार-कर्णाभरण योगिनीमन्त्रः ।

तं-(वर्ग)-मध्यस्थितञ्च (बीजम्), (तेन) दयितामर्थः ।

न-(कारः) इ-सयोगो हि निर्माथी विश्वस्य ।

पपूवइ रहइ आसनुअ , पहतिअधम्मु ॥

भगबड पत्थिअओ , एआर कण्णाभरन्नो जुवन मन्तु ॥

तमज्जठिअओ , दाजओ अथु , नइसजुअइ , निम्महि विस्सहो ॥

snon du pa la ra stan no |
thog ma ya n chos gzugs so |
de yr bshu pa gnas pa la |
e yr yr ges nam gyun pa |
nal hbyoi ma namas kyi snags so |
ta slehi dbus nas ci hdod stei |
na yrg r yr yr ge ldan |
sna tshogs sprul pa byed pa ho ||

NOTES

प—The p class

pūva—pūvva—pūrva.

rahaḥ—raaḥ—ravaḥ—ravi

Read आसनअ for आसनुअ.

āsanaa—āsanaka

Read पहहिअ for पहतिअ Tib thog ma.

pahāhīa—prathama [Skt prathama (first)—pra-tama , 'tama' is the suffix of the superlative degree]

Read तह for भह Tib de y₁

तह—Gen singular of the demonstrative pronoun तद् तह refers to the प class

Read चउयल्लिअओ for बउ पल्लिअओ Tib bshī par gnas pa

चउयल्लिअओ = चतुर्थस्थितञ्च

तह चउयल्लिअ—The fourth letter of the प class—i e , भ

kannābharanno—karnābharana

तह कणाभरन्नो—i e , भे

juvana—yoginī

mantu—mantra

त—The त class

त मज्जठिअ—The middle letter of the त class—i e , द

Read दीजओ for दाजओ

dījao—dījau—Pass Imperative mood, third person, singular number

athu—atthu—artha

sajua—samyoga

न इ सजुअइ—i e , नि

nimmahi—nirmāthi(n) Crushing to pieces

विस्सहो—Gen. singular

प पपञ्च सहअओ रआर इ सहइओ जुइन चक्कवन्तु ॥

च मज्ज गहइअओ ज जहअ रूअ ॥

पवन संट्ठइओ ए समजुत्तु अहआरु सहाओ ॥

यवगहन्तो इइ तिन्नि बाण सिरसि ओसिअओ

विस्सह मन्तह जान सरूअ ॥

प-(कारः) प्रपञ्च-सहितश्च र-कार इ-सहितो योगिनी-चक्रवान् ।

च-मध्य (बीजम्) गृहीतञ्च ज-(अक्षरम्) यथारूपम् ।

पवन-संस्थितम् ए-(कार)-सयुक्तम् अहङ्कार-स्वभावः ।

य-वर्गस्यान्तमिति तृतीयस्वरेण शिरसि

भूषितञ्च विश्वस्य मन्त्रस्य ज्ञान-स्वरूपम् ।

पपत्थु^१ सहअओ^२, रआरइ महइओ, जुइन चक्कवन्तु^३ ॥

चमज्जगहइ अओ, जजहअ रूअ ॥

पठअ^४ संद्वहओ, एसमज्जुन्तु, अहआरु सहाओ ॥

पवणहन्तो^५ हइ^६, तिन्नि बाणसिरसिओ^७ सिअओ ॥

विस्सह मन्तइ जान सरूअ ॥

1. A. N पपञ्च	4 N. पवन
2 N. सहअडओ	5. N यनहन्तो.
3. A N. चक्कवन्तु.	6 N इइ
7. N. वान०	

*pa yig spros pa dan bias paho /
 ra yr yr ge r dan ldan /
 rnal hbyor ma yr hkhori lo syyun /
 tsa sdehr dbrus gnas sa bon gzun /
 gan la de ltahr ran bshin no /
 rlvn bsags pa ur e yig ldan /
 a-ham yr gehr ran bshin no /
 ya yr sde yr mthah ma la /
 dbyans kyi gsum pas mgo la rgyan /
 sna tshogs ye ses snags ran bshin //*

NOTES

Read प पपञ्च for पपञ्च Tib pa yig spros pa

प—The letter प

papañcu—prapañca

प्रपञ्च=वाक् (expression)—CBN, p 48 The bīja of प्रपञ्च 1 e, वाक् 1S ई

Read सहअओ for सहअओ

saia—sahita

प पपञ्च सहअ—1 e, पी

Read सहइओ (=सहित) for सहइओ which gives no sense

रआर इ सहइओ—1 e, रि

juina—yoginī Tib rnal hbyor ma

cakkavantu—cakkavanta—cakkavant—cakravat Pischel § 60r

च मज्ज गहइअओ—And the middle letter of the च class was taken

ज—The letter ज which is the middle letter of the च class,

jahaa—yathā.

जहञ्च रूपम् (= यथारूपम्) → not passing beyond the form

पवन—The bīja of पवन १ e, प

samtttha १०—samtttharu—samsthitā

samajuttu—samyukta

ahaāru—अहंकार—ahankāra—The doctrine of अहंकार in the Vajrayāna worship
is the identification of the worshipper with the deity worshipped

Read यवगहन्ती for पवणहन्ती Tib ya yi sde yi

यवग—The य class

११—१११—Pischel § ११६

बाण = स्वर (vowel)—The Tibetan translation shows that the word बाण has been
used in the डाकार्णव in the sense of स्वर, 'vowel' (Tib dbyans) It
seems that the writer in the mystic sense has used the word बाण of
which शर (arrow) is a synonym as both बाण and शर mean the number
five The word शर has been confounded with Pkt स्वर (or शर in
Māgadhi)—Skt स्वर 'yowel'

सिरसि—Loc singular, on the head

यवगहन्ती श्रीसिञ्चन्ती—And the last letter of the य class, decorated on the
head by the third vowel—१ e, वि

विसृष्ट—Gen singular

Read मन्तह for मन्तइ

मन्तह—Gen singular

jāna—jāna

जबीओ उज्जल रूप मन्तु । यवनु एह जोबु

सव्भ जानह दिट्ठान्तु ॥

चवघह तिइज बीओ ज तेह जुइण रूप सबोअ ॥

पहन्तो चउत्थथिअ आहनु गुरवो सइलह ॥

ज-बीजम् उज्ज्वलरूपमन्त्रः ।

य-वर्णः (तत्र) ए-(कार)-स्य योगः सर्वयानस्य दृष्टान्तः ।

च-वर्गस्य तृतीयं बीजं ज-(अक्षरम्) तादृशयोगिनीरूपसम्बोधः ।

प-(वर्ग)-स्यान्तं (बीजम्) (तस्य वर्गस्य) चतुर्थस्थितासनं

गुरवः सकलस्य (मन्त्रस्य) ।

जबीओ, उज्जल रूभ मन्तु यवनु प्ह जोवु , सव्भ जानह¹ दिहान्तु ॥
 चवघह तिइज बीओ, ज तेह जुइण रूभ सबोभ ॥
 प्हन्तो² चउत्थ थिअ³ आहनु⁴ , गुरवो सइलह ॥

1 N जनइ	3. N डिअ.
2. N पइन्तो.	4 N. अहनु

*dza yr sa bon mthah med par /
 hbar bar hgyun ba yr nr gzugs /
 yr ge ya nr e yrg ldan /
 theg pa kun gyr lta bahr gzugs /
 tsa sdehr gsum pah sa bon nr /
 rnal hlyor ma yr gzugs shes bya /
 pa mthah de yr bshr pa laho /
 snags thams cad kyr bla ma-ho /*

NOTES

ujjala—ujjvala

rūa—rūpa

उज्जल and रूप are the two terms often used by the Sahajiyās to designate their own doctrine—PCS, pp 151—155

Read मन्तु for नन्तु which gives no sense

mantu—mantra

Read यवनु for पवनु Tib yi ge ya ni

vanu—vannu—varna

Read एइ for एइ Tib e yig

एइ—Gen singular of ए (कार)

jovu—joa—yoga

Read जानइ for जानइ

jāna—yāna Tib theg pa

जानइ—Gen singular

ditthāntu—drstānta—Example

Read चवघइ for चवघइ

vagha—vaggha—vagga—varga

चवघइ—Of the च class

tija—trtiya

Read ज तेइ for जमेइ

teha—taisa—tādrśa Pischel § 166 and § 262

juina—yoginī

saboa—सबोह—samboha—sambodha—Perfect knowledge
āhanu—āsana Pischel § 262

पहन्तो चउत्यधिन्न आहनु = अ

Read सइलह for सइ लइ

saila—saala—sakala IIP § 3

सइलह—Gen singular

तमन्तो तिन्नि वान जुअओ निसहसि बोहण रूअ ॥

उसहामस तिण्णो त आहनइ

तरहवइ सजर लोअ ॥

स्त गहइअओ भुवह चउदशओ रूअ ॥

नि मन्तो जुवन संकिइअतअ ॥

त-मन्त्रस्तृतीयस्वरयोगश्च निःशेषबोधनरूपम् ।

उष्मणस्तृतीयम् (अक्षरम्) त-आसनं हि तारयति सजडलोकम् ।

स्त-(बीजम्) गृहीतञ्च भुवश्चतुर्दशकरूपम् ।

नि-मन्त्रो योगिनीसङ्केतकः ।

तमन्तो तिन्नि वार' जुअओ, निसहसि बोहण^२रूअ ॥

उसहाम सतिण्णो, तआहनइ

तरहवइ सजर लोअ ॥

स्तगहइ अओ, भुवह चउदशओ रूअ ॥

मिमन्तो जुवन सकि इअतअ ॥

1 N वान 2 N बोहन

ta sdeh mthah ma dbyans gsum ldan /
ma lus sems can hbod pahr gzugs /
dro bahr gsum pa ta stan can /
hgr o dan mi hgr o bcas hgr o sgr ol /
de bshin * * yr ge brun /
sa m bcu bshr pahr gzugs so /

ni snags in al hbyor ma inams lyi /
brda yis su ni hjug pa ho /

NOTES

वान—वाण = स्वर (vowel)

त मन्तो तिन्नि वान जुञ्च—1 e, ति
nisahasi—nihśesa

bohana—bodhana—Knowledge

usahāma—usahama—usma Tib dro bahu

उसहामस—Gen singular

उसहामस तिथो—The third letter of the उष्य class—1 e, स

उसहामस तिथो त आह्नइ—1 e, स

तरह्वइ—This is a causative form, cf Pāli, तारापयति, तारापेति

sajara—sajada Tib mī hgro In the East Bengal dialect ङ is pronounced
as ङ, e g, घोड़ा (a horse) as घोड़ा, बाड़ी (a house) as बाड़ी, नडा (to
move) as नडा, पडा (to fall) as पडा, etc

शुवह—This form is Gen singular In Sanskrit Gen singular form is शुव

शुवह चउदशशो रुञ्च—The fourteenth form of the world

Read नि मन्तो for निमन्तो Tib ni snags

juvana—yoginī

Read सकिञ्चतञ्च as one word

samkuataa—samketaka Tib brda yis —Rendezvous

पहन्तो इओआरु मुडइ लघु

मोक्षरुअ अजानह विस्सह ॥

सवरो वज्जसत्त सहाअओ ।

निआरु धम्मो अघम्मु निसेअओ ।

यवगहन्तो जीइनि अंभररुइ ।

ज रहासनुमन्तु उदइ सुक्क चहाइ ॥

प-(वर्ग)-स्यान्तम् (बीजम्) इ-कारो मुण्डे लगतु

मोक्षरूपम् अज्ञानस्य विश्वस्य ।

स-परं (बीजम्) वज्रसत्त्वस्वभावश्च ।

नि-कारो धर्माधर्मनिषेधश्च ।
य-वर्गस्यान्त (बीजम्) योगिन्यम्बररूपम् ।
ज-(कारः) र-आसनवान् उदयति शुक्रस्वभावः ।

पहन्तोइओ धामुमुडह लघु, मोत्तरुअ^१ अजानइ^२ विसूसइ ॥
सवरो वज्ज सन्त^३ सहाअओ,
निआरु धम्मा अधम्मु निसेअओ ।
पवनहन्तो^४, जाइनि अ भहरुइ,
जरहास जुमन्तु, उदइ सुक्क^५ चहाइ ॥

1. N मोक्क०	3. A N सत्त.
2 N अजानइ	4. A यवनहन्तो
N यवहरहन्तो
5. N. सुक्का	

pa sdehi mthah ma i yig i eg |
sna tshogs mi ses hdxin po ho |
sa mthar i dor sems ran bshin no |
ni yi yi ge chos dan ni |
chos min sun hbyin pa yin no |
ya yi sde yi mthah ma ni |
inal hbyor ma ste nam mkhah gzug |
dza yig i a yig stan can ni |
khv bahr i an bshin sar ba ho |

NOTES

Read इओआरु for इओ आरु Tib i yig
Read सुडइ for सुडइ
सुडइ—Locative singular
muda—mūda—mudd—munda —The head Cf —

आपन करे हाम मुड मुडारु
कासुसे धेम वाटाई—पदकन्नठक, पद स.था, २७८ ।

And also—

तार पाहे वांगरुहिल डिजां तामे शब्दुड ।
* समुद्रेण इहै कुल भाजे पाताले ठेके मुड ॥

mokka—mokkha—moksa—salvation

वञ्जसत्त (वञ्जसत्त) = वञ्ज = बोधिचिन्त = बोधि = प्रज्ञापारमिता = समता = सम्बन्ध = अद्वय—PS , IV
In AS. (p 24) we also find —

वञ्जे ण शून्यता प्रोक्ता सत्त्वे न ज्ञानमाधता ।
तादात्म्यमनयो सिद्ध वञ्जसत्त्वस्वभावत ॥

Read धम्मो for धम्मा

dhammo—dharma

nisea—niseha—nisedha

Read यवग० for पवन० Tib ya y1 sde y1

यवगहन्ती—The last letter of the य class, i e , व

Read जोइनि for जाइनि

joini—joginī

Read अ भर for अ भह Tib nam mkha

ambhara—ambara

रह्हासनुमन्तु—combination of रह्हा (Gen sing of र) and आसनुमन्तु (—आसनमन्तु=
आसनवान् Pischei § 601)

उह्हु (उत् + rt अय्)—Present tense, third person, singular number

sukka—śukra

chahāi—chahāi—svabhāva

पुणो पवनहन्तइ अआर ओज्जजओ
बम्मह रूअ पम्मोओ ॥ रयइ अ जुगइ
अक्खजु सोउ ॥ सवर तिननिबान
सिर संट्ठइओ जुवनिसयलइ आवहइ रूअ ॥
मारोइ मज्ज तत्तह रूअ । सवर अआरु भणिअं
जुवनिरूअमुह उआरइ ॥

पुनः पवनस्यान्तं हि अ-कारः ओजोजातो ब्रह्मणो रूप पद्मञ्च ।

रविः अ-योगोहि अक्षय-स्वभावः ।

स-पर (बीजम्) तृतीयस्वरशिरःसस्थितं योगिन्या सकलाया

आवहति रूपम् ।

म-कारो हि मध्यतत्त्वस्य रूपम् ।

स-परम् अ-कार-भणितं योगिनीरूपमुखम् उच्चारयति ।

पुणो^१ पवनहन्तई^२ अथारओ द्वेजओ^३ ,
 वम्मइ रूअ पम्माओ ॥ रयइ, अजुगइ
 अक्खजु सोउ ॥ सवर, तिस्सिबान
 सिरसठ्ठइओ, जुवनि सयलइ नावहइ रूअ ॥
 मा रोइ मज्ज तत्तइ रूअ, सवर अथार,
 भण्णिअ कुवनिरूअ मुहुउ आरुइ ॥

1 N पुनो 2 A N ०हन्तइ
 3 A N ०इजओ

slaṅ yan ṛlun gi mthah ma ṛi /
a ṛi ṛi ges ṛṇ bskyed pa /
tshans pa pad ma ṛi ṛi ṛi ṛi ṛi ṛi /
ṛa ṛi ṛi a ṛi ṛi ṛi ge ṛlan /
hgyur ba med paṛi ṛan bshin no /
sa mthah dbyans gsum mgo la ṛnas /
ṛnal hbyor ma ṛnams hbab baṛi ṛzugs /
ma ṛi dbus ma de ṛnd ṛzugs /
sa mthah a ṛi bkah^१ pa ste /
ṛnal hbyor ma ṛzugs ṛyṛ khar biṛjod /
 1 X bkan

NOTES

पवन = प-कार Here it signifies the प class

Read श्रीज्ज for श्रीइ Tib gzi

oṛja—oṛja(s)

jao—jāu—jāta

वम्मइ—Gen singular

bamma--brahma

Read पम्मो for पम्मा, as there is a slight difference between 'आ कार' and 'ओ कार'
 signs

pammo—padma

rayai—raai—ravai—ravi

The रवि bīja is र-कार Tib ra ṛiṅ

juga—yoga

akkhaju—aksaya

sou—svabhāva Tib ran bshin no

वान = स्वर (vowel)

samtthaiō—samtthaiu—samsthita

sayalaı—sayalahı—Gen singular of सयला (—सकला) According to Hc Gr 1v 350 (nas nasyorhe), 'हे' is the only suffix for Abl and Gen singular 'हि' may be regarded as a weakened form of 'हे'

Read आवहृद् for नावहृद्

आवहृद् = आवहृति

मारो—Combination of म (the letter म) and आरो (—कार)

Read तत्तहृ for तत्तहृ

tatta—tattva

तत्तहृ—Gen singular

Read जुवनि for कुवनि Tib rnal hbyor ma

juv ani—yoginī

muha—mukha

uāraı—ucāraı—uccāraı—uccārayaı

प वणु ओ मुअड मण्डइअओ सज्जरुअउ सहावइ ॥
कमज्जट्ठइअओ तिन्निवाण सिरस उअइअओ
तत्तगिअर सरुअ । गिकरो निस्सहावइ जानु ॥
भिन्नि वग्ग पहइअं अआर देइअं काइमओ धाओ ॥

प-वर्ण ओ-(कार)-मुकुट-मण्डितश्च सहजरूपकस्वभावो हि ।

क-(वर्ग)-मध्य-स्थितञ्च (बीजम्) तृतीयस्वरः (तस्य)

शिरसो भूषितञ्च तत्त्वकेतरस्वरूपम् ।

गि-कारो नि स्वभावस्य ज्ञानम् ।

द्वितीय-वर्ग-प्रथमम् (बीजम्) अ-कार-द्योतितं कामकधातुः ।

पवणुओ मुअत मण्डइअओ सज्जरुअउ सहावइ ॥

कमज्जट्ठइअओ, तिन्निवाण सिरसउ अइअओ,

तत्तगिअ रस रुअ । निकरो निस्सहावइ जानु ॥

भिन्नि वग्ग पहइअं । अआर देइअं^१, काइमओ धावओ^२ ॥

1 N देइअ. 2. N धाओ

pa yig o yr cod pan gnas /
 lhan cig skyes pahr ian bshin no /
 la sdehr dbus gnas dbyans gsum rgyan /
 de nid med pahr ian bshin no /
 de yr yr ge ian bshin med /
 gn̄ns pa yr n̄ thog ma la /
 a yr yr ge gsal bar byas /
 hdod pahr lham̄s kyur ian bshin no /

NOTES

vanu—vanna—varna

Read सुषड for सुषत Tib cod pan

muada—mukuta

sajja—sahaja—The doubling is due to the loss of ह

rūau—rūpaka

सिरस—Gen singular

कमञ्जट्टइअ उअइअ—i e, गि

तत्तगिअर—Combination of तत्तग (—तत्त्वक) and इअर (—इतर) In Sanskrit we expect an ए, which is here weakened first into short ए, and then into इ

Read गिकरो for निकरो, as it has been said above that ग is the third letter of the क class and is decorated on its head with the third vowel (i e, इ)

karo—kāra

Read निस्सहावह for निस्सहावह

निस्सहावह—Gen singular

nissahāva—nihsvabhāva = श्व

jānu—jñāna

ddeiam—dyotitam Tib gsal bar byas

kāimao—kāimau—kāmaka

dhāo—dhāu—dhātu

काइमओ घाओ (= कामघातु)—The phenomenal world

पवगहन्तोइ एजुत्त सयलह महइ सहाइ ॥

अन्तदूठ बीवहन्तो अ पवगहन्तइ आहनु सुक्क वाअओ अभिण्ण ॥

पाववडह बीओ इहि जठइअओ सिज्जन्तु माहन्त रुअओ ॥

क भिन्न बीओ अक्कसु जुवण बिम्बु ॥

प-वर्गस्यान्तं हि ए-युक्तं सकलस्य मायास्वभावः ।
 अन्तःस्थ-बीजस्यान्तञ्च प-वर्गस्यान्तं हि आसनं शुक्रवाय्वभिन्नम् ।
 पावकस्य बीजम् इ-(कारेण) जटितञ्च सिध्यन्मायावद् रूपञ्च ।
 क-(वर्ग)-द्वितीयबीजम् आकाशयोगिनी-विम्बम् ।

पवणहन्तोइ, षजुओ, सयलइ^१ महइ सहाइ ॥
 अन्धधिवहन्तो अपवणहन्तइ, आहनु मुक्क^२ वाअओ,^३ अभिण्ण ॥
 पाव वटइ^४ बीओ इहि^५ लुठइअओ , सिजन्नु ^६साहन्तरुअओ ।
 कभिन्न बीओ अक्क लुजुवण विम्बु ॥

1	N.	सएइ	4	N	पावटइ
2.	A N	उक्क	5.	A	इह
3	A N	वाअओ		N	इयि
	6	A N			माहन्त

pa sdehi mthah ma e dan ldan /
thoms cad sgyu mahi ran bshin no /
pa yi sa bon mthar sa ste /
ya sdehi mthah yig stan can ni /
lhu ba dan ni r lun dbye med /
r dbyans mgo bgyan me sa bon /
grub pa sgyu mahi ran bshin no /
ka yi gnas pahi sa bon ni /
nam mkhah rnal hbyor ma yi gzugs /

NOTES

Read वग for वण Tib sdehi

पवणहन्तोइ—The last letter of the प class—i e ण

Read लुत्त for लुओ, as there is slight difference between Bengali vowel ओ (७)
 and Bengali conjunct letter त्त (७)

mahaṁ—māyā

Read अन्तट्ठ for अन्त

antattṭha—antahstha

Read बीव for विव

-bīva—bīja

अन्त स्थ-बीजs are य, र, ल and व

a—ca Pischel § 184

āhanu—āsana

sukka—śukra

vāao—vāyu

Read पाववडह for पाववटह

pāvavada—pāvaada—pāvaka Pischel § 599

इहि—Inst singular

jathaia—jatita

सिज्जन्तु—Present participle

māhanta—māyā vanta—māyā-vat

अकसु (=आकाश)—Here the shortening has caused the doubling

juv ana—yoginī

bimbu—bimba

तसु पास बीओ एआरकणाहरण सच्चलु इकल्लु ॥

एअञ्चकूकु गअन सहाओ ॥ नव पद इअ जुअन

विन्दह अकखरअ मन्तसरुअ तिहाक ॥

तस्य पार्श्व-बीजम् ए-कार-कर्णाभरणं सञ्चलमेकलम् ।

एवं चक्रं गगन-स्वभावः ।

नवपदमिति योगिनीवृन्दस्य अक्षरक मन्त्र-स्वरूपं त्रैधातुकम् ।

तसु^१ पास बीओ, एआरकणाहरो^२ मच्चलुइ कल्लु ।

एअञ्चकु^३ गअन सहाओ ॥ नव पदहओ जुअर

विन्दह^४ अकखरअ मन्तसरुअ तिहाक ॥

1 N टसु 3 N. एक०

2 N ँकणा० 4 N विणुह

sa bon de yr mthah yr ge /
 e yr yr ges 1 nar bi gyan pa /
 dpaho gerg pu m bskyod pa ho /
 de ltar hkhor lo mkhah ran bshin /
 de ltar 1 kan pa dgu po m /
 1 nal hbyor ma tshogs yr ge sta /
 lham s gsum gyr m snags 1 an bshin //

NOTES

तसु—Gen singular of the pronoun तद्

Read एआरकशाहरस् for एआरकशाहरो Tib e y1 y1 ges rnar brgyan pa

एआरकशाहरण = ए कार कर्णभरण

Read सच्चलु for मच्चलु which gives no sense

saccalu—sañcala—Moving about

ikallu—ekala—Here doubling is due to preserving the original quantity of the Sanskrit word

एअक्षककु—Combination of एअ (—एवम्) and चककु (—चक्र)

gaana—gagana

Read पद् इअ for पद्इअ

1a—111 Pischel § 116

Read जुअन for जअर Tib rnal hbyor ma

juana—yoginī

Read विन्दह for विन्दइ

विन्दह—Gen singular of विन्द (—वन्द)

tihāka—tīhāuka—traidhātuka—(1) कामधातु (the phenomenal world), (2) रूपधातु (the material world) and (3) अरूपधातु (the spiritual world)

VIII

त मन्तोइ भिन्नि सोजह पट्ठिइ

अग्गि पवन बीओ महसुह राओ ॥

तस्स भिन्नि बीओ अआर पुरइओ

महह चउघाउ सरुअअइ ॥

परओ अ जोगइ अक्खरु पहन सहाइ तिन्नि ॥

त-मन्त्रो हि द्विसयोगः प-स्थिति अग्नि-पवन-बीजं महासुख-रागः ।

तस्य (प-वर्गस्य) द्वितीय-बीजम् अकार-पूरित महाचतुर्धातुस्वरूपकं हि ।

प-(अक्षरम्) र-(अक्षरम्) ओ-(अक्षरम्) च योग हि

अक्षरं पवन-स्वभावस्त्रीणि ।

तमन्तोइ भिन्नि सोजहो इद्याट्ठि^१
 अग्नि पवण बीओ मइ सुइ राओ ॥
 तस्स भिन्नि बीओ अआर पुनइओ,
 महह चउघाउ सरूअ अइ ॥ परओ
 अजागइ^२ अक्खरु , पहन सहाइ तिन्नि ॥

1. N पट्ठिइ. 2 N. अजोगइ.

ti yr snags kyr gñis pa sbyor /
bya gnas me dan rlun sa bon /
bde ba chen poñi hdod chags che /
de yr gñis pa sa bon ni /
a yr yr ges dgan ba ho /
hbyun ba chen pa bshri ran bshin /
pa yig ra yig o yig sbyar /
gsum po rlun gi ran bshin no /

NOTES

sojahō—samyoga

paṭṭhu—pa-sṭhiti—Included in or belonging to the प class

aggi—agni—Here ऋ belonging to the प class, is to be taken as अग्नि-बीज

pavana—pavana—पवन-बीज is प which also belongs to the प class

mahasuha—mahāsukha

rāo—rāu—rāga

महसुह राओ—Attachment to eternal pleasure

तस्स—Gen singular of the pronoun तद्

तस्स भिन्नि बीओ—i e, ऋ which is the second bīja of the प class.

Read पुनइओ for पुनइओ. Tib. dgan ba.

purañō—purañu—pūrita

a—ca

pahana—paana—pavana

sahāi—svabhāva.

त अ अं जुइ पुण्णो विजानह बीओ ॥
 कमज्जट्ठइओ एकण्णाहरणोइ जुइनि मुद सरूअ ॥
 पुणोवि भणिअब्भं पज इइ पाइ अभिन्न ॥

त-(अक्षरम्) च अं-युतं पुनर्विज्ञानस्य बीजम् ।
 क-मध्यस्थितम् (बीजम्) ए-(कार)-कर्णाभरणं हि
 योगिनी-मुद्रा-स्वरूपम् ।

पुनरपि भणितव्यं पदमिति उपायाभिन्नम् ।

तअ अज्जुइ^१ पुण्णो विजोनह बीओ ॥
 कमज्जट्ठइओ, एकण्णोहरणोइ,
 जुइनि मुद सरूअ ॥ पुणोवि भणिअब्भं^२
 पजहइ,^३ पाइ अभिन्न ॥

1. N. अंजुइ. 2. N. भनिब्भं
 3. N. पजइ.

ta yi yi ge am yig ldan |
slar yañ rnam śes sa bon no |
ka yi sde yi dbus gnas pa |
e yi yi ges rna bar¹ rgyan |
rnal hbyor mahi phyag rgya rañ bshin |
slar la yañ ni brjod par byaho |
tshig hdi thabs śes dbyer med dnos |
IX rnam par

NOTES

a—ca.

jui—jua—yuta.

पुष्पो (पुनर). Tib. slar yañ—Here the doubling is due to the analogy of पुष्प
 (पुष्प) where ष is legitimate.

vijāna—vijñāna.

कमज्जट्ठइओ एकण्णाहरणो—i. e., गे.

muda—mudrā.

vi—api

bhaniabbham—bhanitavyam

paja—paya—paa—pada

u—iti Pischel 116

pāi—upāi—upāia—upāya Pischel § 594 उपाय is करुणा (compassion)—
AS, p 2

सवरो न मन्तो पुणोवि भणिअं उअत्ति सहरह रूअ ॥

प र अ इक्कु बीओ पम्मत्थु ।

टहन्तोइ अ जुत्त ओ अहणगओ उअत्ति ॥

स-परो न-मन्त्रः पुनरपि भणितम् (पदम्) उत्पत्तिसंहारयोः रूपम् ।

प-र-अ-एक-बीज परमार्थः ।

ट-स्यान्त हि (बीजम्) आ-युक्तञ्च अहनकत उत्पत्तिः ।

सवरो नमन्तो पुणोवि भणिअं ,

उअन्ति सहरह रूअ ॥

परअ इक्कु बीओ, यम्मत्थु¹, टहन्तोइ,

अजुत्तोओ , अहण गओ² उअन्ति ॥ •

1 N. पम्मत्थु 2. N. अहणओ.

sa mthah dan ni na yr snags /
slar la yan ni b'jod par bya /
shyed cin sdud par byed grugs so /
pa ra a yig sa bon geig /
don dam pa yr yr ge ho /
ta mthah ā yr yr ge ldan /
gshom du med las shyes pa ho /

NOTES

bhanam—bhanitam

Read उअत्ति for उअत्ति

uatti—utpatti—Birth.

sahara—sahāra—samhāra—Death

सहरह—Gen singular

इक्कु—The weakening of ए necessitates the doubling of क
pammatthu—paramārtha

टहन्तो—The last letter of the ट class—1 e, य

a—ā Tib ā y1 y1 ge

ahanagao—ahanakatah

— ० —

तहन्तइ पुमदि सब्भु ॥ का क नट्ठिअओ
तिन्निबाण तिन्नि हुह बिन्निह जुइणि सब्भु संभोअनु ॥
तथ ख ख ण तिन्नि ट्ठिअओ तिण्णिबाण तिहु न हइ
खेअ उखितउ रूअ ॥ पुनओ मन्तपउ भिण्णिभणिब्भं
सयल विअअक्क नट्ठअउ ॥

त-स्यान्त हि (बीजम्) प्रमर्दयति सर्वम् ।
का-क-न-स्थितश्च तृतीयस्वरस्तृतीये भवति,
बिन्दुकितः, योगिनीसर्वसम्बोधनम् ।
तथा ख-ख-(अक्षरम्) न-(अक्षरम्) तृतीयस्थितञ्च,
तृतीयस्वरस्तत्र न भवति, खेदोत्क्षिप्तकरूपम् ।
पुनश्च मन्त्रपदं द्विर्भणितव्यं सकलवितर्कनष्टकञ्च ।

तहम्मइ¹ पुमदि सबभु ॥ काकनट्ठिअओ,
तिन्निबाण तिन्निहुइ, बिन्निभे, जुइणिसब्भु संभोअनु ॥
तथ ख खण² तिण्णि ट्ठिअओ तिण्णिबाण तिहु न हइ ,
खे³ चउ फितउ⁴ रूअ ॥ पुनओ मन्तपउ, भिण्णिभणिब्भं ,
सयल विअ अक्करट्ठ अउ ॥

1. * A N तहन्तइ 3 N न

2 N खखन. 4 N. हितउ.

tahr mthah ma kun hjom s pa ho /
 dan n na gnas la /
 dbyans gsum sbyun shin thig le sbyun /
 nal hbyor ma kun h bod pa ho /
 de bshin du n kha kha dan /
 gsum pa na ru gnas pa ho /
 dub pa sel bar byed pah rgyu /
 nhu na yi n snags phyr tshig /
 lan gnas su n b'od par bya /
 tog pa thams cad hjom s par byed /

NOTES

pumadi—pramardayati

वाप = स्वर (vowel)

hui—bhavati

Read विद्मिह for विद्मि

binnha—binnua—bindukita—Dotted over Tib thig le sbyun

sambhoanu—sambohana—sambodhana

tatha—tathā

tihu—tiha—tathā Pischel § 103 The world तिह is used here in the sense of तत्र (there)

Read खेष for खे च and उखितउ for उ फितउ

khea—kheda Tib dub pa

ukhtau—ukkhutaa—utksiptaka Tib sel bar

bhambbham—bhaniabbham—bhanitavyam

vīakka—vitarka—This is an extended form वितर्क is sub conscious operation of the mind It is “an indistinct murmur of the mind” (मनोजल्य), which is searching after its object In its initial stage it is simply a move of will (चेतनाविशेष), when emerging into the conscious plane, it becomes a certain thought (प्रज्ञाविशेष)—CCB, p 104

वितर्क is same as विकल्प (=discursive thought)

u—ua—uta—And

य वन मन्तोइ वज्ज रन्दह सोअ ॥
 च मज्जट्ठइओ बीओ रयइसन संठइओ,
 कलवुइ मोअ नाअ ॥ सवरो नाहओ मघइ ।
 स वग्गइस तिन हसणट्ठइअ एआरकणूहाहरणो
 डाइणि मन्तोअ अअरुधोअनु सब्भ इअ ॥

य-वर्णो मन्त्रो हि वज्ररन्ध्रस्य शोभा ।
 च-मध्यस्थित बीजं रव्यासनसंस्थित कारयति मोहनाशम् ।
 स-परम् (बीजम्) अनाहतमध्यम् ।
 श-वर्गस्य तृतीय (बीजम्) ह-आसनस्थितम्
 ए-कार-कर्णभिरणं डाकिनी-मन्त्रश्च अवरोधनं सर्वं इति ।

पफन^१ मन्तोइ , वज्ज नन्दइ^२ सोअ ॥
 चमज्जट्ठइओ बीओ , रयह सन सठइओ,
 कलवुइ मोअ नोअ^३ सवरो नाहओ बधूइ
 सवग्गइ मुतिन्न तस णट्ठइअ ॥ एआरकणहहरणो,
 डाइणि मन्तोअ , अअरुधो अनु, सब्भइअ ॥

1 A N यफन

2 A. ०रन्दइ 3. N नोजा

N. वज्जानन्दइ.

ya sdeh mthah ma yr ni snags /
 ido ije bu gar i gyan pa ho /
 tsu sdeh dbus gnas sa bon ni /
 ra yr stan la yons su gnas /
 gtri mug * ba byed pa ho /
 sa mthah gshom meḍ dbus ma ho /
 śa sdeh gsum pa ha stan can /
 a yr yr ge rna pa i gyan /
 sna tshogs mkhah hgi o ma yr grugs /
 hbod pa byed pa yr ni snags /

Read ववन for पवन

vana—vanna—varna

Read रन्दह for नन्दइ Tib bu gar

randa—randha—randhra

रन्दह—Gen singular

soa—soha—sohā—śobhā

Read रयइ for रयह

रयइसन—Combination of रयइ (—रवि) and आसन

kalavui—kālāi ei—kārāvei—kārāvedi—kārāyati

moa—moha

nāa—nāha—nāsa—nāśa

nāhao—nāhau—anāhata

Read मधइ for बधूइ Tib dhus ma

madhaı—madhya

sa—śa Pischel § 227 Tib śa

वग्गइस—Gen singular

Read एआरकण्हाइरणो for एआरकण्हाइरणो

kanha—kanna—karna

dāini—dākinī

a—ca—And

aarudhoanu—avarodhanaṅ This is an extended form

ıa—ıti Pischel § 116

सोसय मन्त पहु भिन्नि भणिअइओ

जान अहकारु णट्ठअओ बोअन अबोअनि तत्त ॥

एअं इदिस पवइ भुमहइ जुइ कम्म सरुअ ॥

शोषय-मन्त्रपदं द्विर्भणितव्यं ज्ञान्यहङ्कार-नष्टकञ्च बोधनाबोधन-तत्त्वम् ।

एव द्वादशपदं हि भूमेः (स्वरूपम्) योगिकर्मस्वरूपम् ।

सास यमन्त पहु, मिन्नि भणिअइओ जानअह^१ कारुणट्ठअओ

बोअनअ नितन्तु ॥

एअं इदिस^२ पवइ, भूमहइ जुइ, कम्म सरुअ ॥

śo sa ya ye snags kyi tshiy /
 lan gñis su ni biḥod paḥ bya /
 ye śes can ḥlom na ḥgyal ḥjoms /
 byan chub byan chub med de ḥnuḥ /
 de ltaḥ ḥkan pa bu gñis ni /
 sa ḥdun ḥnal ḥbḥyoi laḥ ḥan ḥbshuḥ /

NOTES

sosaya—śosaya Pischel ६ 227 Tib śo sa ya

pahu—pau—pada

bhanaiḥ—bhanitavya

जान (—ज्ञान)—It is used here in the sense of ज्ञानी (a wise man) Tib ye śes
 can

ahakāru—ahamkāra

boana—bohana—bodhana

Read अबोधनि for अ नि Tib byan chub med

अबोधनि = अबोधन

dvadisa—dvādaśa

pava—paa—pada—Here व युति has taken place

bhūmaḥ—bhūmi

भूमइइ—Gen singular of—इ base in the feminine gender There are ten
 bhūmis (दशभूमि) 1 e, the ten stages or degrees of santly perfection

jui—yogi(n)

kamḥna—karma

sarḥa—svarūpa

IX

कवग्ग विन्नि बीओ जुवंनिजन तत्त ॥

ट गहइअ पहन्तो सनु अंसर मुअड्ड मण्डअओ

अआरइ पुत्तइअ तस्स स गहइअ सहाइअओ ।

कमज्जट्ठइओ बाओ विसइ हइ अलग्गइ अन्त ।

क बीअओ सुन्न सरुओ ॥

क-वर्ग-द्वितीय-बीजं योगिनीजन-तत्त्वम् ।

ट-(अक्षरम्) गृहीत प-स्यान्तमासनम् अं-स्वर-मुकुट-मण्डितञ्च,

अ-कारेण पूर्त्तक तस्य (मन्त्रस्य), षड्गतेः स्वभावकश्च ।

क-मध्यस्थितं बीजम्, (तेन बीजेन) विषेण भवत्यालम्बो हि अन्तः ।

क-बीजञ्च शून्य-स्वरूपम् ।

कवग्गबिन्नि बीओ, जुवनि जलतन्तु' टगहइअ° ।

पहन्तो सनु, अ सर मुअडु मण्डिअओ , अआरइ पुत्तिइ° अतस्स ॥

सगहइ असहाइ अओ ॥

कमञ्जट्ठइअ बीओ ।

वसइ हइ अल्लग्गइ मन्तक बीअओ सुन्न सरुअ ॥

1 A N °तत्त

2 A N. टगहइअ

3 N पुत्रीइ

ka yi gñis pañi sa bon ni |
 ñal hbyor mañi tshogs de ñid do |
 ta brun pa mthañi stan can te |
 am gñis cod pañi byañi pañi bya |
 de la a yi yi ges dgan | -
 hgi o ba dñug gi ñan bshin no |
 ka sdeñi dbus gñas sa bon ni |
 dug gñis ñey pa hphañi og pañi byed |
 ka yi sa bon ston ñan bshin |

NOTES

juvanni—juvanni—juvanni—juvanni—juganni—yoginī

Read जन for जल

जन—men, a number of persons collectively—the plural is expressed with the word जन, and it is a plural denoting suffix

gahāñā—gñhita

sanu—āsana

अआरइ—Inst singular of अआर (अ कार)

Read पुत्तइअ for पुत्तिइ अ

puttāñā—pūrttaka Pischel § 598

तैसस—Gen singular of the pronoun तद्

sa—Sat Pischel § 227

gaha₁—gaa₁—gata₁—gati

गहइअ—Gen singular

sahā₁a—svabhā₁ aka

विसइ—Inst singular of विस (विस)

ha₁—bhavati

alagga—ālagna—Adhering to आ is shortened here

Read अन्न for मन्त Tib hphrog par byed

अन्न—The lord of death

bīa—bīja

sunna—śūnya

रहन्तइअ अआर पुत्तइअओ अगिजाल इसानअ ॥

धरइ बीओ चलइ महपउ ।

त चउत्थ थिअओ असरइ भूसइअओ भव रइअ रुअ ॥

रयइ इ सजुअइ विआलु ॥

टहन्तइ गहइअ बीओ तिणिण शर सिरसि उसइअओ

मरुइ तिहुयण सबूभ ॥

र-स्यान्तकम् अ-कार-पूर्तकञ्च अग्निज्वालेशानकम् ।

धराया बीजम् (तेन) चलति महाप्रभुः ।

त-(वर्ग)-चतुर्थस्थितञ्च (बीजम्) अ-स्वरेण भूषितञ्च

भव-रहित-रूपम् ।

रविः इ-संयोगो हि वेतालः ।

ट-स्यान्त हि गृहीतं बीजं तृतीय-स्वरेण शिरसि भूषितञ्च

(तत्प्रभावेण) म्रियते त्रिभुवनं सर्वम् ।

रहन्तइअ^१, अमार पुत्रइ अओ , अग्निजलइ सानअ^२ ॥
 धरइ बीओ चलइ मह पउ, त चउत्थ थिअओ,
 असरइ भूसइ अओ, भवरइ रूअ ॥
 रयइ इस^३ जुअइ, जुयइ, विआलु ॥
 टहन्तइ गहइअ वीओ, तिण्णि शर^४ ।
 सिरसिउ, सअओ, सरूइ^५ तिहुयण सब्भ ॥

1	N	हरन्तइअ	4	N.	वान
2	N	अग्निजालसाअ	5	A	मरूइ
3	N	रयइस		N	मुरूइ

na yr mthah ma a yig ldan /
me hbar pa yr dhan ldan te /
hdzun pa yr nr sa bon nr /
skyod paha lhyab bdag chen po ho /
ta yr sde yr bshn pa nr /
a yr dbyans kyrs bigyan pa yr /
srid pa dan bral ba yr grugs /
nr ma a yags ldan ro lans /
ta mthahr sa bon bzun bar bya /
dbyans kyri gsum pas mgo la bigyan /
sa gsum thams cad gsod pa ho /

NOTES

रहन्तइअ—Combination of रह (Gen sing of र) and अन्तइअ (= अन्तअ)

jāla—jvālā—the final अ is shortened here

isānaa—īśānaka—Light ई is shortened here

धरइ—Gen singular of धरा

चलइ—Present tense, third person, singular number

maha—mahā

pau—pahu—prabhu

thia—sthita

Read रइअ for रइ which gives no sense

raia—rahia—rahita

rayai—raai—raai—ravi

viālu—vetāla—evil spirits

śara—svara—vowel

सिद्धि—Loc singular

मरुद्—Present tense, third person, singular number

पहन्तइ बीओ मन निन्नाओ किअओ ॥

सवरो अआरु वचजुत्त भज्जइ मन्तअआलु ॥

म भिन्नि हा भिन्नि भणिअब्भं हर हर इइ मोअ सहाअ ॥

प बीओ इमण्डिअओ पि अ वण सब्भ तथअगह नट्ठ ॥

सआरु इ जुत्तइ सिंह भखइअ मन्त ॥

प-स्यान्तं हि बीजम् (तेन) मनो निर्जातं कृतञ्च ।

स-परम् अ-कार-वचोयुक्तम् (तेन) भज्यते मन्त्रक-जालम् ।

म-द्वयं हा-द्वयं भणितव्यं हर हर इति मोह-स्वभावः ।

प-बीजम् इ-मण्डितञ्च पि-श्च वर्णः सर्वतथताग्रह-नष्टम् ।

स-कार इ-युक्तो हि सिंह-भक्षित-मन्त्रः ।

पहन्तइ बीओ, मन निन्नाओ किअओ ॥

सवरोअ आरु वचजुन्त', भज्जइ मन्तअ^० आलु ॥

मभिन्नि हाभिन्नि, भणिअब्भ हर हर इइ, मोअ सहाअ ॥

पवीओइ मण्डिअओ, पिअवण, सब्भ तथअ गहनट्ठ ॥

सआरुइ जुत्तइ, सिंह भखइ अमन्त^० ॥

1 A N जुत्त 2 N मन्त्रअ

3 N. भहाखइअमान्त

pa sdehi mthah yi sa bon nr /
 yid kyr sa ba itog med byed /
 sa mthahn ā yi ge ldan pa /
 thar pah bśes nr itog pa ho /
 ma gñrs ha gñrs bñjod par bya /
 imons pahñ an bshñ hphñ og cin hphñ og /

pa yr sa hon a yq r qyan /
 pha nags lwn nams gawn de nad /
 śa yr yr ges r dan ldan /
 sen ge za ba yr nr snags /

NOTES

ninnāo—ninnāu—nirjāta

kia—kita

भञ्जइ—Passive, third person, singular number, present tense

manṭaaālu—mantraka jāla.

Read इइ for इइ

इइ—इति

moa—moha

अ = च—And

वण = वर्ष

tathaa—tathatā

gaha—graha

siha—sīha—simha

bhakhaia—bhaksita

तमन्तोइ पुनुइ अमर ओअत्ति ॥

पहन्तो अआरइ भदअ विनु मउडइ लग्घु कारण मरइअपूप ॥

सआरो भिन्नि सर उ सइअचारइ पुब्भ पडिअरु ॥

सट्ठइअओ बीओ मसानु ॥

तहन्तइ अक्खरु इ जुत्तइओ निस्सहाव सब्भ ॥

त-मन्त्रो हि पुनर्हिं अमरोत्पत्तिः ।

प-स्यान्तम् अकारेण भृतकम्, बिन्दुर्मकुटे लगतु, कारणं मरविकल्पः ।

स-कारो द्वितीय-स्वरश्च सहितचारी, पूर्वपरिकरः ।

श-स्थितञ्च बीजं श्मशानम् ।

त-स्यान्त हि अक्षरम् इ-युक्तक नि-स्वभावः सर्वः ।

तमन्तोइ पुनुइ, अमरओ अन्ति ।
 पहन्तो अआरइ अदअ ॥
 बिणुमड डह लग्घु , कुविण'मरइ अ'य^२ ॥
 सआरो भिन्नि सरड सइ अचारइ, युव्भ^३ पडिअरु ॥
 सट्ठइ अओ बीओ मसानु ॥
 तहन्तइ अक्खरु ।
 इलुत्तोइओ, निस्सहाव सब्भ ॥

1 N कुविन 2. A. N ०अप्प
 3 A. N. युव्भ

tahr snags slar yan hchi med shye /
pa mthah a yr yr ges dgan /
thrg le cod pan la ieg paho /
rgyu la hchi ba itog pa yrn /
'a yrg dbyans gn̄is b̄ijod phyr̄i r̄qyan /
snon du hḡ,og par̄ byed pa ho /
śa gn̄as sa bon du l̄k̄h̄o l̄ de /
ta mthah r̄ dan l̄dan pa nr̄ /
thams cad r̄an b̄sh̄m med pa ho /

NOTES

punu—puna(r)

bhadaa—bhrtaka —Filled with

binu—binnu—bindu

mauda—makuta

मडडइ—Loc singular

लग्घु—Imperative, third person, singular number

Read कारख for कुविण Tib rgyu

marāṭappa—marā vikalpa

saṭacāraṭ—sahitacārī

pubbha—puvva—pūrvā Here it refers to स

padīaru--parikara In the East Bengal dialect ङ is pronounced as ड and vice versa

sa—śa—This shows that the pronunciation of स is identical with that of श
 As a descendant of मागधी the श sound only retains in Bengali

masānu—śmaśāna

juttaio—juttaiu—yuktaka

missahāva—nihsvabhāva—want of property = एव

पवगूहन्तोइ असर पुण्णिअओ मना दुसट्ठह महगहनु ॥

न उ आसअनु उपत्तइ विअक्क ॥

पवगूह भिन्नि बीओ आलगूयु सेसइ

चिन्नट्ठइओ साधइओइ अपहअहानु ॥

त रइ द्दइक्खरु भुयनमन्तु बीअनु ॥

प-वर्गस्यान्तं हि (बीजम्) अ-स्वर-पूर्णीकृत मनसो दुष्टस्य महाग्रहणम् ।

न-(अक्षरम्) उ-आसनम् उत्पातयति वितर्कम् ।

पवर्गस्य द्वितीय बीजम्, आ-(अक्षरम्) लगतु शीर्षे चिह्न-स्थितम्

(तत्) साध्यबोधि-(मन्त्रः), (तत्) अपान ।

त-(अक्षरम्) र-(अक्षरम्) हि द्व्यक्षरं भुवन-मन्त्रो भीषण ।

पवहन्तोइ असर पुण्णि अओ मनादु सट्ठइ, महहनु ॥

नउ आस अनु, उपत्तइ विअक्क ॥

सवह हइ भिन्नि बीओ, आलगूयु, सेसइ^१ चिन्न ट्ठइओ ,

सावइ ओइ, अपह^२ अहानु ॥

तरइ द्दइ क्खरु^३ , भुयनमान्तु, बीअनु ॥

1 A N. सेसइ 2 N. अबइ

3 N. क्खरु

pa sdehi mthah ma i dbyans ldan /

sdan bahr yid ni hdzmi chen po /

na yig u stan i tog kun sel /

pa sdehi gñis pah sa bon ni /

ā yig mgor i eg thig le gnas /

byañ chub sgrub pa yi ni snags /

thu, du sel hah ilun yis so /
ta dan ru yi yr ges gñis /
sa ni hñgs paṛ byeḷ snays so /

NOTES

Read पवग्गहन्तो for पवहन्तो Tib pa sdehi mthah ma
 पवग्गहन्तो—The last letter of the प class—1 e, म
 punṃiao—punṃiao—pūrnīkita

मना—Abl singular

Read दुसट्ठह for दु सट्ठह

dusattha—dusta

दुसट्ठह—Gen singular

Read महगहनु for महहनु Tib hdzin chen po
 mahagahanu—mahāgrahana

ṛsaanu—āsana—This is an extended form

Read उपपट्ठह for उपपट्टह which gives no sense

upattai—uppattai—utpātayati

viakka—vitarka

Read पवग्गह for सवह हह Tib pa sdehi

पवग्गह भिन्नि वीओ—The second bija of the प class—1 e, फ

लग्गु—Imperative, third person, singular number

sesa—śīrsa—II P § 40

सिसह—Loc singular

cinna—cinna

Read साधह for सावह Tib sgrub pa

sādhai—sādhaja—sādhyā Pischel § 594

साधहओह—साध्यवीधि—(मन्)

apahaahānu—apāna—This is an extended form अपान is one of the five vīta
 ars that goes downwards and out at the anus

Read हहक्खह for हह क्खह

हहक्खह—Combination of हह (—हि) and अक्खह (—अन्तर)

bhuyana—bhūana—bhuvana

Read भानु for भानु

bhānu—bhānu—bhāsana Pischel § 263

प र अ विक्र बीओ तयइसइ उहेअ अविडव णासु ॥
 य अन्तइ दसर क्रमइअओ जान पइत्तु ॥
 ण यासट्ठइओ बीओ एकण्णाहरण जुगइ जानउ नासु ॥
 स अ पुत्तइअओ ससउ उकय नाहनु ॥

प-र अ-एकबीजं त्रयस्त्रिंशदुद्वेग-खेद-नाश ।
 य-अन्त हि दस्र क्रमिकञ्च ज्ञानं पवित्रम् ।
 ण-(अक्षरम्) आसंस्थितं बीजम् ए-(कार)-
 कर्णाभरण योग्यज्ञानस्य नाश ।
 स-(अक्षरम्) अ-(कार) पूर्तकञ्च श्वासस्य प्रसरण-नाशनम् ।

परअ^१ विक्र बीओ, तयइ सइ, हेअउ अविटवणोसु^२ ॥

यमन्तइ दसर क्रमइ अओ, जाण^३ पइत्तु^४ ॥

णया सट्ठइओ^५ बीओ, एकण्ण हरण^६ ।

जुनइ^७ जाउ नासु ॥

सअपुत्तइअओ^८, सस उउ केयनाहनु ॥

1	N	पर	*5	N	सचइओ
2	N	अवीडव णासु	6	N.	एकर्णहरण.
3	N	जान	7	N	जुइ.
4.	A	N पइत्तु	8	N	सअपुत्तयीअओ.

*pa ra a yr sa bon gerg /
 sum cu rtsa gsum skyo dub hjoms /
 ya sdehi mthah ma rim nan pa /
 ye ses kyr nr dag byed do /
 na yr hgram gnas sa bon nr /
 e yr rna ban rgyan pa ho /
 rnal hbyor pa yr nr ses hjoms /
 sa yrg a yr yr ges dgarñ /
 dbrugs hchad pa nr nams pan byed /*

NOTES

vikka—ikka—eka—In एक the accent is on ए In the Prakrit, ए is a simple vowel and is also short This fact is emphasized by doubling the

following consonant, so that the original quantity of the Sanskrit word is fully preserved

tayaisa—trayastrimśat

Read उद्देअ for द्वेअउ as the latter does not give any sense

uddea—udvega

अविडव = खेद , Tib dub (pa) In the देशीनाममाला, I 21 , we find the word अविडियम् meaning खिन्नम्

Read अलद for अलद as अ and न are often confused

dasara—dasra—The Aśvins—then it signifies the number 'two' The Bengali words, दोसर (=second, a supporter) and दोसरा (=second, second day of the month) (Hindi, दुसरा) come from Skt दस, through the intermediate stage दसर तेसर, तेसरा (third, third day of the month), चौसर (fourth), etc , owe their affix सर to दोसर (=दसर—दस) where it is legitimate Dr S K Chatterji in ODB , p 700, derives the affix सर (moving) from Skt —सृ But I differ from him as the affix with its meaning 'moving' is not at all suitable to the cases like एकसर , दोसर, दोसरा , तेसर, तेसरा , etc R Hoernle in his Gaudian Grammar , 271, derives this from सृत (=moved) But his derivation is philologically absurd and has rightly been discarded by Dr Chatterji (ODB , p 701)

य अलद दसर—Two ending letters of the य class—i e , ल and व

kramaṇa—kramika—that which comes from in regular succession

paittu—pavitra

yāsattathā—āsamsthita

Read जुगइ for जुनइ as न and ग are often confused Tib ṅnal hbyor pa

jugai—yogi(n)

jāna—aj āna Here the initial अ is dropped Tib mi śes

जानउ (=अजानउ)—जानइ—which appears to be a weakening of जो So this form is Gen singular

sasa—śvāsa

sasau—sasahu—sasaho—Gen singular

ukaya—ukkaa—This is a देशी word, meaning 'extension'—पाइअसइमइण्णवो,

p 174

nāhanu—nāśana

न मन्तइ तिन्नि बाण सिरइ ओसइअओ निवडिअ

धम्म अधम्म सरुअ ॥

धेय जोवइ धानअ मन्त सरुअ सहाअ ॥

तहन्तइ गहइअओ नइर नइ भाइ अभाइ ।

पवनह बिन्नि बेओ जालनए मोअहाउ ।

स आरु इसर भिन्नअओ सिहमहिसज नासु ॥

न-मन्त्रो हि तृतीयस्वरेण शिरसि भूषितश्च निर्वर्तितं धर्माधर्म-स्वरूपम् ।

ध्येय-योगी ध्यानक-मन्त्रः स्वरूप स्वभाव ।

त-स्यान्त हि (बीजम्) गृहीतञ्च, नगरमिव भात्यभावः ।

पवनस्य द्वितीय बीजम् (तेन) ज्वालनीयो मोह-भावः ।

स-कार इ स्व-भिन्नकश्च सिंह-महिषक-नाशः ।

नमन्तइ, तिन्नि बाण सिरहओ सइअओ ,

निवडिअ धम्म¹ अधम्म² सरुअ ॥

धयजोवइ³ धान अमन्त सरुअ सहाअ ॥

तहन्तइ गहइ अओ , नइर⁴ भाइअ भाइ ॥

पवनइ बिन्नि बेओ , जालनत्र मोअहाउ,

न आरुइ सरभिन्नअओ सिहमहिसअ⁵ आसु ॥

1 N. धमा.

2 N. अधर्म

3 A. N धेय०. 4 N ad नइ after नइर

5. N सिंह०

na⁴ yi snags gsum mgo la phyu /
chos dan chos yu spon ran bshin /
bsam gtan snags kyr ran bshin no /
ta sdehr mthah ma brum bya ste /
gron khyer ltan snan dnos pa med /

pa sdehi gñis pahi sa bon ni /
 gti mng an bshen kba ba ho /
 sa yng r yr yr ges dbye /
 sen ge ma he hjoims pa ho /

NOTES

सिरइ—Loc singular

osaia—usaia—husaia—hūsaia—bhūsaia

nivadia—nivatia—nivattia—nivantita—Removed, suppressed

dheya—dhyeya—Fit for meditation

jovaia—joaia—jogai—yogai(n)

dhānaa—dhyānaka—Meditation

sarūa—svarūpa = निर्वाण In the ह्रैवज्जतन्त्र we find—

तस्मात् सहज जगत् सर्वं सहज स्वरूपमुच्यते ।

स्वरूपमेव निर्वाणं विशुद्धाकारचेतसा ॥

naira—nayara—naara—nagara—In the mystic language, नगर means 'the objects of senses' (रूपादिविषय)—ACV com 10

नइ = इव—SBC, p 279 Tib ltar नइ, नाइ and नावइ (= इव)—derive from—It ज्ञा (= to know) णप्पइ (rt, ज्ञा)—णापइ—णावइ, नावइ—नाअइ—नाइ—नइ In the secondary sense, rt ज्ञा (= to know) is also used in the sense of इव (like) cf तस्य मुखं चन्द्रं जानामि—i e, his face is like the moon जणि and जणु (= इव) also derive from the same root

bhāi—bhātī—Present tense, third person, singular number

abhāi—abhāva

पवनइ—i e, प वर्गस्य—Of the प class

beo—bio—biu—bija

jālanāe—jvālaniya

hāu—bhāva

siha—siha—simha—Emblem of वैरोचन and symbolizes bravery

mahisa—mahisa—Emblem of यम and symbolizes power

Read नासु for चासु as च and न are often confused

nāsu—nāśa—Destruction

— o —

रइ सट्टइअओ सअलसूस जुइनि रज्जु ॥

पहन्तइ अ ऊसइअओ माइवइ सब्भसूसत्त ॥

धरइ बीओस ऊसइउ उआर लइत्त जानु ॥

एअं पअ चउअइस ह मअरक्कु सब्भ सत्तह अजानु ॥

रवि-संस्थितञ्च (बीजम्) सकलस्य योगिनीराजः ।
 प-स्यान्त हि (बीजम्) अ- (स्वर)-भूषितञ्च,
 (तेन) मायावी सर्वसत्त्वः (निगृहीतः) ।
 धराया बीजस्य भूषयिता उ-कारः, (एवंविधं बीजम्) लब्धतन्मज्ञानम् ।
 एवं पदानि चतुर्दश हि मारकः सर्वसत्त्वस्याज्ञानस्य ।

रइ सट्ट अओ', सअलसु लुइनि रउजु ॥
 पहन्तइ, अऊसइ अओ^२ माइरइ सब्भ ससब्भु^३ ॥
 धरइ, बीओ^४ सऊसइ उउ आर, लहतन्त्र^५ जानु ॥
 एअ पओ चउओइसह, मअरकु सव्भ सत्तह अजानु ॥

1 N	सट्टन्तओ	3 A N	०सत्त
2 N	ऊसइकाओ	4 N.	बीओओ
5 A N	०त्त		

*ni maṛ i an n' gnas pa ni |
 maṛ hbyoṛ ma kun i gyaṛ po ho |
 pa s lehi mthah ma a dbyans i gyan |
 sgyu maṛ sems can kun nes hḍzin |
 hḍzin paḥ sa bon a yag i gyan |
 de kho na yr ye śes thob |
 de ltaṛ i kan pa bru bshṛ po |
 sems can kun gyi mi śes gsod //*

NOTES

Read सट्टइअओ for सट्ट अओ
 saṭṭaia—samsthita—II P § 867

सअलसु—Gen singular of सअल (—सकल)

रञ्जु—The shortening of आ requires the doubling of ज in compensation

ṭsaṛa—hūsaṛa—bhūsaṛita

Read माइवइ for माइरइ

māivai—māyāvī(n)

धरइ—Gen singular of धर

बीओस—Gen singular of बीओ (—बीज)

ṭsaṛu—hūsaṛu—bhūsaṛita

ladda—laddha—labdha—Received

cauaddasa—caturdaśa, cf Bengali, चौद

ह—a particle used for emphasizing a preceding word

X

क मज्ज बेओ र यसनु अग्गनि जावनि धम्मु ।

तिअ असूस् विन्नि मत्थओ ॥

तसूस् विन्नक्खरु इसर जुत्तओ तिथउ जुजोउ न्नट्ट ॥

तआर बोअनो ।

तवग्गसूस् चउत्थथिअ अ जुत्तइअओ धारनु बोइ अनन्तु ॥

क-मध्य-बीजं र-आसनम् अग्र एव यापनधर्मः ।

तृतीयमस्य बिन्दु-मस्तञ्च ।

तस्य द्वितीयाक्षरम् इ-स्वर-युक्तञ्च (तेन) तीर्थिक-योगश्च नष्टः ।

त-कारो बोधनम् ।

त-वर्गस्य चतुर्थस्थितम् (बीजम्) आ-युक्तकञ्च धारणी बोधिरनन्ता ।

कमज्ज बेओ, रय सनु, अग्गनि जावनि धम्मु,

तिओ असूस्¹ विन्नि मन्थओ² ॥

तसूस् विन्नक्खरु, इसरजुत्तओ । थितउ जुजोउन्नट्ट³ ॥

तआ तवो अनो⁴, तव हहसूस् ।

चउत्थथिओ, अपुत्तइ अओ⁵, धारनु आइ⁶ अनन्तु⁷ ॥

1 N आसूस् 4 A N तआर बोअनो

2. A N मत्थओ 5. A N. अजुत्तोइअओ

3 N जोओउन्नउ 6 A N बोइ

7. A N अनन्तु.

ka sdeh dbus na ra stan can /
gsum deh mgo la thng le sbyrn /
theg pa mchog gr chos can no /
ta sdeh gn̄s pah̄ yr ge nr /
r yr dbyaṅs dan ldan pa ho /

mu stegs 1nal hbyon nams byed paho /
ta yrg 1togs par byed pa ho /
ta sdeh1 bshn gnas ā dan ldan /
byan chub mthah med hdam pa ho /

NOTES

yasanu—āsana

agga—agra—Foremost, first

नि=एव (indeed)—SBC, p 144

jāvani—yāpana—The name of a particular Jaina sect—भद्रबाहुचरित्र

tia—tīa—tūa—tītiya Pischel § 165.

चस्स—Gen singular of the pronoun इदम् in Masc gender Here it refers to the क class

binnu—binnu—bindu

तस्स—Gen singular of the pronoun तद् in Masc. gender. Here it refers to the क class

विन्नक्खरु—Combination of विन्नि (—दि) and अक्खरु (—अचर)

तस्स विन्नक्खरु—1 e, ख

Read—तिथत्त for थितत्त

tīthaṭ—tīrthika—Non Buddhists

jujo—yoga

उ—And

nnatta—nasta—Doubling of न is due to the accent

boano—bohana—bodhana

Read तवग्गस्स तव हहस्स Tib ta sdeh1

thia—sthita

तवग्गस्स चउल्लथिअ—The fourth letter of the त class—1 e, घ

a—ā Tib ā.

juttaia—juttaya—juttaa—yuktaka

तवग्गस्स जुत्तइअ—1 e, घा

Read धारनु for धाअनु as अ and र are sometimes confused Tib hdzin pa

dhāranu—dhāraṇī

boi—bohi—bodhi

anantu—anantā—आ of feminines is shortened here

र ठिअ तिन्नि बाण उस्सिअअं सकलइ जुइनि हइउ ॥

ण मन्तोइ इ उस्सइअओ जुवनि मग्ग ॥

सुम्भनि मन्तपअउ भिन्नि भणिअब्भं छय पउ बोहनु तत्तु ॥

तथा सुम्भे मन्तु जुवणि पूअ सरुअ ॥

हन मन्तो भिन्नि भणिअब्भं खुइउ जायनि नस्स ॥

र-स्थितं (बीजम्) तृतीयस्वरभूषितक सकलो हि
(रि-मन्त्रः) योगिनी-हर्ता ।

न-मन्त्रो हि इ-भूषितश्च योगिनी-मार्गः ।
सुम्भनि-मन्त्र-पदञ्च द्विर्भणितव्यम्-षट्पदं बोधन-तत्त्वम् ।
तथा सुम्भे-मन्त्रो योगिनी-पूजा-स्वरूपम् ।
हन-मन्त्र-(पदम्) द्विर्भणितव्य क्षुद्रक-यापन-नाशः ।

रघिओ, तिमि बाण उसिअभं , सकलइ जुइनि-हृददउ^१ ॥

णमन्तोइ , इउसइअओ , जुवनि^२ मग्ग ॥

सुंभनिमन्त^३ पअउ भिमि भणिअब्भं । ययउ^४ बोहनु तत्त^५ ॥

तथो सुभे सन्तु^६ जुवणि पूअसरूअ ॥

हनमन्तो भिमिभणअब्भं खुदहउ जाअनि^७ नस्स ॥

1	A	N	हृददउ	4	A	N	छयपउ
2	N		ज्व	5.	N		तत्त.
3.	A	N	सुम्भ०	6	A	N	मन्तु
			7.	A	N		जायनि

*ra gnas pa la dbyans gsum rgyan /
nal hbyor ma kun kchan ba ho /
na snags r yig gis rgyan paho /
nal hbyor ma r namas kyr lam mo /
sum bha na yr tshig rkan ste /
lan gnas su ni brjod pa bya /
tshig drug r togs pahr de nrd do /
de bshin du ni sum bhahr snags /
nal hbyor ma yr mchod ran bshin /
ha nahr snags ni lan gnas brjod /
sdan bahr theg pa namas pa byed /*

NOTES

Read टिच for विच Tib gnas pa
thia—sthita
तिमि = तृतीय
बाण = स्वर—Vowel

hadda—hatta—hattu—harti

na—na Tib na suags

magga—mārga

paa—pada

उ—And

छय—Six It is a MB form

pau—pada

bohanu—bodhana

Read तथा for तथो which gives no sense

मन्तु = मन्त

सुभनि मन्त and सुभे मन्त—cf सुभनिसुभे—SM , p 435

pūa—pūja—आ of feminines is shortened here

हन मन्तो—cf सभनिसुभे हन हन प्राणान्—SM , p 435

Read भणित्त्वं for भणत्त्वं

भणित्त्वं = भणितव्यम्

Read खुदुड for खुदुड , because द and ड are sometimes confused

khudda—ksudraka

jāyani—jāni—yāpana

nassa—nāsa—The shortening of ञा has caused the doubling

प र अ एककुक्खरु इन्दिजइउ सस्स सहावइ अन्न ॥

ण अ अं पुणु एब्भं बीअइ गुणहइ मन्त ।

स आरु सब्भह नाइनि सन्द ॥

व र सहअओ पब्भतु मन्तु पअ पयट्टइओ गहनस्स ॥

सआरु सट्टइअओ सवरुअ ॥

प-र-अ-एकाक्षरम् इन्द्रियक-स्वस्व-स्वभावो हि अन्यः ।

ण-अ-अ पूर्णमेव बीजं हि गुणस्य हि मन्त्रः ।

स-कारः (तेन) सर्वस्य नाड्येव सन्ना ।

व-(अक्षरम्) र-(कार)-सहितञ्च,

प-वन्मन्त्रपद प्रवर्तित गगनस्य ।

स-कार-संस्थितञ्च (बीजम्) सर्वरूपम् ।

परम एकुखर^१, इन्द्रजइ उसस्स सहावइ अन्न ॥
 णअअं पुणु , एब्भ^२ बीअइ, गुणाहइ मन्त,
 सभारू सब्भइ निसन्द ॥
 वरसइ अओ, पब्भतु मन्तु पअप्यट्टइओ^३ , गइनस्स ॥
 सभारू सट्टइ अओ, सवरूअ ॥

- 1 N. एककुखरू 2. N. एणं
 3. N. पअपडइओ

*pa ra a yi yi ye yeig /
 dban pu ran ran no bo yshan /
 na a r yi yi ges dgan /
 sa bon hdi m yon tan snags /
 sa yig itsa kun hdzad pa ho /
 la yig ra yi yig gyān ni /
 pa gnas nam mkhah la hjuṅ paḥo /
 sa yi yig gnas kun gyi gzuṅs /*

NOTES

indiyaru—indiyara—indiyaya—indiyaa—indriyaka

sassa—sva-sva

anna—anya

punu—punna—pūrna

ebbham—evvam—evam—Here ए is a simple vowel and is also short In order to preserve the original quantity of the Sanskrit word, we find the doubling here

Read गुण for गुणा which does not give any sense here

गुणइ—Gen singular

nāi—nādi—nādi

नि=एव (indeed)

sanda—sannā—Motionless

pabbhatu—pa vat

payattāio—paattaru—paattara—paattia—pravartita

gāina—gaana—gagana

गइनस्स—Gen singular

sava—savva—sarva, cf Bengali, नव.

यहन्तोइ अ पूरइअओ वाद पराणिअ जानु ॥

न आरु मन्तइ अ पूरइअ बोइ न क्कूपइ कोवि

तिलउ मत्थस्स हिट्ट

पहन्तइ बीओ मह मधु रूअइ ॥

सवरो अ पूरइअओ जुवणविन्द पआनइ ॥

य-अन्त हि (बीजम्) आ-पूरितञ्च प्राणवायु-ज्ञानम् ।

न-कार मन्तो हि आ-पूरितः (तेन) बोधिर्न कल्प्यते कुत्रापि,

(तत्र) तिलक मस्तस्य दृष्टम् ।

प-अन्तं हि बीजं महामधुरूप हि ।

स-परम् आ-पूरितञ्च (तेन) योगिनीवृन्दपदानति ।

पहन्तोइ' अपूरअ अओ, वादपब्बाणि अजानु ॥

नआरुमन्तइ । अपूअइ, बोइ नक्कूपइ कोवितिलउ, पत्थस्सहिट्ट ॥

पहन्तइ बीओ, मह मधुरुअइ । सवरो, अपूरइअओ , जुवण विन्द पआनइ ॥

1 A N य०

ya sdehi mthah ma a yis dgan /
 1 lun m s1 og gr ye ses so /
 na yrg ā yr yr ges dgan /
 byan chub gan du mntog paho /
 thag le mgo la blta bar bya /
 pa sdehi mthah ma sbrān chen gzugs /
 sa mthah ā yis dgan bar bya /
 1 nal hbyor ma yis tshogs ph1 og go /

NOTES

pūra1a—pūritaka

vāda—vāta

Read पराणिञ्च for पद्बाणि च

parā1a—parā1ika

वाद पराणिञ्च = प्राण वायु

Read क् पूरइक् for क्पूक्इ which does not give any sense here
boi—bohī—bodhi

क्पइ—Passive, third person, singular number The doubling of क् is due to the accent

kovī—ku-vī—kva-apī (= क्वापि)

tilau—tilaka

Read मल्यस्स for पल्यस्स Tib mgo

मल्यस्स—Gen singular—Of the head

dditta—dīsta—The doubling of द् is due to the accent

juvana—yoginī

vinda—vrnda

paānāi—padānati

पहन्तइ अ अंसरओ मुअड मण्डइअओ

सब्भहो धम्मु देइ सरूअ ॥

सअरू सुधम्मु अजानह णिगूगड ।

चे छ मन्तु बोइसत्त गइअओ अनुअन्ति ॥

तमज्जट्टइअओ बीओ द न भाइ नत्थ ॥

प-स्यान्त हि (बीजम्) आ-(युक्तम्) अ-स्वरक-मुकुट-

मण्डितञ्च सर्वस्य धर्मदेय-स्वरूपम् ।

स-कारः सुधर्मः, अज्ञानस्य निग्रह' ।

चे-छ-मन्त्रो बोधिसत्त्वः (तेन) गमिता च (संसारे) अनुत्पत्ति' ।

त-मध्य स्थितञ्च बीजं द-(अक्षरम्) (तेन) न भाति अनर्थ' ।

पहन्तइ अअ मरओ' मुअड मण्ड अओ ,

सब्भहो धम्मु मेइ सरूअ ॥

सअरू, सधम्मु अजानह, णिगूगड ।

छे मन्तु, बोइसत्त, गइ अओ, अनु अन्ति ॥

तमज्जट्टइअओ, बीओ, दनभाइनत्थ ॥

डाकार्पावः

pa mthah ā dan līan pa la /
am gr cod pan la ıgyan paḥo /
chos kun gyr n sbyin ıan bshin /
sa yig dam chos mi śes gsod /
tse tsha snags byan chub sems dpaho /
son ba hḥhor baḥ skye ba med /
ta sdeḥr dbus gnas sa bon n /
da n don med pa snan baḥo /

NOTES

पहल—The last letter of the प class—i e, म
 a—ā Tib ā

पहलइ अ—i e, मा

sarao—sarau—svaraka—Vowel

muada—mukuta

Read मण्डइअओ for मण्ड अओ

mandaja—mandita

सबमङ्गी—Gen singular

Read देइ for देइ Tib sbyin

dei—deia—deya

aru—āru—kāra

niggau—niggahu—niggaha—nigraha

Read वे छ for च्छे Tib tse tsha

boisatta—bodhi sattva

gaia—gavia गविअ—gamita (—gamitā)—मा of femines is shortened here

Read अनुअति for अनु अति

anuati—anutpatti

तमञ्जट्टइअ—The middle letter of the त class—i e, द

द—The middle bīja of the त c'ass

bhāi—bhāti

nattha—anartha—Initial अ is dropped here

न इ सजोइ निस्सेस लोअ मरत्तु ॥
 क्रो मन्तो क्रम्म ससारछेत्तु अ ॥
 ध वेओ धलनु सब्भहइ सत्तहइ निपपपच्चु ॥
 मू बीओ मूडउ लोअसब्भह कम्मु ॥
 एअं सह चउपइ मन्तु चक्कु नाडइअ उअत्ति इच्छइ

जइ जइ जइअओ कम्म कुम्म ॥
 न-(अक्षरम्) इ-संयोगि निःशेषलोकमरत्वम् ।
 क्रो-मन्त्र आक्रमः संसारछेत्ता च ।
 ध-बीज दलन सर्वस्य हि सत्त्वस्य हि निष्प्रपञ्चम् ।
 मू-बीजं मूढञ्च लोकस्य सर्वस्य कर्म ।
 एव सहचतुष्पदीमन्त्रश्चक्रनाडिकोत्पत्तीत्यादिः,
 जयी जयी यदा च कर्म-कुम्भ. ।

नइ स जोइ, निस्सेस लोअ^१ मरत्तु^२ ॥
 क्रोमन्तो क्रुम्म ससारच्छेन्तुअ^३ ॥
 धवेओ^४, धलनु^५ सब्भहइ सत्तहइ^६, निपपपच्चु^७ ॥
 मूबीओ^८, मूडउलोअ^९ सब्भह कम्मु ॥
 एअम्म^{१०} धत्र उपइ मन्तु । चक्कु, नाडइअ उअन्ति ।
 इच्छइ, जइ जइ, इ^{११} अओ कुम्म कम्मु ॥

1. N	रोज	6 N	omits it
2. N.	मरन्तु	7 N.	निपपच्चु -
3 A N	च्छेत्तअं	8 N	सुवीयो
4. N	पवेओ	9 N	सइडरोअ
5 N	धरवु.	10. N	एअस्स

11 A. N जइ

na la r dan ldan pa ste |
 hrg rten ma lus hehr ba ñid |
 kro snags gnou pas hkhon ba gcod |
 dha yr sa bon hgro kun hjoims |

spr os pa med par byed pa ho |
mū yr yr ge sa bon n |
mons pahr h'g ten lun gyr las |
de ltaṛ byed bcas tshg bcu bsh |
tsa yr hkhō lo yr n mthako |
bum pa can la sogṣ pahr las ||

NOTES

sajoṛ—samyogṛ

न इ सजोइ—1 e, नि

nissesa—nihsesa

marattu—maratva—Mortality

kramma—ākrama Tib gnon pa`

sasāra—samsāra

Read छेत्तु च for छेत्तुच

chettu—chetti

च—And

dhalanu—dalana—Destruction

nippapaccu—nisrapapañca

mūda—mūḍha

उ—And

Read एच सह for एचस च Tib de ltaṛ byed bcas

एच = एवम्

सह—With

Read चउपइ together

चउपइ = चतुषद्दी

nāḍara—nāḍikā

icchaṛ—icchāṛ—ityāḍi

jaṛ—jayṛ(n)

jaṛa—jaṛā—yada

Read कम्भ for कुम्भ

कम्भ = कर्म

Read कुम्भ for कम्भ

kumma—kumbha

कम्भ कुम्भ (= कर्म कुम्भ)—There are two kinds of water pots required in Buddhist religious services—one is called the कर्म-कुम्भ and the other विजय-कुम्भ—

S Das, Trbetan-English Dictionary, p 874

XI

ति मन्तोइ सहज सरुअ ॥

उपकम्म विसेस ह सब्भ चक्क ॥

दट्ठाकराइनो मन्तु जगनु कम्म सहाओ ॥

म मन्त हा मन्त मुइइअ मन्त कन्तु सहाओ ॥

ति-मन्त्रो हि सहज-स्वरूपम् उपकर्मविशेषो हि सर्वचक्रम् ।

दट्ठाकरालिनी-मन्त्रो जगतां कर्म-स्वभावः ।

म-मन्त्रो हा-मन्त्रो मुद्रिका-मन्त्रः कर्ण-स्वभावः ।

त्तिमोन्तोइ^१ सहजअ रुअ,

उपकम्म^२ विसेसह सब्भ चक्क ॥

दट्ठकराइ नीमन्त ण जानु, कम्म^३ सहाओ ॥

ममत्र^४ हामत्र,^५ मुइइ अमत्र,^६ कन्तु सुभाओ ॥

1	N	तिमन्तोइ	5	A.	हामन्त
2	N	कर्म		N.	हामत्र.
3	N	कम्म	6.	A	अमन्त
4	A.	ममन्त		N	अमत्र
	N	ममत्र			

*dhi snays than skyes ran bshin te /
hkhori lo yi ni khyad paṅ gyi /
ñe bahr las namas byed-pa ho /
dam strā ka rā li yi snags /
hgrō ba namas lyi ran bshin no /
ma snags ha snags mu drahr snags /
na ba yi ni ran bshin no /*

NOTES

Read सहज for सहज

सहज—The Sahajiyā doctrine

Read सहज for अ रुअ

uppakamma—upakarma—The doubling of प is due to the accent उपकर्म is

उपक्रिया—Favour, obligation

vīśesa—vīśesa

ह—a particle used for emphasizing a preceding word

datthīkarāṇī—damstrākarāṇī—cf दशकराणि—S M, p 435

ण जानु misread for जगनु

जगनु—Gen plural

Read मुद्दइअ for सुएइ

mudaja—mudda—mudrikā

कनु—कर्णतारा who accompane the goddess अष्टभुजा कुरुकुला—cf —

पूर्वं [व] त शब्दतः पर्यन्तं कुरुकुला

भगवतीम् अष्टभुजा उत्तरदले

कर्णतारा -च ध्यायात् ॥—SM, p 35r

सीहेउकअदिअस अगगमइसि मन्तपउ घानु सरुअ ॥

सअस सिरइ मन्त सरवइ रूअ ॥

सअस भाहवइ मन्त अक्खर सरीउ रूअ ॥

सतसइ मन्तइ इक्कु चक्कु ॥

डाइनमन्त मरउ उअन्ति सहाओ ॥

श्रीहेरुकदेवस्याग्रमहिषि-मन्त्र-पद प्राण-स्वरूपम् ।

सहस्र-शिरे-मन्त्रः स्वरपति-रूपम् ।

सहस्र-बाहवे-मन्त्राक्षरं शरीर-रूपम् ।

शतशो हि मन्त्रेण एकञ्चक्रम् ।

डाकिनी-मन्त्रो मृत्यूत्पत्ति-स्वभावः ।

सीहेउ कअदिअस,¹ अगग, मइसि, मन्त्र² ।

पउघानु सरुअ ॥ सअस सिरइ, मन्तु³,

सरवइ रूअ ॥ सत सभाइ वइ मन्त्र⁴, अक्खर,

सरीउ, रूअ ॥ सतसइ मन्तइ, इक्कु चक्कु ॥

डाइनमन्त्र⁵, मरउ उअन्ति सहाओ ॥

1	N	कअदिकस	4	A	मन्त
2	A	मन्त		N	मन्त्र
	N	मन्त्र.	5	A	मन्त
3	A	मन्त		N	मन्त्र

śī he ru ka de ba syā gra ma hr sūh /
 snags tshig sna yr ran bshin no |
 sa ha sīa śī re yr snags /
 dbyans kyr bdag bo yr nr gzugs /
 sa ha sīa bā ha ba yr |
 snags kyr gr ge lvs kyr gzugs |
 śa ta sahr snags hkhōi lo gcig |
 mkhah hgi o mahi snags hchi ba dan /
 shye ba yr nr ran bshin no ||

NOTES

sī—śī

heukaa—heruka—This is an extended form

dia—deva

दिवस—Gen singular

द्विक—He is one of the most popular deities of the Buddhist Pantheon His name is generally associated with his śaktis, who embrace the god and remain in Yab yum * He is also worshipped singly and in that case he will have two arms only When represented in Yab yum, he will have two or four arms —BI, p 61

maisi—mahisi—cf श्रीद्विकदेवस्य अयमद्विवि—SM, p 435

ghānu—ghrāna—Sense of smelling It is one of the six indriyas (faculties)

saasa—sahassa—sahasra

sīrāi—śīre

सवस सिरद—cf सहस्र-शिर—SM, p 435

Read सरवद for सवरद

saravai—svarapati

Read भाववद for भाव वद

bhāhavai—bāhave

सवस भाववद—cf सहस्र बाहवे—SM, p 435

sariu—śarīra—II P § 356 Here शरीर represents काय-धातु (sense of touch)

satasa—śataśa(s)

सन्तद—Inst singular

* Yab yum—It is a Tibetan word consisting of two particles, 'yab' and 'yum' The word 'Yab' in Tibetan means the honourable father and 'yum' means the honourable mother The combined word, therefore, means the father in the company of the mother, or in her embrace —BI, p 199

इह—The shortening or weakening of ए, necessitates the doubling of क

डाइन = डाकिनी

marau—maratu—marattu—mityu

Read उच्चति for उच्चति

uatti—utpatti

मरउ उच्चति सहात्री—The nature of birth and death

XII

सहसननइ मन्तु विसअह रूअस्स लअणं ।

जलइततिजसइ मन्तपउ मणह विसउ ।

जालहमुहि पउ कज्जह विसूसउ ॥

पिग्घअलोज्जनी मन्तु चक्खु विजानु ॥

वज्जसरेरउइ मन्तपउ कज्ज विजानु ॥

सहस्रानने-मन्त्रो विषयस्य रूपस्य लगनम् ।

ज्वलिततेजसे-मन्त्र-पद मनसो विषयः ।

ज्वालामुखि-पद कायस्य विषयः ।

पिङ्गललोचने-मन्त्रश्चक्षुर्विज्ञानम् ।

वज्रशरीरे-मन्त्र-पद काय-विज्ञानम् ।

हसननइ¹, मन्तु विमह² रूअस्स लअणं³ ।

जल⁴ इति जसइ⁵, मन्तु पउ ॥ मणइ⁶ विसउ,

जालह, मुहि, पउ कज्जह विसूसउ ॥

पिग्घअ लोज्जनी⁷, मन्तु, चक्खु विजानु ॥

वज्ज सरेरउइ, मन्तु पउ, कज्ज, विजान ॥

1 N सहसननइ 4 N जाल.

2 A N. विसइ 5 N जासइ

3 N रअणं 6 N मनइ

7. N रोज्जनी

ha sī ā na ni yī m snags /

yul gyī grugs la reg pa ho /

dā lī ta te dā sehi snags /

snays kyī tshig ni yid kyī yul /

dzia la mu khü tshig lus yul /
pin ga lo tsa na-yr snays /
mg gi nam pa, ses pa ho /
ba dzia sa ri ve hr snags /
lus ky nam pa, ses pa ho /

NOTES

Read सङ्खननङ्ग for हङ्खननङ्ग

sahasananā—sahasrānane—cf [शत] सङ्खननङ्ग—SM, p 435

Read विसञ्च for विमञ्च

विसञ्च—Gen singular

visaa—visaya—There are six visayas (objective elements) —

- (1) रूप धातु (colour)
- (2) शब्द-धातु (sound)
- (3) गन्ध धातु (odour)
- (4) रस-धातु (taste).
- (5) स्पृष्टव्य धातु (tangibles)
- (6) धर्म धातु or धर्मा (non-sensuous objects)

हङ्खसु—Gen singular

laanam—laganam

Read जलइततिजसङ्ग for जल इति जसङ्ग

jalaṭatijasa—jvalitatejase—cf ज्वलिततेजसी—SM, p 435

मणङ्ग—Gen singular

visa—visaya

मणङ्ग विसङ्ग—Non sensuous object

jālahamuhi—jvālāmukhi—cf ज्वालामुखि—SM, p 435

kajja—kāya—The shortening has caused the doubling

vissau—visaya—The doubling is due to the accent

कञ्जङ्ग विसङ्ग—The object of touch

Read पिग्घअलोञ्जनौ together

piḡghaalojanī—piḡghaalojanaḥ—piḡghaalocanaḥ—piḡgalalocane—cf पिङ्गललोचने
 SM, p 435

cakkhu—cakṣu(s)

viyānu—vijāna—There are six vijānas (consciousness) —

- (1) चक्षुर्विज्ञान धातु (consciousness of vision)
- (2) श्रोत्र विज्ञान धातु (consciousness of hearing)
- (3) घ्राण विज्ञान धातु (consciousness of smelling)
- (4) जिह्वा विज्ञान धातु (consciousness of taste)
- (5) काय विज्ञान-धातु (consciousness of touch)
- (6) मनो-विज्ञान-धातु (non-sensuous consciousness)

चक्षु विज्ञान—visual consciousness

vajjasarerau—vajaśāre—cf वज्रशरीरे—SM, p 435

काज विज्ञान (काय विज्ञान)—tactile consciousness

वज्रअ आहन मन्तो घान विसूसड लअण ॥

मिलइत पउ घान विजान ॥

चिलिए मन्त सरजति विसूसड ॥

हे मन्त भिन्निभणिअबूभं सह विसअओ

सहह सरजति भिणिणइ विजान ॥

एअं मन्त पअ सत्तअ अधइ मिसूसड

सब्रूभह मरण रूअ जनु ॥

वज्रकासन-मन्त्रो घ्राण-विषय-लग्नः ।

मिलित-पद घ्राण-विज्ञानम् ।

चिलिते-मन्त्र. स्वरपति-विषय.

हे-मन्त्र-(पदम्) द्विर्भणितव्य शब्द-विषयश्च

शब्दस्य स्वरपतिः, द्वयस्य विज्ञानम् ।

एवं मन्त्र-पद-सप्तकम् अर्द्धेन मिश्रितं सर्वस्य मरणं रूपं जनुः ।

वज्रअ आहर, मुन्तो, घान, विसूसड लअण ॥

मिलइत^१, पउ, घान, विजान ॥

चिलिए^२, मन्त^३ सरजत^४ विसूसड ॥

हेमन्त भिन्निभणिअबूभ । सह विसअओ,

सहह, सअजत^५, भिन्निइ^६, विजान । एअं मन्त, पअसत्त^७,

अधइ मिसूसड, सबभह मरणरूअ तत्तु^८ ॥

1 N मिरइत

5 N सरजात

2 N चिलिय

6 N भिन्निइ

3 N मन्त

7 N पअसत्तका.

4 N सरजात

8 A - N जन्तु

badzra ā sa ne yi ni snags /
sna yi yul la reg pa ho /
mi li ta yi snags kyi tshig /
sna yi nam pa śes pa ho /
tsi li te yi snags kyi tshig /
dbyans kyi bdag po yi ni lus /
he snags gn̄is b̄jod sgra yi yul /
sgra dan dbyans gn̄is kyi nam śes /
de ltar snags tshig phyed bcas bdun /
heh̄i dan skye bo kun gyi gzugs //

NOTES

Read आह्न for आह्नर—n and र are often confused

घान विस्सउ (= घ्राण विषय)—Sense of smelling

milaita—milita—cf मिलित—SM , p 435

घान विज्ञान (= घ्राण विज्ञान)—Consciousness of smelling

Read सरजति for सरजत

sarajati—sarayati—saraati—saravati—svarapati

हे मन्त्र भिन्निभणिअब्भं—1 e, हे हे—cf हे हे—SM , p 435

sadda—sabda

सद्दह—Gen singular

भिन्निह—Gen singular

Read सत्तअ for सत्त

sattaa—saptaka

अधइ—Inst singular

Read मिससउ for मिससउ

missau—mīśrita

Read जनु for तच् Tib skye bo

janu—janu(s)—Birth

XIII

सवरो षट्ठ सर आहनो खण्डेन्दुविन्दु
 मुअड मण्डिइओ भिन्निभणिअब्भं वज्जसत्त गुइहइअ ॥
 ख भिन्नि धु भिन्नि मुह भिन्नि कमह भाइओ
 अप्राणइ सम्मअट्ठ ॥

स-परं षष्ठस्वरासनं खण्डेन्दुबिन्दु-मुकुट-मण्डितम् (बीजम्)-

द्विर्भणितव्यं वज्रसत्त्वो गुह्यकः (= गुह्यक-रूपम्) ।

ख-द्वयं धु-द्वयं मुरु-द्वयं कर्मणो भावश्च प्राणैः समस्थम् ।

सवरो षट् सर, आहनो, खण्डेन्दुबिन्दु

मुधड मण्डिदधो, भिन्निभिणिधब्भं ॥

वज्रसत्त^१ गुह्यद्वय ॥ ख भिन्नि र भिन्नि

मुरु भिन्नि क्रमह भादधो । प्रधाणइ सम्म अट्ट ॥

1. N वज्रसन्तु-

sa mthah dīuq pah dbyans stan can /
zla dum thiq les mgo la brīyan /
lan gñis su nr brjod pan bya /
ido rje sems dpah gsan bahr qzugs /
lha gñis dhu gñis mu ru gñis /
las rnam s ky nr dnos po ste /
si og dan mñam du gnas pa ho /

NOTES

manduo—mandiu—mandua—mandiya—mandia—mandita

सवरो मण्डिदधो—1 e, ह

guhaja—guhyaka Pischel § 594

वज्रसत्त गुह्यद्वय—The mystical form of वज्रसत्त In the mystic language, वज्र means शून्यता and सत्त means ज्ञान (knowledge) So वज्रसत्त means 'the knowledge of शून्यता', cf—

वज्रेण शून्यता प्रोक्ता सत्त्वेन ज्ञानमाचता ।

तादात्म्यमनयी सिद्ध वज्रसत्त्वस्वभावत ॥—AS, p 24

Read धु for र Tib dhu

ख भिन्नि धु भिन्नि मुरु भिन्नि—ख ख, ध ध and मुरु मुरु,—cf ख ख ध ध धर धर मुरु मुरु—SM, p 435

kama—kamma—karma, cf Bengali काम (work)

कामह—Gen singular of कर्मन् where the consonantal base is dropped and the vowel base is formed

प्रधाणइ—Inst plural

sammaattha—samastha—Similar

अधते महअ जुइणि पहिअ सिद्धइए

मन्तपउ स अ काअन्त रूअ ॥

दे घ भिन्नि पउ ग्रं भिन्नि पउ हे भिन्नि पउ ह भिन्नि पउ

कोह दशउ अकूखरइ जमधिबोहबूभं ॥

अद्वैते-महायोगिनिपठितसिद्धे-मण्त्रपद तच्च कायान्तरूपम् ।

द्वे^१-धे-द्वयं पदम्, ग्रं-द्वयं पदम्,

हे-द्वयं पदम्, ह-द्वयं पदम्,—

क्रोध-दशकाक्षराणि यमादि-बोद्धव्यम् ।

अधते, महअ^१ जुइणि, पहि असिद्धइए,

मन्तपउ^२, सअ काअन्त रूअ ॥ ओघ^३ भिन्नि पउ,

इं भिन्नि^४ पउ, हे भिन्नि पउ, ह भिन्नि पउ ।

कोह दशउ अकूखरइ । जमधिबोहबूभं ॥

1 N. सअ

3. N उघ

2 N ०पउउ

4 N ग्रं भिन्नि ग्रं भिन्नि

*a dvar te mahā yo gi nī |
pa thi ta si ddhehi snags kyī tshig |
de yan lus mthah yi ni gzugs |
dhe dha tshig gn̄is gr̄am tshig gn̄is |
he yi tshig gn̄is ha tshig gn̄is |
khro bcuhr yi ge ḡsin r̄je m̄ |
mthar byed la sogs kyis¹ gor bya |
1 X kyū*

NOTES

adhate—advāite

mahaa—mahā

juini—yoginī

pahia—paṭhita

siddhaie—siddhe

अधते सिद्धइए—cf अद्वैते महायोगिनि पठितसिद्धे—SM, p 435

स—Nom singular of the pronoun तद् in Neut gender This form is the successor of the earlier form सो In Masc gender, we find the same form,—cf स शोवन (p 65), स वचन (p 173), स उडन (p 175), स विक्रमौ (p 256), स अथक् (p 391)—SK

अ—And

काचन्त—Combination of काच (—काय) and अन्त In Sanskrit we expect an चा which is shortened here It represents शून्य (void)

Read दे ध for ओध Tib dre dha

de—drẽ dha—dhã

दे ध भिन्नि—ह भिन्नि पड—cf द्रं द्रं धं धं यं यं हे हे ह ह—SM, p 435

koha—krodha

daśau—daśaka

अक्खरइ—Nom plural in Neut gender

जमधि—Combination of जम (—यम) and आधि(—आदि) In Sanskrit we expect an आ which is shortened here

bohabbham—boddhavyam

प वघसू स चउत्थ बीअ इ सिरइ लग्गउ

मे स मन्तो सअलह सहि सहाव डाइ ॥

एअं द्वअदसूसउ मन्तपउइ प्रएत सउत पअ लअणं ॥

प-वर्गस्य चतुर्थ-बीजम् ई-(कारः) शिरसि लगतु,

मे-स-मन्त्र —सकलस्य सन्धिः, स्वभावो डाकिनीनाम् ।

एवं द्वादशकमन्त्रपदं हि प्रेतसत्त्वपद-लग्नम् ।

पवघसू स चउत्थ बीओ^१ इसिरह^२ लग्गउ^३ ॥

सेस^४ मन्तौ सअलह^५ सहि । सदावडाइ ॥

एअ^६ द्वअ दसूसउ , मन्त्रपउइ ,

प्रएत सउत पअ^७ लअणं^८ ॥

1. N. चउ बीत्थओ.	5 N सअरइ
2 N इ सिरइ	6 N एअ
3 N रग्गउ	7 N अय
4 A N. मेस	8 N निअण.

pa sdehi bsha pahi sa bon la |
 ̄ yig mgo lu ̄ ey pa ho |
 me sahi snags ni tshags kun te |
 mkhah hgi'o ma yi ̄ an bshin no |
 de ltar snags ni bcu gñis ni |
 * † ‡ † //

NOTES

vagha—vagga—varga

प वघस् चउत्थ बीञ्चो—The fourth bya of the प class—1 e, म
 1—ī—ई is shortened here, cf Tib ī yig

सिरङ्—Loc singular

लग्गउ—Imperative, third person, singular number Here the double cono-
 nant is, perhaps, due to the change of conjugation, rt लग् being
 regarded as of the 4th class

प वघस्स—लग्गउ—1 e, भौ

saddi—sandhi

पवघस्स—सअलह सद्दि—1 e, the whole मन्त्त 1s भीमेस, —cf भीमे हस हस—SM,
 p 435

डाइ = डाकिनौ

dvaadassau—dvādaśaka

दस्सउ (=दश्क) —The doubling is due to the accent

praeta—preta

sauta—sattva

laana—lagana—lagna

XIV

हस हस वीरे मन्तपउ छ तथअ बेओ
 गुणह अइनन्त वक्खन । हाआर चउ बावइ
 हो अक्कु हु भिन्निभणिअब्भं सत्त अक्खरइ
 सूसत्तघाइह चम्मदि ॥

हस—हस—वीरे—मन्त्रपदानि षद् तथता—बीजं गुणस्यानन्तव्याख्यानम् ।
 हा—कारश्चतुर्बीजानि, हो—एकम्,
 हुँ—द्वयं भणितव्यम्—सप्ताक्षराणि स्वत्व-धातुर्हि चर्मादिः ।

हसह वीरप, मन्तपउ , क्तथअ^१ वेओ,
 गुण भअइ ॥ ननु, वक्खन्न^२ ॥ हाआर चउ वीवइ,
 होअक्कु , हुभिन्निभणिअब्भं , सत्त अक्खरइ,
 स्सत्तधाइह, चम्मदि^३ ॥

1 N चतथअ.

2 N वक्खन्न

3 N चम्मदि

sa ha dpa ho gcig snags tshig /
 dc bshun gśegs drug sa bon te /
 yon tan mthah med hchad pa ho /
 hā yr sa bon yr ge bshu /
 ho gcig hu^१ gñis brjod pañ bya /
 yr ge bduñ po lpags sogś^२ khams /
 1 X ho 2 X. sog

NOTES

Read हस हस for हसह

vīrae—vīre

हस हस वीरप—cf हस हस वीरे—SM, p 435

ह (-षट्)—six—ODB, p 789

tathaa—tathatā (Truth)—आ is shortened here

bea—bīja—II P § 40

Read गुणह and अइनन्त for गुण भअइ नन्त.

गुणह—Gen singular

aīnanta—ananta

vakkhana—vyākhyāna

हा आर—cf हा हा—SM, p 435

bīva—bīa—bīja—Here is व-ञ्जति

बीवइ—Nom plural in Neut gender

अक्कु (=एक)—The weakening of ए necessitates the doubling

हो अक्कु—cf हो हो—SM, p 435

hu—hu^१

हु भिन्नि—cf. हुं हुं—SM, p. 435

satta—sapta—seven

ssatta—svatva—self existence The doubling of स्स is due to the loss of व
 dhāi—dhātu (element).—The elements are—(I) Six indriyas (six faculties—

(I) चक्षुर्धातु 'sense of vision', (2) श्रोत्र धातु 'sense of hearing', (3) घ्राण-धातु 'sense of smelling', (4) जिह्वा धातु 'sense of taste', (5) काय धातु 'sense of touch', and (6) मनो धातु 'faculty of intellect'), (II) SIX viśayas (SIX kinds of objective elements), and (III) SIX vijñānas (SIX kinds of consciousness)

सूक्तधातु—The elements represented in the composition of self-existence

चक्रादि—Combination of चक्र (—चर्म) and आदि In Sanskrit we expect an आ which is shortened Here चर्म is चर्म धातु which is another name for काय धातु (sense of touch)

तिलोअनासनि इअ मन्तो दुट्ठक वाचिअइ ॥
 सत सइस एक कोटइ तथअगह परइवाअरइतए ।
 सवरअइ ऊसरइ मअइओ खण्डिन्दुबिन्दु उसइअओ ।
 एअं उपसमहरउइ मन्त सअलह ह ऊ अं मन्त सहावइ ॥
 एअं मन्तपउ चउरइ जुवणि उअन्ति जअअ सिद्धइ ॥
 त्रैलोक्यनाशनि इति मन्त्रो दुष्टकवाचिको हि ।
 शत-सहस्र एककोटि-तथागत-परिवारिते-(मन्त्रः),
 स-परकं हि ऊ-स्वरेण मण्डितं (बीजम्)
 खण्डेन्दुबिन्दुभूषितञ्च, एवम् उपसमाहार्यो मन्त्रः
 सकलो हि ह-ऊ-अं-मन्त्र-स्वभावो हि ।
 एवं मन्त्रपदानि चत्वारि योगिन्युत्पत्ति-जातसिद्धिः ।

तिलोअ¹ नासनिइअ मन्तो, दुट्ठक वाचिअइ² ॥

सतसहस्र एक बोटइ³, तथअ गह⁴ परइ वाअरइ त ए ।

सवरअइ, ऊसरइ⁵, मअइओ, खण्डिन्दुबिन्दु उसइअओ⁶ ।

एअं उस पस हरउइ, मन्त । सअलह⁷ । हऊअं । मन्त⁸ सहावइ ॥

एअ मन्तपउ, चउरइ, जुवणि, उअन्ति, अजअ सिद्धइ ॥

1 N त्रिलोक्य

5 N. ऊरइस

2 A. N कवाचिअइ

6 N ०बिन्दु उसइअओ

3 N रोडइ

7 N सअरइ

4. N तथाकागह

8. A. N मन्त.

ti ar lo kya bi nā śahr snags /
 sdan ba la ni cho ga ho /
 śa ta sa ha sra ko ti /
 ta tha ga tu pa ri ba re /
 sa mthah ū yr dbyans kys spras /
 zla bahr dum bu thrg les 1gyan /
 de lta1 snags kun nei sdud paho /
 ha ū am snags kyi an bshin /
 de lta1 snags kyi tshig ni bshin /
 rnal hbyor ma skyed dnos grub hgyun //

NOTES

tiloanāsanī—trailokyanāśanī—cf त्रैलोक्यविनाशनि—S M, p 435

इअ—इति

dutṭhaka—dustaka

vācia—vācika

sata—śata

sahasa—sahassa—sahasra

Read कीटइ for कीटइ Tib ko ti

kota1—koti

tathaagaha—tathaagaa—tathāgata

paraivāaraitae—parivārite—This an extended form

सत सहस

परइवाअरइतए—cf शतसहस्रकोटितथागतपरिवारिते—

S M, p 435

maaio—mandita

ज सरइ मआइओ—Decorated with the vowel ज

खण्डिन्दु—Combination of खण्ड and इन्दु In Sanskrit we expect an ए, which is weakened first into short ए and then into इ

सवरअइ

उसइअ—i e, इ

Read उपसमहरउइ for उअ पस हरउइ which does not give any sense

उपसमहरउइ—Potential participle

ह—a particle used for emphasizing a preceding word

अउरइ—Nom Neut gender

juvani—yoginī

Read उअति for उअति

uatt1—utpatt1

Read जञ्ज for ञञ्ज which gives no sense.
jaaa—jāta
siddhai—siddhi.

XV

पुणोहि सवरो पञ्चबाण पासट्ठइअ आसणो
खण्डिन्दुबिन्दु ओसणो विहिना तत्तबीओ ॥
प पासट्ठइअ बीओ पतानइ जुइनिजालु ॥
टअर उद्दीवणो मन्तु ॥

पुनर्हि स-परं पञ्चस्वरपार्श्वस्थितासन
खण्डेन्दुबिन्दुभूषणं विधिना तत्त्वबीजम् ।
प-पार्श्वस्थितबीजं प्रतनोति योगिनीजालम् ।
ट-कार उद्दीपन-मन्त्रः ।

पुणोहि सवरो, पञ्चबाण, पासट्ठइअ आसणो ।
खण्डिन्दुबिन्दु ओसणो^१ विहिना, तत्तबीओ ॥
पपा^२ सट्ठइ बीबीओ^३ । पतारइ^४ जुइनिजालु ॥
फअर^५ उद्दीवणो^६ मन्तु ॥

1	N	ओसनो	4.	N	पतारइ
2	N	पाप	5	N	टअर
3	N.	बीनिओ	6	N.	उद्दीवणो

*stan yan sa mthah dbyans lna pahṛ /
drun na gnas pahṛ stan can la /
zla dum thṛg les brgyan pa ho /
cho gas de kḥo nahn sa bon /
pa drun gnas pa ṛnal hbyor mahṛ /
tshogs ṛi bskyed par byed pa ho /
ta yṛg hbar bar byed pahṛ snags /*

osano—usana—ūsana—hūsana—bhūsana

vihinā—Inst singular

Read पासट्ठइअ for पासट्ठइ

Read बीची for बीबीची which gives no sense

Read पतानइ for पतारइ as it makes no sense and न and र are often confused

patāna1—pratanoti—produces, creates

Read टअर for फअर Tib ta yrg

uddivano—uddipana

सिहरूअए खअ मन्तपउ विनायक, विधसूसनो इअ ॥

गजरूअए ग मन्त सत्तविण्णकअओ ॥

तैलोअउदरए पउ वरइइ धूइ सअल्लु उअन्ति ॥

समुदमेअले गह भिन्निपउ मन्तु

साजरुमिहउ मन्तअ मेउ ॥

सिंह-रूपे ख.—मन्त्रपदं विनायकविध्वसनमिति ।

गज-रूपे गः—मन्त्रः सत्त्व-विघ्नकरश्च ।

त्रैलोक्योदरे-पद वाराहीदूतिसकलोत्पत्तिः ।

समुद्रमेखले-‘ग्रस’-द्वयपद-मन्त्रः सागरमेखलामन्त्रकमेखला ।

सिहरूअ ए खअ मनुपउ विनाअ¹ कुविधसूसनो इअ ॥

गजरूअ, ए गमन्त, सत्त विण्णकअओ ॥

तैलोअ उदरए पउ वरइइ, धूइ सअल्लु उअन्ति ॥

समुद मेअले² गहभिन्निपउ , मन्तु³

साजरु मिहउ, मन्त अमेउ ॥

1. A N विनाय० 2 N मेअरे

3 N मन्त

sin ha ru pe khah snags tshig /
bgags kyi gtso ba b'lag byed pa'ho /
ga dza ru pe gah yi snags /
sems can kun gyi bgags byed pa'ho /
trar lo kyo da re yi tshig /
rab mchog pha 'na kun bshyed pa'ho /
sa mu d'a me kha la gra ha g'as kyi tshig /
rgya mtsho lta buhi sha rays rgyan /
de ni snags kyi sha rays so /

NOTES

सिद्धरूपे खं—cf सिद्धरूपे ख—SM, p 435

khāa—kha ka—The letter ख

vidhassano—vidhvamsana

इष—इति

गजरूपे ग—cf गजरूपे ग—SM, p 435

vinna—vighna

तैलीष उदरे—cf तैलीकीदरे—SM, p 435

Read वरहृद् for वरहृद्

varahai—vārāhī.

dhūi—dūti

samuda—samudda—samudra.

meale—mehale—mekhale

gaha—grasa.

समुद्र मेषले गह भिन्नि पड—cf समुद्रमेषले मस मस—SM, p. 435

sājaru—sāyara—sāara—sāgara

mihau—mekhalā—II P § 363

meu—meau—mehau—mekhalā

हुँ फडारु डाइनि प्रसु अ ।

वीरद्वैतए हुँ मन्तपड पकेत उअत्ति यह यजउ भिन्निअब्भं ।

एअं सत्तपड मन्त सब्भ कम्मअ

लोअ जनभोम उअत्ति मन्न हाइ ॥

हुँ-फद्-कारो डाकिनीप्रभुश्च ।

वीरद्वैते-हुँ-मन्त्रपदं प्रकेतोत्पत्तिर्यथा योगश्च विज्ञातव्यम् ।

एवं सप्तपदमन्त्रः सर्वकर्मकलोकज्ञानभूमोत्पत्तिर्मनो जहाति ।

हुँ फडारु, डाइनि, पभूअ ।

वीरद्वैतए हुँ मन्त्रपड , पकेत उअन्ति ।

यभे , यजउ^१ भिन्निअब्भ ॥

एअ सत्त पडमन्त, सव्भ कम्मेश लोअ ।

जन भो मउअन्ति मअ हाइ ॥

1. A. यजेउ

N यउउ

hum dan phat gyi yi ge na |
mkhah hgr'o ma yr khyab bdag go |
br̄ r̄ā dvar te hum snags tshig |
thabs dan ses r̄ab gn̄is med las |
tha ma la hdus byas skyes paho |
de ltar r̄kan pa bduṃ snags te ||

NOTES

फडारु—Combination of फट् and आरु (—कार)

अ—And

vīraddatāe—vīrādvaitē—cf वीरद्वैते हुँ हुँ—SM, p 435.

paketa—praketa—knowledge, perception, appearance

uatti—utpatti.

Read यद् for यने, as the latter does not give any sense

yaha—yathā.

yaja—yoya—yoa—yoga

अ—And

bhinnabbham—bhinnaviyabba, vinnaviyavva—vijñātavyam—Potential participle

jana—jñāna—knowledge

bhoma—bhūma(n)—World.

manṇa—mana(s)—The doubling is due to the accent, —Acc singular, =सकल्प,
विकल्प (desire, conception formed in the mind, volition)
ह्राइ (—ह्रा, 'to remove') =जहाति—Present tense, third person, singular number

XVI

हुँ हा भिन्नि महापसुमोअनइ पउ ससरउ ॥
योगएसरइत्त मन्त सान्तिरूइनि ॥
डाइनी लोआना वद्धनइ पउ बोइ निभानो लोअ ॥
हुँ-हा-द्वय-महापशुमोहनि-पदं ससारश्च ।
योगेश्वरि त्वम्-मन्त्रः शान्तिरूपिणी ।
डाकिनी-लोकानां वन्दनि-पद बोधिनिभानो लोक ।

हुँ हाभिन्नि, महापसु मोअनइ, पउ ससरउ ॥
योग एसर इत्त मन्त, सान्तिरूइनि ॥
डाइनी लोआना¹ वद्धनइ², पउ, बोइ निभानो³ लोअ⁴ ॥

1. A. N. लोआना. 3 N. भित्तानो.
2. N omits it. 4. N. रोअ.

hum hā gñs mahā pa śu mo ho niho /
tshg gi hkhor bahr ṛmons pa ho /
yo ge śva ṛi tvam gi snags /
shṛ ba ṛi n gṛugs su ho /
ḍā hr nā lo kā nām ba nda nihr tshg /
hyg ṛ ten byan chub tu hyug byed /

NOTES

हुँ हा भिन्नि महापसुमोअनइ—cf हुँ हुँ हा हा महापशुमोहनि—SM, p 435
sasara—samsāra
योगएसरइत्त—cf योगेश्वरि त्वम्—SM, p 436.
sānti—śānti

rūam—rūpini.

लोभाना—Gen plural

v addhanaḥ—vandanī

डाइनी लोभाना वद्धनइ—cf डाकिनौ लोभाना वन्दनि—SM, p 436

— . —

सत्तकम्मे हुँ फडमन्तपउ चउट्ठीअ हसइअओ ॥

भूतन्तासनइ पउ तीथओजान नासअइ ॥

एअं सत्त मन्तपइ भण्णिअ कम्म करइ ॥

सत्यकर्मणि हुँ फट्-मन्त्रपदं चतुर्थ्यं दर्शितञ्च ।

भूतत्रासनि-पद तीर्थिक-ज्ञानं नाशयति ।

एवं सप्तमन्त्रपदं भिन्नकर्म करोति ।

सत्तकम्मे हुँ¹ फडमन्तपउ, चउट्ठीअ हसइअओ ॥

भूतन्ता² सनइ, पउ, तीथओ जान नसअइ ॥

एअ सत्त मन्तपइ, भण्णिअ³ कम्म करइ ॥

1 N. हुँ. 2. N भूता०

3 A N भण्णिअ

sa tya me hum phathi snags kyī tshig /
mthah bshī po ni ston pa ho /
bhūta trā sa na yī tshig /
mu stegs ye śes hjom s pa ho /
de ltar snags tshig bdum pos ni /
las kyī dbye ba byed pa ste //

NOTES

satta—satya

कस्ये—Loc singular

फडमन्तपउ—Combination of फट् and मन्तपउ (— मन्त्रपद)

सत्तकम्मे हुँ फडमन्तपउ—cf. प्रत्ययवारिणि हुँ फट्—SM, p 436

cauṭṭhīa—caturthya

ddasa_{1a}—darśita—The doubling is due to the accent

bhūtattāsa_{1a}—bhūtatrāsam—cf भूतत्तासनि—SM , p 436

tīthao—tīthau—tīrthika—Non Buddhist, such as the followers of Brahminism
or Jainism

jāna—jāna

नासचइ—Present tense, third person, singular number

paī—pada

bhanna—bhinnaka

कारइ—Present tense, third person, singular

XVII

पहन्तो सवरो अ जुत्तोइ यहन्तो ईसर जुत्तउ ।
एओ नहन्तो रेओ पहन्तो सिद्धे पउ विद्ये पउ स्वरि मन्तो ।
प पासउ ट बीओ हु खण्डिन्दुबिन्दु ओसन्नो
पुणोवि भणिअब्भं ॥

प-(कार)-स्यान्तं स-परम् अ-युक्त हि य-(कार)-
स्यान्तम् ई-स्वर-युक्तञ्च ।

एवं न-(कार)-स्यान्तं रेफ-(युक्तम्), प-(कार)-स्यान्त
सिद्धे-पद विद्येपदम्—श्वरि-मन्त्रः ।

प-(कार)-पार्श्वञ्च ट-बीजं हुः खण्डेन्दुबिन्दु-भूषणः,
पुनरपि भणितव्यम् ।

पहन्तो, सवरो अजुत्तइ¹, यहन्तो, ईसजुत्तउ, एओ ।

नहन्तो, रेओ , पहन्तो , सिद्धे पउ, विद्ये पउ ।

स्वरिमन्तो , पपासउ, टबीओ, हु खण्डिन्दुबिन्दुओ ।

सन्नो, पुणो विभंणिअब्भं ।

I N. अजुत्तोइ

pa mthah sa mthah a dan ldan /

ya mthah i yr dbyans dan beas /

yig na mthah na ra yig dan /
 pa mthah dan sid¹ dhehr tshig /
 bid dyehr tshig dan sva rhr snags /
 pa di un ma dan ta sa bon /
 hum la zla dum thig les brgyan /
 bshyar la yan ni brjod par bya /
 1 X sen

NOTES

Read ईसर for ईस

ईसर—The vowel ई

eo—eu—eva, evam—Thus Cf Old German, eo

reo—reu—rea—reha—repha

osanno—usana—ūsana—hūsana—bhūsana—The doubling is due to the accent

vi—ap₁ Pischel § 143

सिद्धे पठ पुणो वि भणिसिद्धे—cf परमसिद्धे महाविद्येश्वरि हँ हँ फट् हँ हँ फट्,—SM

p 436

प पासट्ठइओ टआरो हुँ फडाख साहोइ सअउ ॥

एअं मन्तु नाभिट्ठइअ विहिना सधनाओ सह कअओ ॥

प-पार्श्वस्थितः ट-कारो हुँ फट्कारः स्वाहया सह च ।

एवं मन्त्रो नाभिस्थितो विधिना स्वधा-नाम्ना सह कथितः ।

पपासट्ठ टईओ,¹ टआरो, हुँ फडाख साहोइ सअउ ॥

एअ मन्तु नाभि ट्ठइअ, विहिना, सधनाओ, सह कअओ^२ ॥

1. A ंट्ठइओ. 2 N कअउ

N. ंट्ठइउ

pa di un gras dan ta gīg ste /
 hum phat dan ni svāhā bcas /
 snags hda lte bar cho ga yrs /
 bsgrub bya min dan bcas par brjod //

NOTES

फडाह—combination of फट् and षाह (—कार)
 साहोइ—Inst singular of साहा—cf इं इं फट् इं इं फट् साहा—SM, p 236
 saa—saha—with Tib bcas
 उ—and
 vihīnā—vidhīnā—Inst singular
 sadha—svadhā
 nāo—nāu—nāva—नाह—nāma Pischel § 152
 kaao—kaau—kahau—kahū—kahīa—kathita

XVIII

इन्दिय विसज न दिक्खदउ न भुअ नइ सत्थानाइ होइ ।
 सभु पपञ्चु भाअ गहुअओ छडइ मोह पम्मत्थ पविस्स ॥
 इन्द्रियविषयो न दृश्यताम्, न भुजो न हि संस्थानादिर्भवति ।
 सर्वं प्रपञ्च भावेन गृहीत्वा च छर्दय मोहं परमार्थं प्रविश ।

इन्दय विसजन दिक्खदउ , न भ्रअ^१ नइ सत्थान हइ ।
 सभु पपञ्चुभाअ गहुअओ छडइ मोह पम्मत्थ पविस्स ॥

1 N^{*} दिक्खपउ A. N. भुअ

dban pohā yul nī mī tta sīn |
phyag dan bshugs tshul la sogs mīn |
bsgoms pas spros pa kun bzun ste |
gī mug de nī span bor gyis |

* * * * * //

NOTES

Read इन्दिय for इन्दय

indīya—indriya

visaja—visaya

दिक्खदउ—Pass Imperative mood, third person, singular number

bhua—bhūja

According to Tib sogs (= षादि) and also for the sake of metre, read सत्थानाइ
 for सत्थान

satthānāi—samsthānādi

Read होइ for हइ, for the sake of metre

hoi—bhavati

sabhu—sabba, savva—sarva

papañcu—prapañca.

bhāa—bhāva—This form is taken here as Inst. singular.

गहुञ्च—This is a gerundial form.

ससु गहुञ्च चो—And realising all the phenomena (प्रपञ्च) through भाव.

Thus it is said—

“भावेन लभ्यते स
भावाधीनमिदं जगत ॥”

chadaı—chadahi—Imperative mood, second person, singular number

चोइ—Acc singular

pammattha—paramārtha

पविस्स (=प्रविश)—Imperative mood, second person, singular number The doubling is entirely due to metre

बडइ पविस्स—Give up illusion and enter into Highest Truth

Metre—सहकारकुसुममञ्जरी

ओजे त्रयोदश समे पञ्चदश सहकारकुसुममञ्जरी । —इन्दीनुशासन ।

—, ० —

XIX

रम रम परम महासुह वज्जु प्रज्ञोपायइ सिज्जउ कज्जु ।

लोअण करुणा भावहु तुम्म सअल सुरासुर बुद्धहु जिम्म ॥

रमस्व रमस्व परममहासुखवज्जे, प्रज्ञोपायेन सिद्धिः कार्या ।

लोकानां करुणां भावय त्वं सकलसुरासुरेषु बद्धो हि यथा ।

रम रम परम महासुख^१ वज्जु, ^२प्रज्ञोपायइ सिज्जउ कज्जु^३ ।

लोअण करुणा^४ भावहु तुम्म, सअल सुरासुर बुद्धहु^५ जिम्म ॥

1. A N. महासुह

3. N कज्ज

2. N वज्ज

4 N करुणा

5. N बद्धहु.

*mchog tu bde ba chen pahi do rje rol cug rol /
 ses rab thabs khyis dgons pa grub pa mdzod /
 hyig rten rnam la khyod khyis¹ thugs rje bsgoms /
 ri lta lha dan lha dan mun ma lus sans rgyas mdzod //*

1 X kyi

NOTES

रम्—Imperative mood, second person, singular number

mahāsuha—mahāsukha

प्रज्ञोपायम्—This form is Inst singular of—अ bases

sijjau—siddhi

kajju—kāryā

प्रज्ञोपायम् सिञ्ज कज्जु—The way to attain सिद्धि is the proper combination of प्रज्ञा (wisdom) and उपाय (means) प्रज्ञा is शून्यता, devoid of all प्रपञ्च and उपाय is करुणा (compassion) For the realisation of मोक्ष (salvation), both of them are required together They are inseparable like the lamp and its light (AS, p 2).

लोअण—Gen plural of—अ bases

भावङ्—Imperative mood, second person, singular number

hu—khu—khalu Pischel§ 94 and 148

जिन्ध = यथा

Metre—चोपाई, 8 + 7 = 15 Final syllable must be short

आराहिअ महसुहि बोहि वज्जहरोइ

के सुण समाहिअ अच्छसि तुम्म ।

रामय वज्ज पम्मे अजुइ निबोहइ

जि सह सुण समाहिअ अच्छइ तुम्म ॥

आराधितो महासुखेन बोधिवज्रधरो हि, कः शून्यसमाधौ असि त्वम् ।
 रामय वज्र पद्मे अद्य हि निबोधसि येन सह शून्यसमाधौ असि त्वम् ।

आराहिभ मह सुहिवो' बोहि वज्रहराइ,
 के सुण सहाहिभ अछसि तुम्म ।
 रामय वज्र पम्मेभ जुइनि' बोहइ,
 जिमहे' सुण' समाहिभ अछइ तुम्मे ॥

1 A छहि

3. N. मह

2 N जुइति.

4 N छन

*byan chub ıdo ıje hdzın pas bde chen gyıs m
 mñes par mdzod /
 lhyod m ston ñıd tın ne hdzın la shugs sam cı /
 ıdo ıje pa dma ıol bas den m nes rtogs mdzod /
 gan gıs lhan cig ñıd tın hdzın la kyod bshugs /*

NOTES

ārāhīa—ārādhīta

mahasuhi—mahāsuhaı—Inst singular of महासुह (—महासुह)

bohi—bodhi

Read वज्रहरो for वज्रहरा.

vajjaharo—vajradhara.

के—Nom singular of the pronoun किम् The real pronoun form in Sanskrit
 * is कद् and not किम् (cf कदन्, कदन्, etc) किम्, as a matter of fact, is in
 Neut gender, which comes from कम्, क becomes कि as it is followed
 by म् (cf पूर्णिमा—पूर्वमा) cf Bengali, কে used in the same sense

suna—sunna—\$ūnya

समाहिभ—This form is Loc singular It has been declined like—इ bases in
 the feminine gender

Read अछसि for अछसि

अछसि (=असि)—Present tense, second person, singular number

तुम्ह = त्वम्

रामय—Causative, Imperative mood, second person, singular number

वज्र (=वज्र)—Acc singular

पम्मे—Loc singular In the esoteric doctrine the वज्र symbolizes the लिङ्ग and
 the पद्म represents the female organ The union of the वज्र (the
 thunderbolt) and the पद्म (the lotus) symbolizes the highest bliss
 (महासुह) arising out of conjugal union.

aju—ajju—ajja—adya

nibohai—nibohahi—nibodhasi—Present tense, second person, singular number

Read जि सह for जिमहे Tib gau gis lhan cig

ji—ja₁—Inst singular This form is shortened here due to metre

Read अच्छइ for अछइ

accha₁—acchahi—acchasi (= अस्ति)—Present tense, second person, singular number

Read तुम्ह for तुम्हे

Metre—भमरद्रुतम्

षाचुता भमरद्रुत अजे । षष्ठावद्वयं चतुर्मात्रपञ्चकं त्रिमात्रञ्च भमरद्रुतम् । अजेरिति दशभिरष्ट भिष्य यति ।—ऋन्दीनुशासन ।

जारहि तुम्मि पभु चउधाउ बीओ
उठति चआलि अवधूइ सज्जअ ।
तिहुयण डहइ न दिसुइ कोह
जलति जलति निव्वाणसरूअ ॥

ज्वालय त्वं प्रभो चतुर्धातुबीजम्, उत्तिष्ठति चण्डाली अवधूतीसज्जा ।
त्रिभुवनं दह्यते न दृश्यते कोऽपि, ज्वलति ज्वलति निर्वाणस्वरूपम् ।

जारहि तुम्मि पभु चउधाउ बीओअ
उठति वआलि^१ निवधूइ सज्जअ ।
तिहुअण डफइ^२ न दिसइ कोह
जलति जलति निवाणसरूअ ॥

1. A N चआलि 2. A. N डहइ

*mnah bdaḡ khyoḡ kyis khams bshahr sa
bon hḡzag paḡ mdzod /
a ba dhu tahr ran bshin gtum mo ldan baḡ hgyur /
sa gsum sreg paḡ byed de gaḡ duhan mi nḡthon no /
mya nan hḡdas paḡ no bos hbar shin hbar bar hgyur /*

jārahī—jālahī—jvālaya

तुम्हि—This form is in the plural number of the pronoun of the second person both in Nom and Acc cases But it is used here in the sense of Nom singular

प्रभु—Voc singular of—उ bases

चतुर्धा—Four elements In Buddhism only four elements are recognized —

चत्वारि महाभूतानि कथम् ? पठवीधातु, आपोधातु,
तेजोधातु, वायोधातु, भूतरूप नाम ॥

—अभिधम्मत्थसंगहो, p 30

The Buddhists do not recognize आकाश as an element —

आकासधातु परिच्छेदरूप नाम ॥

—अभिधम्मत्थसंगहो, p. 30

उठति—Present tense, third person, singular number

caāli—candāli

Read अवधुद् Tib a ba dhu tñi

avadhū—avadhūti

sajja—sajjā

उहद्—Pass present tense, third person, singular number

Read दिसुसद् for दिसद्

दिसुसद्—Pass present tense, third person, singular number

koha—ko o—ka-wa—ka-va—ka-vi—kapi—ODB, p 845

जलति जलति निव्वाणसरुद्ध—There shines and shines the character of निर्वाण

Metre—चौपाई (also called पादाकुलक and कुलपाई) The last foot is commonly, though not invariably, a spondee.

डाइनि सहजरुइ आनन्दइ

जरण मरण पडिहास न दिसुसइ ।

इ बोह करहु चित्त जिननाहइ

सत्तधाउ उतारहु माइअइ ॥

डाकिनी सहजरूपेणानन्दति, जरण-मरण-प्रतिभासो न दृश्यते ।

इमं बोध कुरु चित्त जिननाथस्य सत्त्वधातुमुत्तारय मायायाः ।

डाइनि सहजरुइ^१ धानन्दइ ।
 जरण मरण^२पडिहास न दिसइ ।
 इबोह करहु^३ चित्त जिण^४ ना हइ ।
 सत्तधाउ उतारहु माइअइ ॥

1	N	सहजरुइ.	3	N	कारहु
2	N.	omits it	4.	N.	जिन

lhan shyes ran bshin gyis ni mlhahg'o
ma r nam's dgah bar mdzod |
rga ba dan ni hchi bar snan ba ma mthon no |
thugs kyi rgyal ba mgon po yis ni hdi
dag sad pa'i mdzod |
sgyu mas sems can kham's ni bsg'al bar mdzod ||

NOTES

dāini—dākinī They are generally represented as five in number —

- (1) बुद्ध डाकिनी—holding a wheel
- (2) वज्र डाकिनी—holding thunderbolt
- (3) रत्न डाकिनी—holding jewel
- (4) पद्म डाकिनी—holding lotus
- (5) कर्मे-डाकिनी—holding a sword

Some add another डाकिनी, called विज्र, holding double thunderbolt

डाकिनीs correspond to the five female energies of the five Dhyāni—Buddhas saharjārūi—sahajarūai—Inst singular Tib ran bshin gyis This form is shortened due to metre

धानन्दइ—Present tense, third person, singular number
 padihāsa—pratibhāsa

जरण मरण पडिहास न दिसइ—The appearance of old-age and death is not seen (there)

इ—Acc singular of the pronoun इद्म् in Masc gender Cf इ (—this) in the Maithilī language

boha—bodha

कारहु—Imperative mood, second person, singular number

चित्त—Voc singular

jīnanāhai—jīnanāhaha—Gen singular of जिननाह (—जिननाह) इ in the place of इ (genitive singular affix), is due to rhyme.

sattadhāu—sattvadhātu—A world of living beings

नाइकार—Abl singular of—आ base

Metre—चीपाई

XX

बोहि सहावइ सब्भु जनु मोहिअ बालहु अविजिनु ।

जुइनि तत्तु सब्भु सारु जोहि सो नरु वज्जधरु ॥

बोधि-स्वभावे सर्वजनः, मोहितो बाल खलु अविज्ञः ।

योगिनीतत्त्वे सर्वसारे यो हि स नरो वज्रधरः ।

बोहि सहावइ सब्भु जनु, मोहिअबालहु अवि' ।

जि जुइनि तत्तु सब्भु सारु, जोहि सो नरु वज्जधरु" ॥

1 N combines अवि with जि in the third pāda

2 N. वज्रधरु

shey bo thams cad byan chub ran bshun te /
ramons pahṛ byis pas śes pa ma yin no /
sems can thams cad nal hbyor mahṛ de ṅnd /
ma gan yin pade m rdo rje hchan //

NOTES

बोहि सहावइ सब्भु जनु—All men have the nature of (acquiring) supreme knowledge (बोधि)

Read—अविजिनु for अवि and जि in the third pāda The metre, rhyme and the sense require the reading अविजिनु

avijinu—avijānu—avijānu—avijna Pischel§ 118

junnu—yoginī—The doubling is due to metre

सबभु सारु—Which is the essence of all

naru—nara (man)—Nom singular

vajjadharu—vajjadhara

जुइनि तत्तु सो नरु वज्जधरु—That man who stands on the truth of योगिनी which is the essence of all, is regarded as वज्रधरु

Metre—कुसुमितकेतकीहस

तया सुने तयोदश ओजे चतुर्दश कुसुमितकेतकीहस —कन्दोनुशासन ।

XXI

सुणु सुणु तुम्मि भाइनिइ सत्तधाउ सहाइ निमोचनी ।
तुम्मिहु सत्तहु भेउ नाइ वीरहु सब्भहु उत्तारनी ॥

शृणु शृणु त्वं भगिनि हि, सत्त्वधातुस्वभावनिर्मोचनी ।
तव सत्त्वस्य भेदो नास्ति, वीरस्य सर्वस्य उत्तारणी ॥

सुणु सुणु तुम्मि भाइनि । इ ।
सत्तधाउ सहाइनि^१ मोचनि^२ ।
तुम्मिहु सत्तह^३ भेउ नाइ,
वीरहु सब्भ हउ तारनि ॥

- 1 N. omits इ सत्तधाउ सहाइनि
- 2 N मोचनी. 3 N. सत्तहु
- 4 N omits ह and connects उ with तारनी

gson cig gson cig¹ sɪn mo khyod /
sems can khams kyr ɪ an bshɪn grol byed ma /
khayed dan sems can ɪ nams la dbye ba med /
dpah bo thams cad sgrol boi mdzad pa mo //

1 X omits 'gson cig'

NOTES

तुम्मि—Nom singular of the pronoun of the second person But really speaking, this form is plural

भाइनि—Voc. singular This is long due to metre

इ—is used here as expletive

सुणु सुणु तुम्मि भाइनि—Hark, hark, o sister ! hark.

nimocani—nirmocani

तुम्मिहु—Gen singular (strictly speaking plural)

सत्तहु—Gen singular

bheu—bheda

nāi—nāhi—nāthi—natthi—nāsti—(na + asti) Dr S K Chatterji in O D B, p 555, derives नाइ from na + ās't (na + āsīt—nāh—nāi) and consequently takes it as a past form (p. 953) But Bengali नाइ is really a

present form, and when preceded by some finite or infinite verbs, a past one, e g, आमात्र हाते टाका नई (present tense) and आनि एहे काज करि नई (past tense) The second example, आनि एहे काज करि नई=आनि एहे काज करिना आहि ना—I am not, after doing this work—I e, I did not do this work It should also be noted here that Gujarāṭi 'nathi' or 'nathi' (=Bengali नाइ) comes from नास्ति

तुम्हिह सत्तह भेउ नाइ—There is no difference between yourself and the living beings

वीरह—Gen singular A साधक is called वीर who attains सिद्धि (success), after sticking to the वामाचार

सबभह—Gen singular

utāran—uttāran

वीरह सबभह उतारनी—you are the deliverer of all the vīras

Metre—द्विपदी

चतुर्मादादिकविशत्प्रान्तरक्रियुगै पुन ।

एकानेकैरन्तवर्षैर्दमके द्विपदी विदु ।

—कन्दोतुशासन ।

XXII

सूअरओइ जगु मुदिअओ सहज सहाइ तत्तु सरो ।

पुणु संसारह दुःख न हो जि पसु सोइ बुद्ध तु जनो ॥

शू-कारेण जगन्मुदितञ्च, सहजस्वभावतत्त्वं स्मर ।

पुनः संसारस्य दुःखं न भवति, यः पशुः स हि बुद्धस्तु जनः ॥

सूअरओइ जगु मुदिअओ, सहज सहाइ तन्तु सरो ।

पुणु संसारह दुःखनहो, जि पसु सोइ बुद्धतु जनो ॥

sū yī yī ges hgrō kun 1 gyas btab ste /

lhan skyes 1 an bshun de kho na nīd dī an par bya /

stan yān hkhon bahr slug bsnal mī hoñ no /

phrugs gan ym pu skye bo de 1 nams sans 1 gyas so ॥

NOTES

sū—śū—It symbolizes सून्व.

स्वरञ्ज—Inst singular

jagu—jagat—The world

mudā—mudita

सहज सहाइ (=सहजधर्म)—The Sahajyā doctrine

Read तत्तु for तन्तु which gives no sense

tattu—tattva—Truth

सरो (=सर)—Imperative mood, second person, singular number.

ससारह—Gen singular

ह्री—भवति, cf अष्यत् नाहो अष्य वि रुद्धी—DKS, p 112, जिम तिम ह्री शिसरि जाइ—DKs, p 118

जि—Nom singular

pasu—paśu.

तु—an emphatic particle The emphasizing^g particle त in Bengali comes from तु Cf अहि उ वृणावन—SK

Metre—द्विपदी

XXIII

जमदूअ जोइ अछहु तुम्मि तइ अजरामरु पावहु पुणिइ ।

मरण न पाइ बोहि अनुत्तओ जुइनि पाप न पुन्नइ जुत्तउ ॥

यम-दूतो योगी असि त्वम्, तत्राजरामर प्राप्स्यासि पुनर्हि ।

मरणं न प्राप्नोति बोधिरनुत्तरः, योगिनी पापेन न पुण्येन युक्ता ॥

जमदुअ¹ जोइ अछहु² तुम्मि,

तइ अजरामरु पावहु पुणिइ³ ।

मरण न पाइ बोहि अनुत्तओ,

जुइनि⁴ पाप न पुन्नइ जुत्तउ ॥

1 N ०दूअ , 3 N पुणीइ

2. N अछहु 4 N. जुइनी

*gāin rje pho ŋa mo yī rnal hbyoi ma lhyol bshugs /
de yis slar yan rgas dan hchi ba med pa khob /*

*hchi ba slon bar byed pahṛ nal hbyoi ma bla med /
nal hbyoi ma la sdiḡ dan bsod nams mṛ lḡan no //*

NOTES

jama—yama—In Post-Vedic mythology we find that यम is the appointed Judge or Punisher of the deed and for this reason, he is also called धर्मराज or simply धर्म (Law or Justice personified) धर्म, i e, यम is, in later period' identified with धर्म, one of the Buddhist Trinity So यम दूत means here धर्म-दूत (i, e, the messenger of धर्म in Buddhism) There is a chapter on यमदूत-सवाद in शक्यपुराण of रामाङ्क पण्डित, where यम has been identified with धर्म (one of the Buddhist Trinity) In the same work, we also find the mention of धर्मदूत instead of यमदूत यम is held in high estimation in the Dharma-cult—a form of Buddhism

dūa—dūta—The messenger

taṛ—taḡṛ—tāḡṛ—tamḡṛ—tamḡṛ—tasmṛn oṛ from ta dhṛ (ta dhṛ—taḡṛ—taṛ), where 'dhṛ' is an old locative suffix, not found in Sanskrit, but derived from Pāli—dhṛ (cf Pāli, सब्बधि=सर्वत्र) and from Greek—thṛ — ODB, p 745 Cf तँहि, तहि (=तत्र)—AC, 14 1, 28 1, 43 4, 50 6, तहि (=तत्र)—SK, p 306

पावहु—Future tense, second person, singular number

पुणि (पुनर्)—cf पुनि—GCG, p 316, 321, 328, 340, 342, पुणि—SK, p 124, 160, 229, 397

इ—used as expletive

पाइ—Present tense, third person, singular number, cf मणे ख पाइ—SK, p 204.

anuttāo—anuttara

punna—punya

पुनइ—Inst singular of—अ base

Metre—चौपाई

—o—

XXIV

इन्दिअ बोइसत्तजनु विसजह बुद्धत्त करो ।

कन्द बुद्धसहाइ धरो घातह वजधरुइ धरु ।

बन्धइ आवडगमु न हो अमरह भाइ समु धरु ।

करुणा जुवइ अच्छसि तो जि जि परडअआर करो ॥

इन्द्रियाणि बोधिसत्त्वजनितानि,
 विषयाणां बुद्धत्वं कुरु ।
 स्कन्धं बुद्ध-स्वभावं धर,
 धातून् वज्रधरेण धर ॥
 बन्धो हि गमागमो न भवति,
 अमरस्य भाव सर्व धर ।
 करुणा-योगेनासि त्वम्,
 येन येन परोपकार कुरु ॥

इन्द्रिअ बोइ^१ सत्तजनु^२, विसजइ^३ बुद्धत्त करो ।
 कन्द बुद्ध सहाइ धरो, धातह वजधरइ धर ।
 बधइ आचउगमु, महो, अमरह भाइ सब्भु धर ।
 करुणा जुवइ अच्छसतो, जिजिपर उआरकरो^४ ॥

1. A. N बोइ 3 N वीसजइ
 2 N सत्तजव 4 N उआलकरो

*dban pa rnam s m byan chub sems dpah bsk'yed /
 yul rnam s k'yr m sans rgyas 'nīd du gyis /
 phun po dan m sans rgyas lhan cig zuns^१ /
 lham s rnam s rdo rje h'dzin pa r g'zun ba ma yin no /
 srīd par slan yan ldog pa r hgyur ba ma yin no /
 thams cad heh ba med pa'ri no boi zuns^१ /
 s'm rje yn m sbyor bas khyod bshugs śm /
 gan dan g'as gshan gyi dogs pa gyis //*

1 X zun

NOTES

इन्द्रिअ (—इन्द्रिय)—Organs of senses It is used here in the sense of इन्द्रिय ज्ञानानि and though the form is in singular, it conveys the plural sense

boi—bohi—bodhi

satta—sattva

बोधिसत्त्व is a mystic term which means वस्तु (objects) बुद्ध and बोधिसत्त्व are mystic terms and are fully explained in डाकार्णव, पटव XIV —

क बुद्ध क बोधिसत्त्वक विशेष नाम विद्यते ।
वस्तुबोधनाद् बुद्धोऽहन्त्वस्त्व बोधिसत्त्वकम् ॥

janu—janīu—janīa—janīta

visaja—visaya

विसजह—Gen singular Really it conveys the plural sense

करी—Imperative mood, second person, singular number

इन्द्रिय — करी—The knowledge of the इन्द्रिय (organs of senses) is generated
by बोधिसत्त्व (objects) Attain Buddha hood about the objects

kanda—skandha—In the mystic language the five Skandhas represent the
five Dhyāni Buddhas But originally they would mean—(1) रूप
'matter', (2) वेदना 'feelings', (3) सञ्जा 'ideas', (4) सञ्चार 'volition' and
(5) विज्ञान 'consciousness' In JS, p 41, स्कन्ध is explained in its
technical sense —

पञ्चबुद्धस्वभावत्वात् पञ्चस्कन्धा जिना स्मृता ।

sahāi—svabhāva But in Tib lhan cig = सह (with)

धरी—Imperative mood, second person, singular number

घातह—Acc plural of—उ base

वजघरह—Inst singular

घरह—Imperative mood, second person, singular number

Read वन्ध for बध which makes no sense here

बन्ध—Mundane bondage, attachment to this world

Read आवउगमु for अउउगमु which gives no sense

आवउगमु—combination of आवउ (—आ + उ—to come) and गमु (going)

आवउगमु = गमागम —going and coming

Read न ह्यो for नही

ह्यो (= भवति)—Present tense, third person, singular number

bhāi—bhāva

Read समु for सम्मु for the sake of metre

समु—All

juvai—juai—Inst singular of jua(—yoga) Here is व श्रुति.

Read अच्छसि for अच्छस and also read ती separately

to—tu—tva—tvam—you cf—

चरित्ते जे नासिलि दुई लोके ॥—SK, p 56

ji—jai—Inst singular of the prononn बह It is shortened due to metre,

Read उअर for उअर for the sake of metre and this is also the real Prakrit
form

uaāra—upakāra

Read पर and उअर together.

परउअआर = परोपकार

Metre—उपदीहक, 13 + 12

समे द्वादश श्रीजे तयोदश।पदीहक ।

—इन्दोनुशासन ।

XXV

जगइ निमन्त नुदिहि पहु के तुमि सुण पवेसगओ ।

उठहु करुण सभावु महु कामसि महसुह वजधरु ॥

जगति निमन्त्रघोनुदिवसं प्रभुः, कस्त्व शून्यप्रवेशगतः ।

उत्तिष्ठ करुण-स्वभाव मम, कामयसे महासुख वज्रधर ॥

जगइ निमन्तनु दिहि पहु,

के तुमि सुण पवेस गओ ।

उठहु करुण सताथु महु,

कामसि महसुह वज्जधरु ॥

*mnah bdag ña ma 1e 1e1 hg1o mgron hbod na /
lhyod na ci yi phyu na ston pa ñad du bshugs /
bshens śig bdag na śñim 1jeh1 an bshim te /
1 do 1je hlz1n pa bde chen bdag la hdod pa mdzod /*

NOTES

जगइ—This form is Loc singular—In the world

nimanta—nimanta1—nimanta1a—nimantrya Pischel § 594

nudih1—anudih1—anudiaha—anudivasa

pahu—prabhu—Nom singular of—उ base

के—Who But in Tib ci yi phyir —कथम् के is a N B form

तुमि (you)—Nom singular of the pronoun of the second person This a NR form

सुण—शून्य

उठहु—Imperative mood, second person, singular number

महु (= मम)—Gen singular of the pronoun of the first person

कामसि—Present tense, third person, singular number

Read वज्रधर for वज्रधर for the sake of metre

वज्रधर (= वज्रधर)—Voc singular

Metre—अप्सरोविकसितम्, 13 + 13

पक्षात्रचतुर्मात्रिमात्रा वा, चतुर्मात्रद्वयपञ्चमात्रौ वा,

पञ्चमात्रद्वयत्रिमात्रौ वा, यत्र तदप्सरोविकसितम् ।—ऊन्दोनुशासन ।

सुणु सुणु परउआरुगओ जिम पशुलोओ मरन्तओ ।
 विअसिअ पम्मु काम महु तिम लोअ ससु सुहन्तओ ॥
 शृणु शृणु परोपकारगत, यथा पशुलोको प्रियमाणः ।
 विकसित पद्म कामयस्व मम तथा लोकं सर्वं सुखयन् ॥

सुणु सुणु पर उआरु गओ,
 जिम पशुलोअ¹ मरन्तओ ।
 विअसिअ यम्मु² काममहु,
 तिम लोअ ससु सुहन्तओ ॥

1 N पशुरोअ 2 A पम्मु
 N पसु

gson cig gson cig gshan gyr dgos pa nub /
hṛq ṛten phyugs gan śi ba bshan du hgyun /
bdag qṛ padma ṛgyas pa la hdod mdzod /
de ltaṛ hṛq ṛten kun bden hgyun bar byos /

NOTES

uāru—uaāra—upakāra

परउआरुगओ (= परोपकारगत)—Voc singular

जिम—It is a synonym of यथा

marantaō—marantaū—marantaka—Present participle

viasia—vikasita

pammu—padma

काम—Imperative mood, second person, singular number

महु (= मम)—Gen singular of the pronoun of the first person

तिम—It is a synonym of तथा Its derivation seems to be from tat+iva—
ta+iva—tiva—तिवँ—tima

Read सभु for सवभ for the sake of metre

सभु (= सर्व) —All

suhantao—suhanta_u—sukhantaka—Present participle.

Metre—अप्सरोबिलसितम्

रम रम माइ वज्रहराइ सहजसरूअ न वाचाइ ।
सत्तलोअ परदन्द आइ जिम तुम्मि सुन्न निकज्जअइ ॥
रमस्व रमस्व मयि वज्रधर हि, सहजस्वरूपं न वाच्यम् ।
सत्त्वलोकः परं द्वन्द्वं याति, यथा त्व शून्यं निष्कार्यम् ॥

रम रम माइ वज्रहराइ,
सहज सरूअ न वाचाई¹ ।
सत्त लोअ परदन्द आई²
जिम तुम्मि सुन्न निकज्जअइ ॥

1 A N. वाचाइ 2. A. N. आइ.

*ī do rje hdæn pas bdag la ī ol cig ī ol |
lhan skyes ī an bshin bījod ba med pa thob |
sems can hīg rten gshan m ī mons gyū pas |
ī ltar lchyod kyis¹ ston pa don med hgyū |*

1 X kyī

NOTES

रम—Imperative mood, second person, singular number

माइ—Loc singular of the pronoun of the first person

māī—ma₁—mayī—It is long due to metre

वज्रहराइ—Voc singular, —long due to metre

सहजसरूअ—The Sahajiyā doctrine.

vācāī—vācāī—vāca_{1a}—vācya

न वाचाइ (= न वाच्य) = अवाच्य—not to be expressed.

पर—supreme

danda—dvandva—dualistic knowledge

चाइ (—याति)—Present tense, third person, singular number.

nikajjaa1—nikajjaa1a—nikārya = nikriya—inactive

Metre—अनङ्गललिता, 15 + 14

समी चतुर्दश ओजि पञ्चदशानङ्गललिता ।

—छन्दोतुशासन ।

कारनु सब्भ धम्मह तुम्मिइ के अच्छिसि सहजसरूअ न गाइ ।

कामह मइ परमाथाइ जिम तुम्मि समलोअइ जाइ ॥

कारणं सर्वधर्मस्य त्वं हि, क-(स्त्वम्) असि सहजस्वरूप नगम्यम् ।

कामयस्व मा परमार्थेन, यथा त्वं समलोके यासि ॥

कारनु सब्भधम्मह तुम्मिइ¹,

के अच्छिसि सहज सरूअ न गाइ ।

कामह मइ परमाथाइ,

जिम तुम्मि समलोअइ जाई² ॥

1 N तुमिइ. 2 A N जाइ

*khyod nr chos 1 nams lun gyi byed pa ste |
ci phyr lhan skyes ran bshan hgro med bshugs |
bdag la mchog gr dor gyis hdod pa mdzod |
de ltan khyod nr hjrg 1 ten 1 nams hthun bshud //*

NOTES

के—Who. But in Tib ci phyr = कथम्, किमथम्

gā1—gaa1—gava1—गवँइ—gama1—gama1a—gamya

न गाइ (—न गम्य)—अगम्य—unintelligible

मइ (—मयि)—Loc singular of the pronoun of the first person But in Sanskrit Acc singular

परमाथाइ—Inst singular

Read समलोअइ for समलोअह

समलोअइ—समलोके समलोक is the world of समाधि where करुणा and शून्य, or उपाय and प्रज्ञा or वज्र are united

jāi—jāhi—yāsi—Present tense, second person, singular number

Metre—त्रायौ (the first of which contains 30, and the second, 27 mātrās)

XXVI

मण्डल चक्र महासुह भाड

द्वादशजोइ पुण न पाउ ।

सबभ विअक सखइण मणहि तु

मण्डलु तहि सुह विजाणउ ॥

मण्डलचक्रं महासुखभावम्, (तत्र) द्वादशयोगी, (तत्र) पुण्य न पापम् ।
सर्व वितर्क स्वरूपेण मन्यस्व त्वम्, मण्डले तत्र सुखं विजानीहि ।

मण्डल चक्र महासुह भाड, द्वादशजोइ पुण न याउ^१ ।

सबभ^२ विअक सख इण मणहितु, मण्डलु तहि सुह विण^३ जाउ ॥

1 A N पाउ 2 N. सभ.

3. A विण N. वित.

*dkyrl hkhor bde ba chen po bsgom paṅ gyis /
rnal hbyor bcit gñis bsod nams sdtig med paho /
thams cad zag med ran bshin mos par gyis /
dkyrl hkhor nan pa de m bde bar śes paṅ byos /*

NOTES

cakka—cakra

मण्डल चक्र—The centre of the magic circle

bhāu—bhāva

joṅ—yogi(n)

puna—punna—puṇya

• pāu—pāpa.

viakka—vitarka—Thought

सखइण—Inst singular

मणहि—Imperative mood, second person, singular number

तु—Nom singular of the pronoun of the second person

tu—tva—tvam—you

तहि—तव

Read विजाणउ for दिण जाउ which gives no sense

विजाणउ—Imperative mood, second person, singular number

Metre—मन्मथविलसितम्, 16 + 14

समे चतुर्दश श्लोके षोडश मन्मथविलसितम् ।—द्वन्द्वीनुशासन ।

इन्द्रिय भन्ति महासुह मन्नसि
ता खनि पर ण अपान सजाउ ।
विविहरूअ जि करहु पहन्त
तिहुजण मण्डल चक्र फुरन्त ॥

ईन्द्रियभ्रान्ति महासुखं मन्यसे, तत् क्षण परस्य नात्मनः स्वभावः ।
विविधरूपं यस्य कुरु प्रघ्नन् त्रिभुवने मण्डलचक्र स्फुरत् ॥

इन्द्रिय भन्ति^१ महासुह मन्नसि भाखनि^२ परण अपाण सजाउ ।

विविहरूअ जिकरहु पहन्त तिहुजण^३ मण्डल चक्र फुरन्त ॥

1. N. भवन्ति.	3. N तिहुजन.
2 N. भाषणि	4. N. फुरन्तो

*dban po hkhvul ba bde ba chen poh mos pa gyis /
skad cig de la ran dan gshan gyr no bo med /
gan gi rnam pa sna tshogs gzugs chen gyis /
sa gsum du ni dkyil hkhor hkhor lo spo bar byos //*

NOTES

bhanti—bhrānti.

मन्नसि (=मन्यसे)—Present tense, second person, singular number

Read ता खनि for भाखनि which gives no sense

ता—Nom. singular of the pronoun तद् in neuter gender

khami—kṣāna. Tip. skad cig

apāna—appāna—ātmana(h). Cf. अण अज्जेन नविमौ—SK., p 129.

sajāu—sayāu—saāu—sahāu—svabhāva
 ja—jaī—jahi—jaha—Gen singular of the pronoun यद्
 करद्—Imperative mood, second person, singular number
 पद्दन्त—Present participle (प्र - हन् + the suffix चन्)
 tihujana—tihuyana—tihuana—tribhuvana
 फुरन्त—present participle
 Metre—चौपाई

XXVII

परमान्दि जगु महसुह भाइ ।
 विहरद्दु जुइणि चक्कु सहाइ ॥
 अरि रि रि मोहपशुलोअ न जाइ ।
 सहज सुन्दरि लइ महसुह ठाइ ॥
 तिहुवण सयलह जन बुद्ध सहाइ ।
 करुणा जुवइ रमद्दु सहाइ ॥
 अरि जि तुमि परमाथु न भावहु ।
 ते तुमि सहि बुद्धत्त न पावहु ॥ अरि ॥ ० ॥
 अन्तर बहु जि अभिन्नहु जानहु ।
 लोअहु सब्भहु उत्तारणु परहु ॥ अरि ॥ ० ॥

परमानन्द जगत् महासुखभावम् ।
 विहर योगिनीचक्रस्वभावे ।
 अरि रि रि मोहपशुलोको न याति ।
 सहज-सुन्दरीं गृहीत्वा महासुखे तिष्ठति ।
 त्रिभुवने सकलो हि जनो बुद्धस्वभावः ।
 करुणा-युवत्या रमस्व स्वभावे ।
 अरि यस्त्वं परमार्थं न भावयसि ।
 तत् त्वं स हि बुद्धत्वं न प्राप्स्यसि ॥ अरि ॥ ० ॥
 अन्तर्बहिरेवाभिन्नं हि जानीहि ।
 लोकस्य सर्वस्य उत्तारणं पारयसि ॥ अरि ॥ ० ॥

परमान्दि जगु महसुह भाइ,
 विहरहु जुइणि^१ चक्कु सहाइ ।
 अरिरिरि मोहपशुलोअ न जाइ,
 सहज सुन्दरि^२ लइ महसुह ठाइ ॥
 तिहुवण^३ सयलह जन बुद्ध सहाइ,
 करुणा जुवइ रसहु^४ सहाइ ।
 आराज तुमि परमाथु न भावहु,
 ते^५ तुमि सहि बुद्धतु न वाचहु^६ अरि^७ ॥ ० ॥
 अन्त^८ बहुजिअ भिन्नहु जानहु,
 लोअहु सब्भट्ट^९ उत्तरणु^{१०} पुरहु । अरि^{११} ॥ ० ॥

1 N जुइनि	7. N omits it.
2 N सुन्दरी	8 A N अन्तर
3 N. तिहुवन.	9 A सब्भट्ट
4 A N रसहु	N. सर्वहु
5 N ति.	10. A N उत्तरणु.
6 A N पावहु.	11 N omits it

hgro ba kun ni mchog tu dgah bahr ran bshin te |
 inal hbyor ma yi hkhor lohr ran bshin du gnas kyis |
 a re re re gti mug phyugs kyis ni ses so |
 lhan shyas mdzes ma blads nas bde ba che la gnas |
 sa gsum ma lus hgro ba sans rgyas kyir ran bshin |
 snin rjehr gshon nu ma dan lhan erg rol bor byos |
 a re | gan gis don dam la ni ma bsgoms pas |
 de yi sans rgyas nid¹ ni thob pa ma yin no | la re |
 nan dan phyi ni dbye ba med par ses par gyis |
 hjrg rten thams cad bsgial bar nus paho | a re ||

1 X ñm.

NOTES

paramāndi—paramāranda—It is shortened due to metre.
 jagu—jagat

bhāi—bhāu—bhāva

विहरइ—Imperative mood, second person, singular number

अरि—a vocative particle

रि—a vocative particle

jāi—yāti = जानाति (knows)

सहज सुन्दरि—Here सहज (i e, the Sahajiyā doctrine) is compared to a beautiful lady (सुन्दरी)

लइ (= गृहीत्वा 'having taken')—This is a gerundial form NB नईना, —ODB, pp 1044-1045 Cf नई—SK, p 264, 322

ठाइ (= तिष्ठति)—Present tense, third person, singular number

मोहपयलीअ महसुह ठाइ—सहज-सुन्दरी गृहीत्वा साधकी महामुखे तिष्ठतीति महापय-
लीकी न जानाति ।

juvai—yuvatī—A young lady

करुणा जुवइ—Here करुणा (Compassion) is compared to a young lady

रमइ—Imperative mood, second person, singular number

तुमि (you)—It is a NB form

paramāthu—pāramattha—paramārtha

Read बुद्धच for बुद्धतु which makes no sense

बुद्धच (— बुद्धल)—Buddhahood

पावइ—(will attain)—Future tense, second person, singular number

अरि—It is the refrain of the song

अन्तर (— अन्तर्)—inside

बइ (— बहिर्)—outside

j1—jeva—eva Pischel§ 150 and 336

उत्तरण परइ—you can deliver

Metre—चौपाई (also called पादाकुलक and कुलपाई)

XXVIII

केवल सहजसहाउ रि दिसइ
नमहु सुरासुर तिहुयण नाहइ
इन्दिय लोअ पा जाअइ कोइ
परम महासुइ पूजइ ग्राहइ ॥

केवलं सहजस्वभावो रि दिश्यते, नम सुरासुरत्रिभुवननाथं हि ।
ईन्द्रियलोको न जानाति कुत्र परममहासुखं पूजय गाथया ॥

केवल सहजसहाउ रि दिसइ नमहु सुरासुर तिहुयण^१ नाहइ ।
इन्द्रिय लोअ ण^२ जानइ कोइ परम महासुह पूजहु गाहइ ॥

1. N तिहुयन 2 N न

kye lhan cig skyes pahī ʀ an bshin gerg pur bstan /
lha dan lha min sa gsum mgon pa¹ la phyag tshol /
lban po dan ni hʀig ʀ ten pa ʀs mi šes te /
mchog tu bde ba chen pahī glu ʀs mchod par gʀs /
1 X hʀoms pa

NOTES

केवल—only

सहजसहाउ (—सहजस्वभाव) = सहजधर्म—The Sahajyā doctrine

रि—a vocative particle

दिश्यते—Phonological descendant of pass दिश्यते

नमहु—Imperative mood, second person, singular number

nāha—nātha

koi—kaī—kahi—k'a—dhi (—कुत्र) 'dhi' is a locative suffix

इन्द्रिय लोअ ण जानइ कोइ—कुत्र स सुरासुरत्रिभुवननाथो वर्तते—इति इन्द्रियलोको न जानाति ।

पूजहु—Imperative mood, second person, singular number

गाहइ (—गाथया)—Inst singular

Metre—चौपाई (also called पादाकुलक and कुलपाई)

सम्भ कम्म जिम भावह रूइ

भव निव्वाण न दिसइ कोइ ।

माइमोहइ अच्छसि नाइ

सत्तउ धान ज नासइ कोइ ॥

सर्वकर्म यथा भावस्य रूपम्, भवो निर्वाणं न दृश्यते कुत्र ।
मायामोहेनासि नाभौ, सत्त्वकयानमद्य नाशयति कुत्र ॥

सम्भ कम्म जिम भावइ रूइ भव निर्माण^१ न दिसइ कोइ ।
माइमोहइ अइसि नाइ सत्तउ यान ज नासइ कोइ ॥ ॥

I N निर्वाण

gan shig las thams cad pahr gzugs bsgom par byas /
sr id dan mya nan hdaas par ston pa ga la ci /
sgyu ma gti mug gis ni ri mor gnas /
sems can theg pa da dun nams par ga la byed //

NOTES

sambha—samba—savva—sarva—When the conjunct is simplified, the preceding syllable gets an अनुस्वार as a compensation, cf. वक् (—वक्), दसण (—दर्शन), etc

जिम—It is a synonym of यथा But Tib differs

Read भावइ for भावइ

भावइ—Gen singular

Read निव्वाण for निर्माण which makes no sense here

nirvāna—nirvāna

दिसइ—Phonological descendant of Pass दृश्यते

कोइ—कुत्र

māi—māyā

माइमोहइ—Inst singular

nāi—nāhi—nābhi—It is used here in a locative (singular) sense

sattau—sattvaka

सत्तउ यान—सत्त्वयान or बोधि-सत्त्वयान i e, the Mahāyāna The Mahāyāna is called

सत्त्वयान or बोधि-सत्त्वयान as every staunch follower of the Mahāyāna is a

बोधिसत्त्व

ja—aja (āja)—ajja—adya.

Metre—चोपाई.

Bibliography of References

[The order is that of the English Alphabet The letters inside the parentheses represent the abbreviated forms used in the references]

Abhidhammatthasamgaho—1st Edition, Vikrama Samvat 1979

Advayavajrasamgraha (AS)—Edited by Mm Dī H P Śāstri, 1927

Āścāryacāryācāya (AC) i e, Cāryācāryaviniścāya—Edited by H P Śāstri, B S 1323

Bhadrabāhucaritra

Buddhist Iconography (BI)—By Benoytosh Bhattacharyya, M A , 1924

Central Conception of Buddhism and the Meaning of the word 'Dharma' (CCB)—By Th Stcherbatsky, Ph D , 1923

Conception of Buddhist Nirvāna (CBN)—By Th Stcherbatsky, Ph, D , 1927

Chāndogya Upanishad

Chandonuśāsana of Hemcandra

Cittaviśuddhipiakarana

Dākānava (DA)

Deśināmamālā of Hemcandra—Edited by Muralydhai Banerjee, M A , 1931

Dohākosa of Sarojavajra (DKS)—Edited by H P Śāstri, B S 1323

Dohākosa of Krsnācārya (DKK)—Edited by H P Śāstri, B S. 1323

Gaudian Grammar—By R Hoernle

Gods of Northern Buddhism (GNB)—By A Getty, 1914

Gopicandrer Gān (GCG)—Edited by Dimeshchandra Sen and Basantarañjana Rāya, 1922

Goraksa-vijaya (GV)—Edited by Munshi Abdul Karim, Sāhityaviśārada, B S 1324

Grammatic Der Prakrit—Sprachen (Pischel)—By R Pischel
1900

Guhyasamājatantīa (GST)—Edited by B Bhattacharyya,
M A , Ph D , 1931

Hemcandīa's Prakrit Grammar (Hc. Gr)

Indo-Iranian Phonology (IIP)—by L H. Gray, Ph D , 1902

Jñānasiddhi (JS)—Edited by B Bhattacharyya, M A ,
Ph D , 1929

Madhyamakavṛtti of Nāgārjuna

Manasāmangal of Vijaya Gupta—Edited by Pyarimohan
Dasgupta, BS 1318

Origin and Development of the Bengali Language (ODB)—
By Sumit Kumar Chatterji, M A., D Lit, 1926

Padakalpataru—Edited by Satischandra Roy, M A , BS
1325

Pāia-sadda-mahannavo—By Pandit Haigovind Das T Sheth,
Nyaya-Vyakarana-tuttha 1st Edition

Post-Caitanya Sahajiyā Cult (PCS)—By Manindramohan
Bose, M A , 1930

Prajñopāyaviniscayasiddhi (PS)—Edited by B Bhatta-
charyya, M A., Ph. D 1929

Pākṛta-Pāngala (PP)

Sādhanamālā (SM)—Edited by B Bhattacharyya, 1925

Sadbhāsācandrikā of Laksidhara (SBC)—Edited by K P.
Trivedi, B. A , Bombay. 1916

Śrikr̥ṣṇakīrttana (SK)—Edited by Basantarañjana Rāya,
BS 1323

Śūnyapurāṇa (SP.)—Edited by Charuchandra Banerjee.
Sarvadarśanasamgraha

Vidyāpatr—Edited by Nagendranath Gupta, B.S. 1316

Vajradākatantra

Abbreviations

IA =Indo-Aryan

MB =Middle Bengali

MIA =Middle Indo-Aryan

NB =New Bengali

NIA =New Indo-Aryan

OB =Old Bengali

Pkt =Prakrit

Skt =Sanskrit

X.=Xylograph.

ERRATA

Page	Line	For	Read
2	9	papañcagau	papañcagau
6	9	सज्ज	सिज्ज.
9	13	re	ge
9	27	Sasi	sasi
13	14	Tibetae	Tibetan
25	10	juttai	juttau
27	4	कर्मम्	कर्मन्
28	21	य as initially	य as ज initially
29	6	योगिनीमन्त्रः	योगिनीमन्त्र
30	26	मिन्न	मिन्न
34	3	vunathao	vunathao
37	17	year	ear
45	7	rūs	rūo
45	22	rutthai	rutthal.
71	9	इह	इह.
122	23	बद्धो	बुद्धो

INDEX

शब्दा	पत्राङ्काः	शब्दा.	पत्राङ्का
अ (अ)	—२७, ३२, ४९, ६१, ७०, ८४, ८७, ९२, ११४, ११९	अच्छद् (असि)	१२३
अ (आ)	—७०, ८९, ९४, ९६	अच्छसि (असि)	१, १२३, १३८, १४४
अ (च)	१४, ३२, ६४, ६७, ६९, ७९, ९७, १०७, ११६	अजान (अज्ञान)	३२, ९९, ९९
—आर (—कार)	२६, ३६, ६१, ६३, ६७, ७६, ७७, ८०	अजानु (अज्ञान)	८७
—आह (—कार)	६१, ७९	अजु (अज)	१२३
—आल (—कार)	४७	अट्ट (अष्ट)	४६
—कर (आ-कार)	३६	अट्टअ (अष्टम)	४१
अअरुधोअनु (अवरोधन)	७३	अण्ठ (अन्त)	६६
अअनन्त (अनन्त)	१०९	अतिसख्व (अतिस्वरूप)	३२
अओ (अत्र)	३	अत्थ (अस्त)	९
अओर (ए-कार)	४२	अत्थु (अर्थ)	९३
अं (अम्)	६९, ९२, १११	अघ (अघस्)	१६
अंभर (अम्बर)	९९	अघ (अर्द्ध)	१०४
अंसर (अं-स्वर)	७६, ९६	अघगुण (अघोगुण)	७
अक्कसु (आकाश)	६४	अघते (अद्वते)	१०७
अक्कु (एक)	१०९	अघम्म (अघर्म)	८६
अक्खजु (अक्षय)	६१	अघम्मु (अघर्म)	९९
अक्खर (अक्षर)	६६, १००, १०७, १०९	अघ्वह (ध्वंस)	४३
अक्खर (अक्षर)	१९, २२, ३७, ४९, ६७, ८०	अघ्वहराओ (ध्वसराज)	४२
अग्ग (अग्र)	८९, १००	अन (अन्य)	३९
अग्गि (अग्नि)	२६, ४२, ६७	अनन्तु (अनन्त)	८९
—जाल (—ज्वाला)	७७	अनुअत्ति (अनुत्पत्ति)	९६
अक्खल्लअ (अक्खल्लक)	३९	अन्त (अन्त)	१०, ७६, ८४
		अन्तठ (अन्त स्थ)	६४
		अन्तर (अन्तर)	१४१
		अल्ल (अन्य)	६३

शब्दा.	पन्नाङ्का	शब्दा	पन्नाङ्का
अनाह (अनाहत)	१४	आ-आर (-कार)	१०
अनाह (अनाश)	३२	आह (आदि)	१९, ३९
अन्य (जन्य)	७	आह (याति)	१३७
अपउ (अप्य)	३६	आठइअ (आस्थित)	३९
अपमाणु (अप्रमाण)	३२	आनन्दइ (आनन्दति)	१२६
अपहअहानु (अपान)	८२	आभरण (आभरण)	१०
अपान (आत्मन)	१४०	आभरन्न (आभरण)	५३
अप्राणइ (प्राणै)	१०५	आराद्धिअ (आराधित)	१२३
अबोअनि (अबोधन)	७१	आलु (जाल)	७९
अभाइ (अभाव)	८६	आवइ (आयाति)	५
अभाव (अभाव)	३	आवहइ (आवहति)	६१
अभिण्ण (अभिन्न)	६४	आसअनु (आसन)	८२
अभिन्न (अभिन्न)	६९, १४१	आसण (आसन)	११३
अभिन्नु (अभिन्न)	२९	आसन (आसन)	५३
अमर (अमर)	८०	आहन (आसन)	५८, १०४, १०५
अवइओ (अवधूत)	३२	आहनु (आसन)	५६, ६४
अवधूइ (अवधूती)	१२५	आहरण (आभरण)	६६
अविजितु (अविज्)	१२८	आहु (अथवा)	१०
अविडव (खेद)	८४	इ (इ)	२२, २५, २७, ३२, ४४, ४७, ४९, ५३, ५४, ६४, ७७, ७९, ८०, ९७, १०८
अरि (अरि)	१४१	—आर (कार)	४५, ४७
अलग्ग (अलग्न)	७५	—ओआर (-कार)	५९
असर (अ-स्वर)	७७, ८२	—जुत्त (युक्त)	५१
असर (आ-स्वर)	३९	—सर (-स्वर)	२७, ३२, ३९, ४२, ८६, ८९, ११९
असुर (असुर)	५, ३७, १२२, १४३	इ (हि)	३, ७, १२, १४, १६, १९, ३४, ३६, ३७, ३९, ४१, ४४, ४५, ४९, ५३, ५८, ६१, ६३, ६४, ६७, ६९, ७०, ७१, ७३, ७४, ७५, ७७
असस् (अस्य)	८९		
अह (अद)	२९		
अहआरु (अहङ्कार)	५४		
अहकारु (अहङ्कार)	७४		
अहनग (अहनक)	७०		
आ (आ)	८२		

शब्दाः	पन्नाङ्काः	शब्दाः	पन्नाङ्काः
इ (हि)	७९, ८०, ८२, ८४, ८६, ८७, ९०, ९२, ९४, ९९, ९७, ९९, १००, १०८, १११, ११९, १२१, १२३, १२९, १३७, १३८, १४३	उतारभ (उतारक)	१
इ (इमम्)	१२६	उतारनी (उतारणी)	१२९
इअ (इति)	६६, ७३, १११, ११४	उतारद्दु (उतारय)	१२६
इअम् (इदम्)	१०	उति (द्युति)	१६
इइ (इति)	९४, ६९, ७९	उत्तारणु (उत्तारण)	१४१
इउ (इति)	१६	उदरए (उदरे)	११४
इकलु (एकल)	६६	उदइ (उदयति)	९९
इकलु (एकल)	६६	उद्वेअ (उद्वेग)	८४
इकु (एक)	७०, १००	उद्वोवण (उद्वीपन)	११३
इच्छइ (इत्यादि)	९७	उध (ऊर्ध्व)	१६
इन्द्रिय (इन्द्रिय)	१२१, १४०, १४३	उपत्तइ (उत्पातयति)	८२
इन्द्रिजइउ (इन्द्रियक)	९२	उपसमहरउइ (उपसमाहार्य)	१११
इवर (इतर)	७	उपकम्म (उपकर्म)	९९
इसान (ईशान)	७७	उसइअ (भूषित)	४९, ६३, ७७, ९०, १११
इह (इह)	३	उसहाम (उष्म)	९८
उ (उ)	८२	उसिअ (भूषित)	४९, ९०
—सर (-स्वर)	१४	ऊ (ऊ)	१११
उ (च)	८०, ९७, ११७, ११९, १२०	—आर (-कार)	३४
उअत्ति (उत्पत्ति)	४९, ७०, ९७, १००, १११, ११४, ११९	—सर (-स्वर)	१११
उआर (उ-कार)	८७	ऊसइअ (भूषित)	८७
उआरइ (उच्चारयति)	६१	ऊसइउ (भूषयितृ)	८७
उकथ (प्रसरण)	८४	ऊसिअ (भूषित)	४१
उखित (उत्क्षिप्त)	७१	ए (ए)	३९, ४१, ९४, ६४, ६९, ८४
उज्जल (उज्ज्वल)	९६	—आर (-कार)	३२, ३६, ४२, ९३, ६६, ७३
उठओ (उत्तिष्ठतु)	७	—आर भरण (-काराभरण)	४२
उअत्ति (उत्तिष्ठति)	१२९	—आर (-कार)	३७
		एअ (एवम्)	६६
		एअ (एवम्)	३७, ९१, ७४, ८७, ९७, १०४, १०८, १११, ११९, ११८, १२०
		एओ (एवम्)	११९

शब्दा	पन्नाङ्का	शब्दा	पन्नाङ्का
एक (एक)	१११	कज्ज (कार्य)	१०२
एकुक्खरु (एकाक्षर)	९२	कज्जु (कार्या)	१२२
एब्भ (एवम्)	९२	कण्णु (कर्ण)	९९
एसर (ए-स्वर)	२९	कण्हाहरण (कर्णाभरण)	७३
एभ (एव)	२७	कन्न (कर्ण)	२६, २९, ६१, ६३, ८४
ओ (ओ)	६३	कन्नाहरण (कर्णाभरण)	६९, ८४
—आर (-कार)	४४	कपहल (कपाल)	४६
—कर (कार)	२९	कम (कर्म)	२६, १०६
—सर (-स्वर)	१९	कम्मन्त (कामयमान)	१
ओ (च)	३४, ३७, ३९, ४१, ४७, ४९, ६१, ६३, ६४, ६८, ६९, ६१, ६३, ६४, ७०, ७१, ७४, ७६, ७७, ७९, ८०, ८४, ८६, ८७, ८९, ९०, ९२, ९४, ९६, ९७, १०४, १०६, १११, ११४, १९८	कम्म (कर्म)	२२, ३७, ४७, ७४, ९७, ९९, ११६, ११८, १४४
ओअत्ति (उत्पत्ति)	८०	कम्मू (कर्म)	९७
ओइ (बोधि)	८२	करओ (क-र-अ)	४६
ओज्जओ (ओजोजात)	६१	करइ (करोति)	११८
ओत्तारण (उत्तारण)	२६	करहु (कुरु)	१२६, १४०
ओसइअ (भूषित)	८६	कराइनी (करालिनी)	९९
ओसण (भूषण)	११३	करुणा (कर्षणा)	१२२, १४१
ओसन्न (भूषण)	११९	कल (कला)	१२
ओसिअ (भूषित)	४४, ४७, ६४	कलरद (कलाई)	१४
ओब् (अन्न)	३	कल्लवुइ (कारयति)	७३
क (क)	४७, ६४, ७१, ७६, ८९	कलाघर (कलाई)	१०
—पुव (-पूर्व)	२९	कर्षण (कर्षण)	४४
—मज्जट्ठइअ (-मध्यस्थित)	६३, ७९, ७६	कहणदेश (कर्णदेश)	१४
—वर्ग (-वर्ग)	७६	कहन (कर्ण)	३६
कअओ (कथित)	१२०	कहन्न (कर्ण)	१०
कङ्क (कङ्काल)	४१	कहला (कला)	१०
		का (का)	७१
		काअन्त (कायान्त)	१०७
		काइमओ (कामक)	६३
		काज (कार्य)	१९

शब्दा	पत्राङ्का	शब्दा*	पत्राङ्का*
कामह (कामयस्व)	१३८	गहन (गगन)	९२
कारण (कारण)	२७, ८०	गज (गज)	११४
कारणु (कारण)	२२, २९, १३८	गलजन्त (गलपर्यन्त)	७
किञ (कृत)	७९	गह (ग्रस)	११४
कुण्ड (कुण्ड)	४२	गहइ (गृहीत्वा)	४५
कुम्भ (कुम्भ)	९७	गहइअ (गृहीत)	२२, ४७, ५४, ५८, ७५,
के (क)	१२३, १३८		७७, ८६
केवल (केवल)	१४३	गहइओ (गृहीत)	३६
कोइ (कुत्र)	१४३, १४४	गहन (ग्रहण)	१६
कोइइ (कोटि)	१११	गहन्तइ (गृह्णाति)	५१
कोवि (कुत्रापि)	९४	गहिअ (गृहीत)	४५, ४९
कोह (क्रोध)	१०७	गहिअइअभं (ग्रहीतव्य)	२५
कोह (कोऽपि)	१२५	गहुअओ (गृहीत्वा)	१२१
कूपइ (कल्पयते)	९४	गाहइ (गाथया)	१४३
क्रमइअ (क्रमिक)	८४	गिओ (गत)	५
क्रम (आक्रम)	९७	गिकर (गि कार)	६३
क्रो (क्रो)	९७	गुइइइअ (गुह्यक)	१०५
ख (ख)	१०५	गुण (गुण)	९२, १०९
खअ (ख)	११४	—नाहो (—नाथ)	३९
खण्डिन्दु (खण्डेन्दु)	१११, ११३, ११९	गुरवो (गुरव)	५६
खण्डेन्दु (खण्डेन्दु)	१०६	ग्रं (ग्रम्)	१०७
खनि (क्षणम्)	१४०	घान (घ्राण)	१०४
खहन्तइ (क्षयति)	४७	घानु (घ्राण)	१००
खुइउ (क्षुद्रक)	९०	च (च)	२२, ३७, ५४, ७३
खेअ (खेद)	७१	—चघ (—वर्गा)	५६
ग (ग)	११४	चअनइ (चतुरानन्द)	४४
गअन (गगन)	६६	चआलि (चण्डाली)	१२५
गइ (गत)	५	चउ (चतुर्)	५१, ९७, १०९
गइअ (गमित)	९५	चउओदश (चतुर्दश)	८७
गइओ (गृहीत)	४७	चउट्ठीअ (चतुर्थ्य)	११८

शब्दा	पन्नाङ्का	शब्दा.	पन्नाङ्का
चउत्थ (चतुर्थ)	१२, ३४, ४१, ५६, ७७, ८९, १०८	छयपद (षटपद)	३७
चउत्थु (चतुर्थ)	३४	छेत्तु (छेत्तु)	९७
चउघाउ (चतुर्धातु)	६७, १२५	ज (ज)	३२, ५४, ५९
चउपइ (चतुष्पदी)	९७	—आर (—कार)	२७
चउय (चतुर्थ)	५३	—बीओ (—बीज)	५६
चउरइ (चत्वारि)	१११	—वर्गाहन्त (—वर्गस्यान्त)	३२
चउसरगिह (चतुर्थस्वरग्रह)	१४	ज (य)	२२, २७, ३७, १२८
चक्क (चक्र)	९९, १३९, १४०	ज (अद्य)	१४४
चक्कवन्तु (चक्रवान्)	५४	जअअ (जात)	१११
चक्कु (चक्र)	२२, ३७, ६६, ९७, १००, १४१	जइ (जयी)	९७
चक्खु (चक्षुस्)	१०२	जइ (यत्र)	५
चण्डावइ (चण्डावति)	१६	जइअ (यदा)	९७
चतुत्थ (चतुर्थ)	१९	जग (जगत्)	९९
चन्दभिन्न (चन्द्रबिन्दु)	१४	जगु (जगत्)	१४१
चन्दभिहिना (चन्द्रबिन्दुना)	१४	जटइअ (जटित)	६४
चम्मादि (चम्मादि)	१०९	जन (जन)	१४१
चलइ (चलति)	७७	जनइ (जनयति)	७
चहाइ (स्वभाव)	५९	जनभोम (ज्ञानभूमन्)	११५
चित्त (चित्त)	१, १२६	जनु (जन)	१२८
चिन्न (चिह्न)	८२	जनु (जनुस्)	१०४
चिलिप् (विलिते)	१०४	जमधि (यमादि)	१०७
चे (चे)	९५	जरण (जरण)	१२६
छ (छ)	९५	जलइत (ज्वलित)	१०२
छ (षट्)	१०९	जलति (ज्वलति)	१२५
छट्ठ (षष्ठ)	२७	जव (जात)	१६
छडइ (छर्दय)	१२१	जवर (ज्वर)	४२
छय (षट्)	९०	जहअ (यथा)	५४
छयगइ (षड्गति)	२२	जहलेओ (जलित)	२२
		जहव (षोतस्व)	१६
		जाइ (याति)	१४१

शब्दा	पन्नाङ्का	शब्दा	पन्नाङ्का
जाइ (यासि)	१३८	जुअ (योग)	५८
जान (ज्ञान)	२५, २९, ३२, ४९, ५४, ८४, ११८	जुअन (योगिनी)	६६
—कूखर (ज्ञानाक्षर)	१६	जुअनि (योगिनी)	७
जान (ज्ञानी)	७४	जुइ (युत)	६९
जान (यान)	५६	जुइ (योगि)	७४
जानइ (जानाति)	१४३	जुइन (योगिनी)	५४, ५६
जानहु (जानीहि)	१४१	जुइणि (योगिनी)	७१, १०७, १४१
जानु (ज्ञान)	६३, ८७, ९४	जुइनि (योगिनी)	६९, ८७, ९०, ११३
जायनि (यापन)	९०	जुइन्नि (योगिनी)	१२८
जारहि (ज्वालय)	१२५	जुगइ (योगी)	६१
जारुभो (ज्वालयतु)	१४	जुगइ (योग्य)	८४
जाल (जल)	२२	जुजो (योग)	८९
जालनए (ज्वालनीय)	८६	जुभो (योग)	८९
जालह (ज्वालय)	१६	जुत्त (युक्त)	७, १४, १९, २२, २५, २७, २९, ३२, ३४, ३६, ३९, ४२, ६४, ७०, ७९, ८०, ८९, ११९
जालह (ज्वाला)	१०२	जुन (योनि)	४२
जालु (जाल)	११३	जुन्न (योगिनी)	२७
जाव (यावत्)	७	जुव (युग)	५१
जावनि (यापन)	८९	जुव (युक्त)	४१, ४७
जि (एव)	१४१	जुवइ (युवत्या)	१४१
जि (य)	१४१	जुवण (योगिनी)	६४, ९४
जि (येन)	१२३	जुवन (योगिनी)	१९, ३७, ५३, ५८
जि (यस्य)	१४०	—तत्त (—तत्त्व)	४१
जिअम्मु (जिह्वा)	३९	—विन्दइक (—वृन्दक)	४५
जिननाह (जिननाथ)	१२६	जुवणि (योगिनी)	४५
जिम (यथा)	१३७, १३८, १४४	जुवनि (योगिनी)	६१, ९०, १११
जिम्म (यथा)	१, २५, १२२	जुधिनि (योगिनी)	१९, २७
जिह्वा (जिह्वा)	३९	जुवंनिजन (योगिनीजन)	७५
जीवण (जीवन)	१०	जुवविन्द (योगिनीवृन्द)	१९
जुअ (युक्त)	४९		

शब्दा	पन्नाङ्का	शब्दा	पन्नाङ्का
जुहओ (यथा)	७	ण (ण)	८४, ९२
जो (य)	१२८	ण (न)	१, ३, ७१, ९०, १४०, १४३
जोअण (योगिनी)	३९	णट्ठ (नष्ट)	७४
जोइ (योगि)	१२	णि-आर (णि-कार)	४५
जोइ (योगी)	१३९	णिग्गउ (निग्रह)	९२
जोइनि (योगिनी)	५९	त (त)	१९, ३४, ४१, ४२, ४५, ४९, ५३, ५८, ६७, ६९, ७७, ८२, ९५
जोग (योग)	६७	—आर (—कार)	८९
जोवइ (योगी)	८६	—कूखइ (—अक्षर)	३२
जोबु (योग)	५६	—मन्त (—मन्त्र)	५८, ८०
ज्जठिअ (मध्यस्थित)	४५	—वग्ग (—वर्ग)	८९
ट (ट)	७५, ११९, १२०	—हन्त (—स्यान्त)	४२, ४५, ४७, ७१, ८०, ८६
—अर (—कार)	११३	तत्त (तत्त्व)	४५, ६१, ७४, ७५, ८७
—हन्त (—स्यान्त)	४४, ५१, ७०, ७७	—गिअर (—केतर)	६३
टहर (दहर)	१६	—बीओ (बीज)	११३
ट्ठइअ (स्थित)	५१	तत्तु (तत्त्व)	९०, १२८
ट्ठइओ (स्थित)	८२, १२०	तथ (तथा)	७१, १११
ट्ठिअ (स्थित)	७१	तथअ (तथता)	१०९
ठइअ (स्थित)	१०, ९६, ४१	—गह (—ग्रह)	७९
ठइओ (स्थित)	१०, २७	तथत (तथता)	२२
ठाइ (तिष्ठति)	१४१	तथा (तथा)	९०
ठिअ (स्थित)	३९, ४२, ९०	तयइसइ (त्रयस्त्रिंशत्)	८४
ठिइ (स्थिति)	१९	तरहवइ (तारयति)	५८
ठिइओ (स्थित)	४२	तस (तस्य)	१९, ३७, ६६
ठिओ (स्थित)	४१	तस्स (तस्य)	६७, ७५, ८९
डइइ (दद्यते)	१२५	तह (तस्य)	५३
डाइ (डाकिनी)	१०८	त्तिहि (तत्र)	१३९
डाइणि (डाकिनी)	७३	त्ता (तत्)	१४०
डाइन (डाकिनी)	१००*	त्ताइ (तत्र)	९
डाइनि (डाकिनी)	११५, १२६		
झइनी (डाकिनी)	११७		

शब्दा	पत्राङ्का	शब्दा	पत्राङ्का.
तावणि (ताथिणी)	२५	तुम्म (त्वम्)	१, १२२, १२३
ति (ति)	९९	तुम्मि (त्वम्)	१२८, १२९, १३७, १३८
तिअ (तृतीय)	८९	तुम्मिहु (तव)	१२९
तिइज (तृतीय)	२२, ५६	ते (तत्)	१४१
तिकन (त्रिकोण)	४७	तेह (ताइश)	५६
तिजसइ (तेजसे)	१०२	तैलोअ (त्रैलोक्य)	११४
तिण्णो (तृतीय)	५८	तासनइ (त्रासनि)	११८
तिथउ (तीर्थक)	८९	त्थिअ (स्थित)	५३
तिन्न (तृतीय)	७३	त्रायण (ताथिणी)	२२
तिन्नि (त्रय)	२७	थिअ (स्थित)	५६, ८९
तिन्नि (त्रीणि)	६७	थिअउ (स्थितक)	३४
तिन्नि (तृतीय)	५४, ५८, ६१, ६३, ७१, ७७, ८६, ९०	द (द)	९५
तिल (तिल)	१२	दइटा (दष्टा)	९९
तिलउ (तिलक)	९४	दन्त (दन्त)	२९
तिलोअनासनि (त्रैलोक्यनासनि)	१११	दन्द (द्दन्द)	१३७
तिहाक (त्रैघातुक)	६६	दश (दश)	१०७
तिहु (तत्र)	७१	दसतेअ (त्रयोदश)	१२
तिहुअण (त्रिभुवन)	१, १६	दसर (दत्त)	८४
तिहुअन (त्रिभुवन)	३२	दसोस (षोडश)	१०
तिहुजन (त्रिभुवन)	१४०	दायण (दान)	१०
तिहुयण (त्रिभुवन)	१९, ३६, ७७, १२५, १४३	दिअस (देवस्य)	१००
तिहुयन (त्रिभुवन)	४९	दिक्खदउ (दृश्यताम्)	१२१
तिहुवण (त्रिभुवन)	७, २५, १४१	दिट्ठान्तु (दृष्टान्त)	५६
तिहुवन (त्रिभुवन)	३९	दिस (दश)	५१
तीथओ (तीर्थक)	११८	दिसइ (दिस्यते)	१४३, १४४
तु (त्वम्)	५, १३९	दिसस (दिस्यते)	२५
तुइइ (त्रुव्यति)	५	दिससइ (दिस्यते)	१२५, १२६
तुमि (त्वम्)	१४१	दिहुस (दिवस)	१४
		दीजओ (दीयताम्)	५३
		दीयजानन्द (दीप्यमानानन्द)	१२

शब्दा	पन्नाङ्का	शब्दा	पन्नाङ्का.
दीवोपम (दीवोपम)	७	धाभा (धातु)	६३
दुडुक (दुष्टक)	१११	धातभ (धातव)	४१
दुठ (दुष्ट)	२७	धातह (धातव)	२७
दुसष्ट (दुष्ट)	८२	धानभ (ध्यानक)	८६
दे (देँ)	१०७	धारनु (धारणी)	८९
देइ (देय)	९५	धारु (आधार)	२९
देव (देव)	३७	धीयन (ध्यान)	१०
दसइअ (दर्शित)	११८	धु (धु)	१०५
दइअ (द्योतित)	६३	धूइ (दूति)	११४
दिष्ट (दष्ट)	९४	धूइल (दूर)	४५
द्ये (त्ये)	३४	धेय (ध्येय)	८६
द्वादस्सउ (द्वादशक)	१०८	न (न)	२९, ३९, ४९, ५३, ७०, ७१, ८२
द्वइक्खरु (द्वयक्षर)	८२		८६, ९४, ९५, ९७, ११९, १२१,
द्वादश (द्वादश)	७४		१२५, १२६, १३७, २३८, १३९,
द्वय (द्वय)	१०		१४१, १४४
द्वादश (द्वादश)	१३९	नइ (इव)	३६, ८६
द्वि (द्वौ)	१०	नइर (नगर)	८६
ध (ध)	९७	नगाइ (न गम्यम्)	१३८
ध (धँ)	१०७	नष्ट (नष्ट)	७१, ७९
धनविहिना (धनविधिना)	१६	नठ (नष्ट)	२२, ३४
धम्म (धर्म)	३४, ५९, ८६, १३८	नत्थ (अनर्थ)	९५
धम्माधम्मु (धर्माधर्मौ)	५	नभ (नभ)	१९
धम्मु (धर्म)	३, २९, ५३, ८९, ९५	नमहु (नम)	१४३
धरइ (धराया)	७७, ८७	नरु (नर)	१२८
धल्लु (दलन)	९७	नव (नव)	६६
धाअ (धातु)	३९	नस्स (नाश)	९०
धाइ (धातु)	१०९	नेहन्त (न-स्यान्त)	११९
धाइकोण (धातुत्रिकोण)	४९	नाअ (नाग)	७३
—धाउ (—धातु)	१९	नाइ (नाडी)	४४, ४५, ९२
धाउ (धातु)	२९	नाइ (नाथ)	५१

शब्दा	पत्राङ्का	शब्दा	पत्राङ्का
नाइ (नाभि)	४९, १४४	निठवान (निर्वाण)	१२९, १४४
नाइ (नारी)	४१	निससहार (नि स्वभाव)	६३
नाइ (नास्ति)	१२९	निससहार (नि स्वभाव)	८०
नाओ (नाम)	१२०	निसहसि (नि शेष)	९८
नाथ (नाथ)		निसेअ (निषेध)	९९
नाभि (नाभि)	१२०	निस्सेस (नि शेष)	९७
—ट्टइअ (—स्थित)	१२०	निहिभिन (निखिलाभिन्न)	९१
—ठिअ (—स्थित)	७	नु	३६
नाडइअ (नाडिका)	९७	इट्ट (नष्ट)	८९
नासअइ (नाशयति)	११८	प (प)	३४, ४९, ९३, ९४, ६३, ६४, ७०,
नासइ (नाशयति)	३४, १४४		७९, ८२, ८४, ९२, १०८, ११३,
नाशु (नाश)	८४, ८६		११९, १२०
नाह (नाथ)	७, १६, ४२	—ट्टिइ (—स्थिति)	६७
नाहओ (अनाहतो)	७३	—वगहन्त (—वर्गस्यान्त)	६४
नाहनु (नाशन)	८४	—वग (—वर्ग)	८२
नाहि (नाभि)	४२	—हन्त (—स्यान्त)	१९, ३२, ३६, ४४, ४९,
नि (नि)	९८		९६, ९९, ७९, ७९, ८०, ८७, ९४,
—आर (—कार)	९९		९९, ११९
नि (एव)	८९, ९२	पअ (पद)	८७, ९२, १०४, १०८
निकज्जअइ (निस्कार्य)	१३७	पआनइ (पदानति)	९४
निजानु (निजानाम्)	९	पइ (पद)	४९, ९७, ११८
नित्त (निमित्त)	३९	पहत्तु (पवित्र)	८४
निज्जात्त (निर्जात)	७९	पउ (पद)	९१, ७१, ९०, १००, १०२, १०४,
निप्पपञ्चु (निष्प्रपञ्च)	९७		१०७, १०८, १०९, १११, ११४,
निबोहइ (नबोधसि)	१२३		११७, ११८, ११९
निभान (निभान)	११७	पकेत (प्रकेत)	११९
निमनहउद्ध (निर्मानाधउद्ध)	४७	पज (पद)	६९
निमोचनी (निमोचनी)	१२९	पञ्चबाण (पञ्चस्वर)	११३
निम्महि (निर्माथी)	९३	पडिअरु (परिकर)	८०
निबभिअ (निवर्त्तित)	८६	पडिहास (प्रतिभास)	१२६

शब्दा	पत्राङ्का	शब्दा	पत्राङ्काः
पतिभ (पतित्त्व)	३९	पवन (पवन)	१४, ६७, ८६
पतानइ (प्रतनोति)	११३	—हन्त (—स्यान्त)	६१
पद (पद)	६६	पवभतु (प-वत्)	९२
पनच (पञ्चम)	२२	पविस्स (प्रविश्य)	१२१
पनचउ (पञ्चम)	१९	पस (पशु)	१४१
पनचम पञ्चम)	१९	पहअ (पक्षक)	१२
पपञ्चु (प्रपञ्च)	१, १४, १२१	अहइअ (प्रथमम्)	६३
—गाओ (—गत)	१	पहइय (प्रथम)	२२
पशु (प्रशु)	१२५	पहन (पवन)	३६, ६७
पमह (पद्म)	३७	पहन्त (प्रहन्)	१४०
पमाह (प्रथम)	५१	पहम (पञ्चम)	४१
पमेज (प्रमेय)	२५	पहहिअ (प्रथम)	५३
पमेजु (प्रमोदस्व)	३	पहिअ (पठित)	१०७
पम्म (पद्म)	४९	पहिअ (प्रथम)	७, ३९
पम्मत्थ (परमार्थ)	१२१	पहिअम् (प्रथमम्)	१२, २२, २७, ४१
पम्मत्थु (परमार्थ)	७०	पहिगाहिअइ (परिगृह्य)	२७
पम्मे (पद्मे)	१२३	पहु (पद)	७४
पम्मो (पद्म)	६१	पाइ (उपाय)	६९
पयट्ठइओ (प्रवर्तित)	९२	पाउ (पाप)	१३९
पर (पर)	३७, १४०	पाथिय (पार्थिव)	४७
पर (परम्)	१३७	पाववड (पावक)	६४
परइवाअरइओए (परिवारिते)	१११	पावहु (प्राप्स्यसि)	१४१
परओ (प-र-ओ)	६७	पास (पार्श्व)	१०, ६६, ११३, ११९, १२०
परम (परम)	१२२, १४१, १४३	—ट्ठइअ (-स्थित)	११३, १२०
परमाथाइ (परमार्थन)	१३८	—ट्ठइओ (-स्थित)	१२०
परमाथु (परमार्थ)	१४१	पि (पि)	७९
परमान्दि (परमानन्द)	१४१	पिग्घअ (पिङ्गल)	१०२
परहु (पारयसि)	१४१	पुन (पुण्य)	१३९
परानिअ (प्राण)	९४	पुणु (पूर्ण)	९२
पव (पद)	७४	पुणो (पुनर्)	१०, १६, ३४, ६१, ११३

शब्दा	पत्राङ्का	शब्दा	पत्राङ्का
—वि (पुनरपि)	६९, ७०, ११९	वि (अपि)	१६
पुण्णिअओ (पूर्णाङ्कत)	८२	विनिधम्मु (अभिन्नधम्म)	३
पुण्णो (पुनर्)	६९	बिनु (बिन्दु)	८०
पुओइअ (पूर्वक)	७५, ७७, १०	बिन्दु (बिन्दु)	१०५, १११, ११३, ११९
पुन (पुनर्)	१९, २७, ७१	बिन्नक्खरु (द्वितीयाक्षर)	८९
पुनु (पुनर्)	७२, ८०	बिन्नि (द्वितीय)	७५, ८६
पुब्भ (पूर्व)	८०	बिन्नि (बिन्दु)	८९
पुमदि (प्रमर्दयति)	७१	बिन्निह (बिन्दुकृत)	७१
पुर (पुर)	१६	बीअ (बीज)	१०, १२, ९२, १०८
पूअ (पूजा)	९०	बीओ (बीज)	१०, १९, २२, २५, २६,
पूजहु (पूजय)	१४३		२९, ३४, ३६, ३७, ४१, ४२, ४७,
पूरइअ (पूरित)	९४		४९, ५१, ५६, ६४, ६६, ६७, ६९,
पूरइओ (पूरित)	६७		७०, ७३, ७५, ७७, ७९, ८०, ८२,
पूरिह (पूरय)	१६		८४, ८७, ९४, ९५, ९६, ११३,
पूव (पूर्व)	५३		११९, १२५
प्रपत्त (प्रेत)	१०८	बीघ (बीज)	४४, १०९
प्रज्ञोपायइ (प्रज्ञोपायेन)	१२२	—हन्त (-स्यान्त)	६४
प्रभु (प्रभु)	११५	बुद्ध (बुद्ध)	१२२, १४१
फ (फट्)	१६	वेओ (बीज)	८६, ८९, ९७, १०९
फड (फट्)	११८	बोधन (बोधन)	७४, ८९
फडारु (फट्कार)	११९, १२०	बोअनु (भीषण)	८२
फहन्तो (स्फुरति)	२७	बोइ (बोधि)	१०, २९, ३९, ८९, ९४, ११७
फुरन्त (स्फुरत्)	१४०	—सत्त (-सत्त्व)	९५
फुरन्त (स्फुरन्ति)	१९	बोवु (बीज)	२२, ४४
बन्धसि (बधनासि)	५	बोह (बोध)	१२६
बम्म (ब्रह्मन्)	६१	बोहन (बोधन)	५८
बाण (स्वर)	५४, ६१, ६३, ७१, ८६,	बोहनु (बोधन)	९०
	९०, ११३	बोहब्भ (बोद्धव्य)	१०७
बान (स्वर)	५८	बोहि (बोधि)	१, ५, २२, १२३, १२८
बाळ (चाल)	१२८	—चित्त (-चित्त)	१६

शब्दा	पत्राङ्का	शब्दा	पत्राङ्का.
भ (भ)	४२	भिनि (द्वितीय)	२६
भइ (भवति)	१०	भिन्न (बिन्दु)	१०
भखइअ (भक्षित)	७९	भिन्न (भिन्न)	२९, ८६
भज (भय)	३४	भिन्न (द्वितीय)	६४
भण (भण)	७	भिन्नि (द्वय)	७९, १०४, १०९, १०७,
भणिअ (भणित)	६१, ७०		१०९, ११७
भणिअइओ (भणितव्य)	७४	—पउ (-पद)	११४
भणिअबूभ (भणितव्य)	६९, ७१, ७९, ९०, १०४, १०९, १०९, ११९	भिन्नि (द्वि)	३९, ६७, ७१, ७४, ९०, १०४, १०९
भदअ (भृतरु)	८०	—गुनिअ (गुणित)	१६
भनति (भ्रान्ते)	३६	भिन्नि (द्वितीय)	२६, ४१, ४२, ४४, ६३, ६७, ८०, ८२
भनिअ (भनित)	१०	भिन्नि (बिन्दु)	७
भनिअभ (भणितव्य)	१६	भिन्निअबूभ (विज्ञातव्य)	११९
भन्ति (भ्रान्ति)	१४०	भुअ (भुज)	१२१
भन्निअ (भिन्नक)	११८	भुअणगुण (भुवणगुण)	१२
भव (भव)	७७, १४४	भुतु (भवतु)	२७
भहम (ब्रह्म)	२६	भुमइइ (भूमे)	७४
—सहाइ (-स्वभाव)	२६	भुयन (भुवन)	८२
भाअ (भाव)	१२१	भूसइअ (भूषित)	७७
भाइ (भाव)	२७, १०९, १४१	भूषउ (भूषित)	१४
भाइ (भाति)	८६, ९९	भूत (भूत)	११८
भाइनि (भगिनि)	१२९	भेउ (भेद)	१२९
भाउ (भाव)	१३९	भोओ (बीज)	१६, १९
भाओ (भाव)	२२	भोरन (आभरण)	१०
भाव (भाव)	३, ४४, ४९, १४४	म (म)	३२, ७९, ९९
भावहु (भावय)	१२२	मअइओ (मण्डित)	१११
भावहु (भावयति)	१४१	मअरक्कु (मारक)	८७
भाहवइ (बाहवे)	१००	मअरन्द (मकरन्द)	३४
भि (द्वि)	३९	मआर (म-कार)	३४
भिन (बिन्दु)	४१		

शब्दा.	पत्राङ्का	शब्दा	पत्राङ्का
मइ (माम्)	१३८	मन्त (मन्त्र) ७, २७, ३४, ३६, ३७, ३९, ४४,	
मइसि (महिसि)	१००	५१, ५४, ५८, ६६, ६७, ७०,	
मउड (मकुट)	८०	७१, ७३, ७४, ७९, ८६, ९०,	
मउत्थ (मस्त)	३९	९२, ९४, ९९, १००, १०२,	
मग्ग (मार्ग)	९०	१०४, १०७, १०८, १०९, १११,	
मजटिअ (मध्यस्थित)	२२	११४, ११५, ११७, ११८, १२०,	
मजि (मध्ये)	४७	—पअ (-पद्)	९०
मज्ज (मध्य) ३२, ३७, ४५, ५४, ६१, ८९		—पउ (पद्)	११४, ११५
—ट्ठइअ (-स्थित)	९५	मन्तु (मन्त्र) २९, ५३, ५६, ८२, ९०, ९२,	
—ट्ठइओ (-स्थित)	७३	९५, ९७, ९९, १०२, ११३, ११४	
—ठिअ (-स्थित)	५३	मन्तो (मन्त)	७३, ९७, ११९
—ठिओ (-स्थित)	३	-ति (इति)	७
मज्जइ (मज्यते)	७९	मन्न (मनस्)	११५
मज्जसरूअ (मज्जास्वरूप)	३६	मन्नमि (मन्यसे)	१४०
मज्जा (मध्यात्)	४७	मम्मरूओ (मम्मरूप)	४४
मन (मनस्)	१०५	मर (मर)	२७
मनहि (मन्यस्व)	१३९	मरउ (मृत्यु)	१००
मण्डइअ (मण्डित)	६३, ९५	मरइअप्प (मरविकल्प)	८०
मण्डल (मण्डल)	१३९, १४०	मरण (मरण)	२९, १०४, १२६
मण्डलु (मण्डल)	१३९	मरत्तु (मरत्व)	९७
मण्डिअ (मण्डित)	४२, ४४, ७५, ७९	मरुइ (म्रियते)	७७
मण्डिइओ (मण्डित)	१०५	मसातु (श्मशान)	८०
मत्थ (मस्त) १०, १४, २२, ८९, ९४		मह (महा)	९४
—थिओ (-स्थित)	३७	महअ (महा)	१०७
मघइ (मध्य)	७३	महइ (माया)	६४
मघइमि (मध्यम)	४९	महउ (महत्)	३४
मधु (मधु)	९४	महगहनु (महाग्रहण)	८२
मन (मनस्)	७९	महन (महा)	१०
मनउ (मणि)	३६	महणिहि (महानिधि)	४४
मना (मनस)	८२	महन्तु (मन्त्र)	२९

शब्दा	पत्राङ्का	शब्दा	पत्राङ्का
महूपठ (महाप्रभु)	७७	मुदइअ (मुद्रिका)	९९
महूपह (महासख)	६७, १४१	मुरु (मुरु)	१०९
महूह (महा)	६७	मुह (मुख)	६१
महापसुमोअनइ (महापसुमोहनि)	११७	मुहि (मुखि)	१०२
महाराउ (महाराव)	४७	मू (मू)	९७
महासह (महासख)	१२२, १३९, १४०, १४३	मूड (मूड)	९७
महिस्वज (महिषक)	८६	मे (मे)	१०८
माइ (माया)	४९, १४४	मेअले (मेखले)	११४
माइ (मयि)	१३७	मेउ (मेखला)	११४
माइअइ (मायाया)	१२६	मोअ (मोह)	७३, ७९, ८६
माइरूअ (मायारूप)	३६	मोअनइ (मोहनि)	११७
माइचइ (मायावी)	८७	मोअनासन (मोहनाशन)	१९
मागुग (मार्ग)	१०	मोकरूअ (मोक्षरूप)	९९
माति (म-अति)	३२	मोह (मोह)	१२१, १४१, १४४
मानु (मन)	९	मोहिअ (मोहित)	१२८
माथा (माया)	२७	य (य)	१४, ३९, ४१, ४२, ९१, ९६, ७३, ८४, ११९
माथि (माया)	१	—वर्ग (-वर्ग)	६४, ९९
मारणु (मारण)	१०	—वर्ग (वर्ग)	१२
मारोइ (मकार)	६१	—वर्ग (-वर्ग)	१०
माहन्त (मायावत्)	६४	यसन (य-आसन)	
मिन्डइत (मिलित)	१०४	—सन (आसन)	२९
मिससउ (मिश्रित)	१०४	—हन्त (-स्थान्त)	१३, ११९
मिहउ (मेखला)	११४	यज (योग)	११९
मुउड (मुकुट)	६३	यसनु (आसन)	८९
मुअड (मुकुट)	९९, १०९	यह (यथा)	११९
मुअडू (मुकुट)	७९	यान (यान)	१४४
मुञ्ज (मुज्य)	४७	यासट्टइओ (आसंस्थित)	८४
मुड (मुण्ड)	९९	युइओ (युक्त)	१६
मुद (मुद्रा)	६९	येमन्त (यथा)	७, ४४

शब्दा*	पन्नाङ्का*	शब्दा*	पन्नाङ्का*
योगपुस्रह (गोगोश्चरि)	११७	रुअए (रूपे)	११४
र (र)	२७, ३७, ४९, ४७, ४९, ७०, ७१, ८२, ८४, ८९, ९०, ९२	रुइ (रूप)	९९, १४४
—भार (कार)	९४	रुओ (रूप)	४४
—हन्तइअ (ह्यान्तक)	७७	रुव (रूप)	१९
—हासनुमन्तु (भासनवान्)	९९	रुइनि (रूपिणी)	११७
रइ (रवि)	४२, ४४, ९१, ८७	रेओ (रेफ)	११९
—सन (रव्यासन)	१४	रेह (रेखा)	३९
रइअ (रहित)	७७	रोअ (उरग)	२९
रग (राग)	३	ल (ल)	२९
रज (रज्य)	३	लअन (लग्न)	१०४, १०८
रज्जु (राज)	८७	लअन (लगन)	१०२
रन्द (रन्ध्र)	१६, ३४, ७३	लइ (गृहीत्वा)	१४१
रस (रमस्त्र)	१२२, १३७	लगाइ (लगाति)	२९
रमहु (रमस्त्र)	१४१	लगान (लग्न)	१४
रयइ (रवि)	२२, ६१, ७७	लग्गइ (लगाति)	२९
—सन (रव्यासन)	७३	लग्गउ (लगातु)	१०८
रवइ (रवि)	१०, ४२	लग्गु (लगातु)	८२
रवरवइ (रवरवायते)	३४	लग्घु (लगातु)	८०
रवि (रवि)	३४	लवइ (लगाति)	२२
रहइ (रवि)	९३	लमु (लगातु)	२९, ३६, ९९
राओ (राग)	४२	लवो (लगातु)	३९
राओ (राग)	६७	लइ (लब्ध)	८७
रागहन्त (रागह्यान्त)	१४	लोअ (लोक)	९८, ९७, ११९, ११७, १४१, १४३
रामय (रामय)	१२३	लोआना (लोकानाम्)	११७
रि (रि)	१४१, १४३	लोओ (लोक)	२९
रुट्टइ (रुट्टि)	४४	लोओण (लोकानाम्)	१२२
रुअ (रूप)	१९, ४९, ९४, ९६, ९८, ६१, ६४, ७०, ७७, ९४, १००, १०२, १०४, १०७, १४०	लोक (लोक)	१४१
		लोअनी (लोचने)	१०२
		लुअ (लगातु)	३७

शब्दा	पत्राङ्का	शब्दा	पत्राङ्का
व (व)	९२	वाद (वायु)	९४
वक्खन (व्याख्यान)	१०९	वापइ (व्याप्नोति)	१९
वग (वर्ग)	६४	वामगाहण (वामग्राहण)	७
वग्ग (वर्ग)	१९, २२, २७, ४१, ४२, ६३, ७३	वाहण (वाहन)	१०
—हन्त (-स्यान्त)	१४, ३७, ३९, ८२	विअअक्क (वितर्क)	७१
वघ (वर्ग)	२२, १०८	विअक्क (वितर्क)	८३, १३९
वघि (वर्ग)	१९	विआलु (वेताल)	७७
वचल्लुओ (वचोयुक्त)	७९	विइनठइओ (विनिष्ठक)	३२
वजसटु (वज्रसत्त्व)	३२	विजाणउ (विजानीहि)	१३९
वज्ज (वज्र)	७, ८९, ७३, १०२, १०४, १०६, १२३, १२८, १३७	विजान (विज्ञान)	६९, १०४
—हरा (-धर)	१३७	विजाणु (विज्ञान)	१०२
—हरो (-धर)	१२३	विद्ये (विद्ये)	११९
वज्जु (वज्र)	१२२	विधत्सन (विध्वंसन)	११४
—धरु (-धर)	१२८	विनायक (विनायक)	११४
वज्जु (वज्र)	४२	विन्द (वृन्द)	३७, ६६, ९४
वण (वर्ण)	७९	विन्नकअ (विटनकर)	११४
वणु (वर्ण)	६३	विम्बु (विम्ब)	६४
वद्धनइ (वन्दनि)	११७	विरग (विराग)	३
वन (वर्ण)	७३	विविह (विविध)	१४०
वपइ (व्याप्नोति)	३४	विसेस (विशेष)	२९
वरउ (वाराही)	२६	विस (विष)	७६
वरहइ (वाराही)	११४	विसअ (विषय)	१०२, १०४
वहइ (वहति)	३४	विसउ (विषय)	१०२
वहन (वहन)	३४	विक (एक)	८४
बहु (बहि)	१४१	विसज (विषय)	१२१
वाअओ (वायु)	६४	विसमित धम्म (विस्मितधम्म)	३६
वाचाइ (वाच्यम्)	१३७	विसेस (विशेष)	९९
वाचिअ (वाचिक)	१११	विसेस (विशेष)	२२
		विसोसणिअ (विशोषणीय)	४४
		विस्स (विश्व)	९३, ९४, ९९

शब्दा	पत्राङ्का	शब्दाः	पत्राङ्का.
चिन्सुड (विश्रय)	१९	सअस (सहस्र)	१००
चिन्सुड (विषय)	१०२, १०४	सइअ (सहित)	९४, ९२
चिहर (विहर)	१४१	सइअच्चारइ (सहितचारी)	८०
चिहि (चिधि)	११३, १२०	सइल (सकल)	९६
चीर (वीर)	१२९	सउत्त (सत्त्व)	१०८
चीरए (वीरे)	१०९	सकल (सकल)	९०
चीरहैतए (वीरहैते)	११९	सकिइअतअ (सङ्केतक)	९८
वैरोयण (वैरोचन)	७	सगहइअ (षड्गते)	७९
वैरोयनो (वैरोचन)	१९	सञ्चलु (सञ्चल)	६६
चोड (वहतु)	१६	सचइओ (सञ्चित)	२२
शार (स्वर)	७७	सजर (सजड)	९८
षट् (षष्ठ)	१०९	सजाड (स्वभाव)	१४०
षह (सह)	४१	सजुअ (संयोग)	९३
स (स)	३९, ४९, ७९, ८४, ८६, ९२, १०८, १२८, १४१	सजुअइ (सयोगो हि)	७७
—अह (कार)	९९	सजुत्त (संयुक्तक)	२७
—आर (-कार)	८०	सजोइ (सयोगि)	९७
—आह (-कार)	७९, ९२	सज्जअ (सज्जा)	१२९
—वर (-पर)	७, १४, २९, ३२, ३६, ९९, ६१, ७०, ७३, ७९, १०९, १११, ११३, ११९	सज्जअड (सहजस्वरुपक)	६३
—वरो (-पर)	९४	सञ्जोव (सयोग)	४९
स (तत्)	१०७	संजोव (सयोग)	४९
स (श)	४४, ७३	सइअइअ (सस्थित)	८७, ९२
—इअइअ (-स्थित)	८०	सइअइअओ (सस्थित)	९४, ६१
सअ (सह)	१२०	सइअइअओ (सस्थित)	३२, ७३
सअडओ (सत्त्व)	३९	सणठइ (सनक्यति)	३
सअल (सकल)	३४, ४१, ८७, १०८, १११, १२२	सत्त (शत)	१११
सअलु (सकल)	११४	सत्तस (शतश)	१००
		सत्त (सत्त्व)	२९, २७, ९१, ९९, ९७, १०९, ११४, १२९, १४४
		—घाड (-घातु)	१२६, १२९
		—छोअ (छोक)	१३७

शब्दा-	पत्राङ्का	शब्दा	पत्राङ्का
सत्त (सत्य)	११८	सम्मअट्ट (समस्थ)	१०५
सत्त (सप्त)	१०४, १०९, ११८	सयल (सकल)	२७, ६१, ६४, ७१, १४१
—पद (पद)	११५	सर (स्वर)	२२, २५, २७, ३२, ३४, ३९, ८०, १०५
सत्तु (शत्रु)	३४	—जति (-पति)	१०४
सत्थानाइ (सत्थानादि)	१२१	—भूसण (भूषण)	१२
सइ (शब्द)	१०४	—वइ (-पति)	१००
सहि (सन्धि)	१०८	सरग (स्वरक)	२५
सन्द (सन्ना)	९२	सरीउ (शरीर)	१००
सध (स्वधा)	१२०	सरुअ (सरूप)	२७, ३२, ३७, ४४, ४५, ५४, ६३, ६६, ६७, ६९, ७४, ८६, ९०, ९५, ९९, १००, १२५, १३७, १३८
सधा (सदा)	२५	सरुइण (स्वरूपेण)	१३९
सनठइ (सस्थित)	१०	सरुओ (स्वरूप)	७५
सनठइउ (सस्थित)	१५	सरुव (स्वरूप)	३२, ३९, ४१, ४५
सनठिअ (सस्थित)	१४	सरोरउइ (शरीरे)	१०२
सनिरुइण (संरोइण)	१४	सल्ल (सकल)	१
सनु (आसन)	७५	सव (सर्व)	२२
सन्तासन (सन्त्रासन)	१६	—रुअ (रूप)	९२
सन्न (आसन)	३४	सष (शशी)	७
सबोअ (सम्बोध)	५६	सस (इवाल)	८४
सब्भ (सर्व)	३७, ५६, ७३, ७७, ७९, ८०, ८७, ९५, ९७, ९९, १०४, ११५, १२९, १३८, १३९, १४१	ससर (संसार)	११७
सब्भु (सर्व)	५१, ७१, १२८	ससार (संसार)	९७
सभु (सर्व)	२९, १२१	ससर (संसार)	२५
सभोअनु (सम्बोधन)	७१	सस्स (स्व स्व)	९२
सभोग (सम्भोग)	१६	सह (सह)	३६, ८७, १२०, १२३
समजुत्त (संयुक्त)	५४	सहइअ (सहित)	४९
समल्लोअ (समलोक)	१३८	सहओ (स्वभाव)	३४
समाहिअ (समाधौ)	१२३	सहज (सहज)	३२, ९९, १३७, १३८, १४१, १४३,
समुद (समुद्र)	११४		
सम्भ (सर्व)	१४४		

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
—रूढ (-रूप)	१२६	सिर (शिरस्)	४७, ५४, ६१, ६३, ७७,
सहधना (साधना)	४५		८६, १००, १०८
सद्वरह (सहारयो)	७०	सिंह (सिंह)	७९, ८६, ११४
सहस (सहस्र)	१११	सीहैउक (श्रीहेरुक)	१००
सहसननइ (सहस्त्रानने)	१०२	सभल (शुक्र)	१२
सहाभ (स्वभाव)	३४, ५९, ७९, ८६	सक (शुक्र)	४१, ५९, ६४
सहाइ (स्वभाव)	४१, ५१, ६४, ६७,	सण (शून्य)	१२३
	७५, १२९, १४१	सणु (श्यणु)	१, १२९
सहाउ (स्वभाव)	१९, २५, १४३	सन्दरि (सन्दरि)	१४१
सहाओ (स्वभाव)	२९, ३४, ३९, ५४,	सधम्म (सधर्म)	९५
	६६, ९९, १००	सन्न (शून्य)	७५, १३७
सहार (सम्भर)	१६	समण्डिअओ (समण्डित)	४२
सहाव (स्वभाव)	१, १४, २५, ३७, ४४,	सम्भनि (सम्भनि)	९०
	६३, ९२, १०८, १११, १२८	सम्भे (सम्भे)	९०
सहिअ (सहित)	१२	सर (सर)	१२२, १४३
स्व (स्व)	७१	सरासर (सरासर)	५
स्वरि (स्वरि)	११९	सह (सुल)	३२, १३९
सुसत्त (स्वत्त्व)	१०९	—रूअ (-रूप)	१४
साजरु (सागर)	११४	सूचरनी (सूचरी)	१०
साधइ (साध्य)	८२	सून (शून्य)	४१
सान्ति (शान्ति)	११७	सेस (शीर्ष)	१४, २५, ८२
साह (सार)	१२८	सेह (स हि)	५
सास (श्वास)	७	सोउ (तच्च)	४७
साहोइ (स्वाहया)	१२०	सोउ (स्वभाव)	६१
सिज्ज (सिद्ध)	५	सोजह (सयोग)	६७
सिज्जड (सिद्धि)	१२२	सोसकइलाधर (षोडशकलार्द्ध)	१०
सिज्जन्तु (सिध्यन्)	६४	सोसय (शोषय)	७४
सिद्धइ (सिद्धि)	१११	सोहण (शोभन)	७
सिद्धइए (सिद्धे)	१०७	स्त (स्त)	५८
सिद्धे (सिद्धे)	११९	ह (ह)	७, ४३, १०७, १११

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
ह (हि)	८७, ९९, १०९, १४१	हु (हि)	१२२, १४१
हइ (भवति)	१६, ७१, ७५	हु (हुः)	११९
हओ (भवतु)	१४	हु (हुँ)	१०९
हइउ (हर्त्ता)	९०	हुअ (भवति)	१
हन (हन)	९०	हुइ (भवति)	७१
हर (हर)	७९	हुँ (हुँ)	११५, ११७, ११८, १२०
हस (हस)	१०९	हे (हे)	१०४, १०७
हसणट्टइअ (ह-आसनस्थित)	७३	हेओ (भवति)	५
हा (हा)	७९, ९९, १०९, ११७	हेतउ (हेतु)	३६
हाइ (जहाति)	११५	हेय (हृदय)	४४
हाउ (भाव)	८६	हेरण (हेरम्ब)	१२
हाओ (भाव)	४९	हो (हो)	१०९
हि (हि)	११३, १२८, १४१	होइ (भवति)	१२१
हु (खलु)	१२, २९, १२८		

ADDITIONS AND CORRECTIONS

P 14 L 15 for अनाहो read अनाहत

Intro P 6 f n L I, add) after (Bengal